

ΕΤΟΣ Α'.—ΤΕΥΧΟΣ 2

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1900

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΓΓΕΛΟΥ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ: Ἡ Ἀρχαία Μουσική.
ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ: Σαββατόβραδο (ποίημα).
ΑΔ. ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ: Ἡ χρυσὴ καδένα (διήγημα).
Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗ: Τὸ Βασιλικὸν Θέατρον.
ΣΤ. ΜΑΡΤΖΩΚΗ: Ἡ Δύσι (ποίημα).
ΔΕΣΠΩΣ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ: Δάση καὶ Γάστρες.
ΒΙΚΤ. ΔΟΥΣΜΑΝΗ: Φρυκτωρίαί — Πυρσοὶ — Φανοί (τέλος).
Α. ΤΣΕΧΩΦ: Ἔργον τέχνης (διήγημα, μετ. Ἀγαθ. Κωνσταντινίδου).
Κ. ΖΗΣΙΟΥ: Ὁ Ἀριστοφάνης καὶ αἱ Νεφέλαι.

Τὸ Δεκαπενθήμερον ὑπὸ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ.
Γράμματα — Τέχνη — Ἐπιστήμη.
Πινακίδες.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τὸ Βασιλικὸν Θέατρον (ἑπτὰ εἰκόνες).
Σταθμοὶ ὀπτικοῦ τηλεγράφου κατὰ Πολύβιον ὑπὸ Γ. Ν. ΡΟΪΛΟΥ.
Ἔστι (ἀρχιτέκτων: Ι. ΜΟΥΣΗΣ, γλύπτης: Ι. ΒΙΤΣΑΡΗΣ).
Τὰ πρόσωπα τῶν «Νεφελῶν», (τέσσαρες εἰκόνες).
Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐνδύματος (τέσσαρες γελοιογραφίαι) ὑπὸ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ.

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ

Ὑπὸ ΒΑΤΕΣ, Α. ΓΑΛΑΝΗ, Δὸς ΜΑΡΙΑΣ ΣΚΟΥΦΟΥ.

ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: 18, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ, 18, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	δι' εν έτος	δρ.	25.	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	δι' εν έτος	φρ.	25.
	δι' εξ μηνας		13.		δι' εξ μηνας		13.

— Πάσα αίτησις πρὸς έγγραφὴν συνοδεύεται ἀπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτύπου εἰς τραπεζ. ἢ ταχ. ἐπιταγὴν, ἢ τραπεζ. γραμμάτια, ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς διευθυνομένης:

πρὸς τὸν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Φιλελλήνων 18, Ἀθήνας,

ἢ πρὸς τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

Ὁδὸς Ἀριστείδου 11Α-11Β, Ἀθήνας.

— Τὰ χειρόγραφα δημοσιεύμενα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.
— Ἐκάστος τόμος τῶν «Παναθηναίων» ἀποτελεῖται ἐκ 12 τευχῶν.
— Αἱ ἐγγραφαὶ λογίζονται ἀρχόμεναι ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου ἢ 15 Ἀπριλίου.
— Ἀγγέλλεται πᾶν νέον βιβλίον, τοῦ ὁποῖου ἀποστέλλονται εἰς τὸ γραφεῖον δύο ἀντίτυπα.
— Τὰ «Παναθηναία» δημοσιεύουν εἰδοποιήσεις εἰς τὸ ἐξώφυλλον καὶ εἰς πρόσθετα χρωματιστὰ φύλλα.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

ΑΓΝΗ ΣΟΡΜΑ (μετ' εἰκόνων).

ΣΠΥΡ. Π. ΔΑΜΠΡΟΥ: Ἕλληνες καλλιτέχναι κατὰ τὸν Μεσαίωνα. — Παναγιώτης

Δοξαράς (μετ' εἰκόνων).

Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ: Ἰδιοφυῖα καὶ μάθησις.

ΜΑΞ ΜΥΛΛΕΡ: Ἀπομνημονεύματα.

Ι. ΠΟΛΕΜΗ: Ἀπὸ τὰ «Ἀλάβαστρα» (ποιήματα).

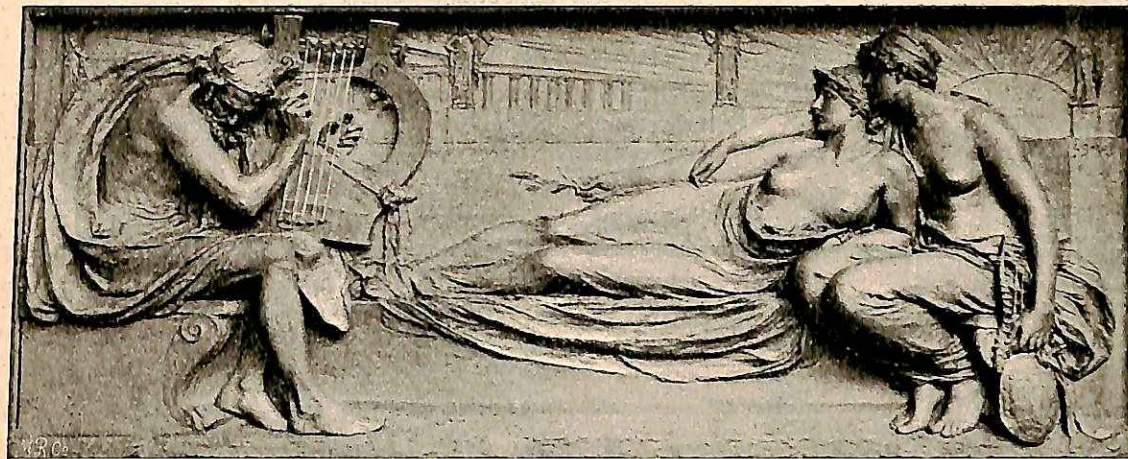
ΑΓΙΔΟΣ ΘΕΡΟΥ: Νεκρὰ Πόλις.

ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΟΙ: Meisenbach Riffarth et Co, Μόναχον — Ἐλ. Καζάνης, Ἀθήναι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ: Κ. Δημητρίου — Κ. Μπέριγγερ, Ἀθήναι.

Τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ», πωλοῦνται κατὰ φυλλάδια πρὸς δρ. 1.20 ἑκάστον, ἐν Ἀθήναις μὲν εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας, Βίλμπεργ, Μπέν καὶ Ι. Κορτέση καὶ τὰ περίπτερα τῶν πλατειῶν, ἐν Πειραιεὶ δὲ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Μάξ Χούλιτα καὶ Γ. Ἀλεξάκη.

Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον Ἑστία Κ. Μάϊνερ καὶ Ν. Καργαδούρη — 2680.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΓΚΛΟΥΚ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΓΝΕΡ — ΕΙΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗ
ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΣ:

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες θεωροῦνται ὡς οἱ κατ' ἐξοχὴν καλλιτέχναι τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, ὡς ἐπιδιδῶντες τὸ καλὸν ἐν τῇ εὐγράμμῳ συμμετρίᾳ καὶ ἀρμονίᾳ τοῦ συγκεκριμένου καὶ εὐπεριγράπτου, ὑπὸ δὲ τῆς αἰσθητικῆς ἐπεκλήθησαν «ἄνθρωποι τῆς ὁράσεως». Ἡ μόνη ἐκ τῶν καλῶν τεχνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐκίνησαν ἐλευθέρως καὶ ὑψηλὰ τὰς πτέρυγας τῆς μεγαλοφυΐας των, αὐτοὶ οἱ μὲ τὴν γοργὴν καὶ ῥηξικέλευθον πτῆσίν των εἰς τὸ ἀνεξερεύνητον διάστημα τοῦ Πνεύματος ἀνακαλύψαντες τόσους κόσμους τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Καλοῦ, εἶνε, φαίνεται, ἡ Μουσικὴ. Ἡ Μουσικὴ εἶνε, λέγουν, ἡ ἀχίλλειος πτέρνα τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ ἐν τούτοις περὶ τῆς τέχνης ταύτης ὡμίλουν ἐνθουσιωδέστερον οἱ Ἕλληνες ἢ περὶ πάσης ἄλλης· αὐτὴν περιέβαλλον διὰ τοῦ μυστηριώδους καὶ θαυμαστοῦ καὶ αὐτὴν ἐθεώρουν ὡς ἀφετηρίαν πάσης τέχνης. Ἡ Μουσικὴ εἶνε ἡ πρώτη καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, τὸ κύριον ἔργον τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Μουσηγέτου Ἀπόλλωνος. Χαρακτηριστικὸν εἶνε ὅτι Μοῦσαι τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν δὲν ὑπῆρξαν. Πολὺ δὲ πρὶν ἢ ὀνομά τι ἀρχιτέκτονος ἢ γλύπτου διασωθῇ ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς λήθης τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀρχαίων ἔζη ὁλόκληρος Παρνασσὸς ὀνομάτων μουσικῶν, τῶν ὁποίων τὴν ὑπαρξίν περιέβαλλεν ὁ πέπλος τοῦ

μύθου καὶ τῆς παραδόσεως, ὁ Ὀρφεύς, ὁ Ἀμφίων, ὁ Λίνος, ὁ Ἰάλεμος, ὁ Μουσαῖος, ὁ Ἀρίων, οἱ κατανύσσοντες τὰ θηρία, οἱ μαγεύοντες τοὺς λίθους, οἱ διὰ τῶν τόνων κτίζοντες πόλεις, οἱ ζωοποιοὶ τοῦ νεκροῦ κόσμου, οἱ νικηταὶ τοῦ θανάτου. Εἰς τὴν ὑπεράνθρωπον καὶ θαυματουργὸν ἐπενέργειαν τῆς Μουσικῆς ἀπένεμον θεῖαν τιμὴν οἱ ἀρχαῖοι, τὴν δ' ἐκ τοῦ θεοῦ καταγωγὴν τῆς τέχνης τῶν τόνων παρεδέχοντο οἱ Ἕλληνες καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους· «ἡ μουσικὴ, λέγει ὁ Σχλάιχερ, ὁ διάσημος καθηγητὴς τῆς θεωρίας τῆς Μουσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, τοῦ ὁποῖου ἡ περὶ ἐλληνικῆς μουσικῆς σοφὴ μελέτη ἐχρησίμευσεν εἰς ἡμᾶς ὡς βᾶσις τοῦ παρόντος ἄρθρου¹, ἡ μουσικὴ ἦτο εἰς τοὺς Ἕλληνας τεμάχιον τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ἀνυψῶσθ αὐτοὺς ὑπὲρ ἀνὰ τῆς στενῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, παρηγοροῦν τὴν λύπην, θαρρύνον πρὸς μάχην, παροτρύνον πρὸς ἐργασίαν, ἐξεγείρον διθυραμβικὸν ἐνθουσιασμόν». Τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν τῶν Ἑλλήνων διαπνέει ἡ Μουσικὴ· τὰ οὐράνια σώματα ἦσαν διατεταγμένα κατὰ τοὺς μουσικοὺς νόμους τοῦ ρυθμοῦ, οἱ ἐπὶ τὰ πλανῆται ὑπὸ τῶν πυθαγορείων ἐθεωροῦντο ὡς αἱ ἡχοῦσαι χορδαὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐπτα-

¹ Sind die Reste der altgriechischen Musik noch heute künstlerisch wirksam?

Ἔτος Α' — 2.

χόρδου, ἡ δὲ ψυχὴ ὠρίζετο ὡς ἁρμονία. Οὐδεμία λατρεία ἀνευ μουσικῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, οὐδεμία ἐορτὴ, οὐδεμία πομπή, οὐδεμία σχολικὴ διδασκαλία.

*

Ἡ θερμὴ ἀγάπη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πρὸς τὴν μουσικὴν ἀφυσπνίσθη εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἀλλ' οἱ φιλόαρχαιο οἱ θέλοντες νὰ εἰσδύσουν εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα τὰς μεγαλειότητας δυσχερείας εὗρισκον εἰς τὴν μουσικὴν. Ἀγάλματα καὶ ναοὶ εἶχον περισωθῆ, περὶ τῶν ἐπιστημῶν πληροφορίας παρεῖχον τὰ χειρόγραφα, τὰ ποιήματα ἀντεγράφοντο καὶ ἀνεγινώσκοντο μετὰ ζήλου· καὶ περὶ μουσικῆς εἶχον περισωθῆ θεωρητικὰ συγγράμματα, ἀλλ' οὐδεμία μελωδία δυναμένη νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ κάλλους τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς. Μάτην οἱ ἐνθουσιώδεις φίλοι τῶν ἀρχαίων ἐζήτησαν τοὺς τόνους τῶν χορικῶν τοῦ Εὐριπίδου ἢ τῶν ἑσμέτων τῆς Σαπφούς· αἱ μεμβράναι καὶ οἱ πάπυροι ἐσιώπων. Περὶ τὸ τέλος τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἐκατονταετηρίδος ἡ τύχη ἔφερεν ἐν ἑλληνικὸν χειρόγραφον μετὰ μουσικῶν μελῶν εἰς τὰς χεῖρας ἀνδρὸς δυναμένου νὰ ἐκτιμήσῃ αὐτά. Ἦτο δὲ οὗτος ὁ Βικέντιος Γαλιλαῖος, ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου Γαλιλαίου Γαλιλαίου, πρὸ πολλοῦ ἀσχολούμενος μετὰ ζήλου εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς. Φλωρεντίνος εὐπατρίδης εὐρὼν εἰς μίαν βιβλιοθήκην μουσικά τινα τεμάχια μετὰ μουσικῶν σημείων ἐντὸς θεωρητικοῦ συγγράμματος περὶ μουσικῆς ἔστειλεν ἀντίγραφον αὐτῶν εἰς τὸν Γαλιλαῖον, ὅστις τὰ ἐξέδωκε τῷ 1581 μετὰ συγκριτικῶν παρατηρήσεων περὶ ἀρχαίας καὶ νεωτέρας μουσικῆς. Ὁ Γαλιλαῖος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναγνώσῃ τὰ μουσικὰ σημεία καὶ ὁ κόσμος ἔμεινεν εἰς ἣν καὶ πρότερον ἄγνοιαν, ὅλοι ὁμῶς ὁμοφώνως συνεφώνουν τότε μετὰ τοῦ Γαλιλαίου ὅτι ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ ἦτο ἀσυγκρίτως ὠραιότερα τῆς τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν τότε μελοποιῶν ἦτο καὶ ὁ Παλεστρίνας!...

Ἡ μουσικὴ τῶν ἐποχῆς ταύτης ἐστερεῖτο πάσης φυσικότητος, τὸ δ' ἀπλοῦν φυσικὸν μέλος, τὸ ὁποῖον ἀναθρώσκει ἐκ τῆς εὐθύμου ἢ λυπημένης ψυχῆς, ἦτο ἄγνωστον· καὶ αὐτὰ τὰ ἀφελέστατα ποιμενικὰ ἄσματα εἶχον μεταβληθῆ εἰς ἐξεζητημένας πολυφώνους μελωδίας.

Ἐν τῇ μουσικῇ ταύτῃ τῇ περιπλόκῃ περιφρονεῖτο πρὸ πάντων ἡ λέξις, τὸ κείμενον τῶν ἄσματων ὑπὸ τοὺς ἐλιγμούς τῶν συμπεριπλεκόμενων μελωδιῶν ἠδύναντο ἀδιαφόρως νὰ εὕρισκωνται οἰαιδῆποτε λέξεις ἢ φράσεις θρησκευτικαὶ

ἢ ἄσπεμνοι· ἡ γλῶσσα ἐχρησίμευεν ἀπλῶς ὡς φυσιολογικὴ βάσις, οὐδένα δὲ ὑψηλότερον σκοπὸν ἐξέπληρου, οὐδεμίαν σημασίαν εἶχεν.

Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι—καὶ τοῦτο δὲν εἶχε διαφύγῃ τὸν Γαλιλαῖον καὶ τοὺς φίλους του—δὲν ἐκάλυπτον τὴν λέξιν διὰ τοῦ μέλους, τὸυναντίον ἐπεδίωκον τὴν ἑξάρσιν αὐτῆς· εἰς τὰς μελωδίας τῶν αἱ λέξεις ἠκούοντο εὐκρινῶς· καὶ τῆς κιθάρης καὶ τοῦ αὐλοῦ οἱ τόνοι οὐδέποτε ἦσαν τόσοι ισχυροί, ὥστε νὰ καθιστοῦν ἀκατάληπτον τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου. Τὸυναντίον μάλιστα κατὰ τὴν μελοποίησιν οἱ ἀρχαῖοι ὡς βάσιν ἐλάβανον τὴν ιδιότητα τοῦ κειμένου, τὸ δὲ μέλος ἐθεώρουν ὡς μέσον ἐξάρσεως τῶν λέξεων. Οὕτως ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις ἔβαινον ἀδελφικῶς χειροκρατούμεναι, οὐδ' ἡ μία ἐζήτει νὰ καταπνίξῃ τὴν ἄλλην.

Τοῦτο ἀναντιρρήτως κατώρθωνον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ πῶς; καὶ διὰ ποίων μέσων; οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τότε. Ἀλλ' ὅ,τι δὲν παρεῖχεν ἡ ἱστορικὴ γνῶσις προσεπάθησαν ν' ἀναπληρῶσιν διὰ τῆς δημιουργικῆς φαντασίας, ὁ δὲ Βικέντιος Γαλιλαῖος ἐμελοποίησε μελωδίας τινὰς συμφωνούσας, ὅσον τὸ δυνατόν, πρὸς τὰς ἀρχαίας. Αἱ μονωδίαί του, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀνθρωπίνη φωνὴ ἀνεπλήρου τὴν ἀρχαίαν κιθάραν, διετήρουν διὰ μέσου τοῦ ἔσματος ὅλην τὴν ἐνάργειαν τῆς λεκτικῆς φράσεως. Ἡ «μονωδία» τοῦ Γαλιλαίου ἠνοίξε νέον δρόμον καὶ εἰσῆλθε πανταχοῦ νικητρία, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὰς συναυλίας, νέας μορφὰς τῆς μουσικῆς δημιουργοῦσα· ἔγινε τὸ σύνθημα τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ πολυφώνου καὶ ἀγγλῶσου ἔσματος· ἀπετέλεσε δὲ τὸ κύριον συστατικὸν τῶν μουσικῶν δραμάτων πολλῶν μελοποιῶν. Εἰς τὴν μονωδίαν ἐθεμελίωσαν τὸ ἔργον τῶν Ὁ Λούλη ἐν Γαλλίᾳ, Ὁ Γκλόκ, καὶ βραδύτερον Ὁ Βάγνερ, ἐν Γερμανίᾳ.

Ἡ ἀρχαία μουσικὴ λοιπὸν ἔγινεν ἀφετηρία νέας μουσικῆς ἀντιλήψεως, ἀσυνειδήτου ὁμῶς, διότι δὲν εἶχεν ἀνευρεθῆ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ ἀλλ' ἡ σκιά της. Ἀλλὰ μετὰ τὴν φαντασίαν, ἥτις ἐμάντευσε τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα πρὸς ἐπιβεβαίωσιν ἢ ἀναίρεσιν τῶν συμπερασμάτων τῆς φαντασίας. Ἦρχισε δὲ πράγματι κριτικὴ καὶ ἀκριβὴς συλλογὴ καὶ μελέτη τῶν μουσικῶν συγγραφέων καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεγνώσθησαν καὶ τὰ ἀρχαία μουσικὰ σημεία. Εἰς τοὺς τρεῖς ἔμνους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐκδώσῃ Ὁ Γαλιλαῖος, προσέθεσεν Ὁ Κίρχερ τῷ 1650 μίαν πινακρικὴν ὥδην, μετὰ ἐρμηνείας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν σημείων διὰ νεωτέρων φθογοσῆμων, μετὰ δύο δ' ἔτη ὁ

σουηδὸς καθηγητὴς Μαίμπον ἐξέδωκε τὰ ἀξιολογώτερα θεωρητικὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Τέσσαρα ἀρχαία μουσικὰ τεμάχια εἶχε τώρα ὁ κόσμος· βεβαίως τὰ πενιχρὰ ταῦτα λείψανα τέχνης τόσοι πολυμερῶς ἐνεργοῦ ἦσαν ἀνεπαρκῆ, ἀλλ' ἦτο δυνατόν ἐπὶ τέλους νὰ τ' ἀναγνώσουν, νὰ τὰ παίζουσιν, νὰ τὰ ψάλλουσιν ὅλοι καὶ νὰ ἐξαγάγουν συμπεράσματα. Μετ' ὀλίγον ὁμῶς ἡ πινακρικὴ ὥδή, ἐκείνη ἀκριβῶς ἥτις ἠγχαρίσται περισσότερο τὸ νεώτερον οὗς, ἐθεωρήθη οὐχὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἔλκουσα τὴν καταγωγὴν· τὰ δὲ τρία ὑπόλοιπα τεμάχια, τάναντιρρήτως γνήσια, οὐδὲν περιείχον, τὸ ὁποῖον νὰ δικαιολογῇ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀρχαίων περὶ τῆς μουσικῆς τῶν. Μετὰ τινὰς δ' ἐπιφυλάξεις καὶ δισταγμούς τὸ κάλλος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐχαρκτηρίσθη ὡς «φαντασιώδης».

Εἰς τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἀπέληξεν ἡ ἔρευνα τῶν πλουσίων πηγῶν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς!... Πράγματι δὲ τὰ τέταρτα τοῦ τόνου καὶ αἱ ἄλλαι σχολαστικαὶ ἀριθμητικαὶ ὑποδιαιρέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀντικαθίστων εἰς τοὺς ἀρχαίους μελοποιούς τὴν ἐλλείπουσαν δημιουργικὴν ἔμπνευσιν, οὐδόλως συνεφώνουν πρὸς τὴν νεωτέραν καλαισθησίαν. Καὶ ἔμεινον μὲν θαυμασταὶ τινες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ὁποίων περιφανέστερος ὑπῆρξεν ὁ Φρειδερίκος Βέλλερμανν, πιστοὶ εἰς τὸ ἐκλαμπρον αὐτῶν ιδεῶδες, φρονούντες ὅτι δὲν διηυκρινήθησαν πάντα τὰ μυστήρια τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν, ἀλλ' ὀλίγους εὗρισκον ὁπαδοῦς.

*

Αἰφνης εὐφρόσυνον ἄγγελμα μετεδόθη εἰς τὸν κόσμον. Αἱ ἐν Δελφοῖς ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν τῷ 1893 δύο μακρὰς ἐπιγραφὰς μετὰ μουσικῶν σημείων. Μετὰ τὸ μακρὸν σκότος ἔμελλε τέλος νὰ ἔλθῃ τὸ ποθητὸν φῶς! Τὰ εὐρεθέντα μουσικὰ τεμάχια, ἀφ' οὗ ἐπιπόνως ἀνεγνώσθησαν, ἐξετελέσθησαν ἐν Ἀθήναις καὶ Παρίσις, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἐντύπωσις δὲν ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ ποδῶσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν τὸ ἀμφισβητηθὲν κάλλος. Ἀλλὰ καὶ ὅτε τὰ μέλη ταῦτα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς σχολῆς μετὰ πάσης ἐρμηνευτικῆς ἀκριβείας ἐπὶ πολλῶν μορφῶν ἐξωγραφήθη ἡ διάφευσις τῆς ἐλπίδος. Ὁ βλέπων τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν φθόγων ἐν τῇ μεταγραφῇ τοῦ ἀρχαίου μέλους ἐνόμιζεν ὅτι κάποιος ἐσκόρπισε μίαν φούκταν τόνων ἐπὶ τοῦ πενταγράμμου ἀδιαφορῶν τοῦ ἔπεσαν. Μέρη τινὰ μάλιστα ἐφάνησαν ὡς αὐτόχρημα χλεύη παντός

μουσικοῦ συναίσθηματος, ἐὰν δ' εὐρέθησαν μουσικοί, εἰς τοὺς ὁποίους μελωδία τοιαύτη:

ἐξήγειρε διθυραμβικὴν ἀγαλλίασιν, ὥς εἶνε βέβαιοι ὅτι πολὺ ὀλίγους θὰ εὕρουν συμμετόχους τοῦ θαυμασμοῦ τῶν.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουν δύο τινὰ ἀκόμη δυνάμενα νὰ σώσουν τὴν αἰσθητικὴν κρίσιν τῶν ἀρχαίων· ἡ ἡ γνῶσις τῶν ἀρχαίων φθογοσῆμων, τὴν ὁποίαν ἔχομεν, εἶνε ἐλλιπὴς καὶ αἱ μέχρι τοῦδε μεταφράσεις αὐτῆς ἐσφαλμέναι, ἡ τὸ μουσικὸν συναίσθημα τῶν νεωτέρων στηρίζεται ἐπὶ ὅλως διαφόρων βάσεων, καὶ ζητοῦμεν ἐντελῶς ἄλλο ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μουσικῇ ἀφ' ὅ,τι εἶνε δυνατόν νὰ εὕρωμεν.

Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἡ ἔρευνα πρέπει νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν μακρὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἐπορεύθη ἐπὶ δύο αἰῶνας, διὰ νὰ κατορθώσῃ τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν φθογοσῆμων. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ὁμῶς ἔχομεν πρὸ ἡμῶν σπουδαιότατον πρόβλημα: Μὴ εἶχον ἄρα γε οἱ Ἕλληνες ὅλως διαφόρους αἰσθητικὰς βάσεις, ὥστε νὰ αἰσθάνωνται ὡς ὠραῖον ὅ,τι εἰς ἡμᾶς φαίνεται ἀκαλλές; Ἐφαντάσθησαν πράγματι ἐν τῇ μουσικῇ καλλοῦν ἀνυπάρχοντες, αὐτοὶ οἵτινες εἰς πάντα τὰ εἶδη τοῦ πνευματικοῦ βίου ἐδημιούργησαν ἀνυπέροχτα πρότυπα;

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνέχει καὶ πρακτικῶς βαρὺ τὰτην σημασίαν διὰ τὴν ὅλην μουσικὴν. Διότι, ἀφ' οὗ οἱ τόσοι λεπτοὶ τὴν αἴσθησιν, οἱ τόσοι καλλιτέχναι Ἕλληνες ἐκάλουν καλὸν ὅ,τι ἡμεῖς αἰσθανόμεθα ὡς αἰσχροῦ, πόθεν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι μετ' ὀλίγον ἢ μετὰ μακρὸν τὰ κάλλιστα νεώτερα μελοποιήματα δὲν θὰ θεωρηθοῦν ὡς αἰσθητικὰ πλάνα;

Πόσον ἡ ἑλληνικὴ ἀντιλήψις ἀφίσταται τῆς νεωτέρας ἐν τῇ μουσικῇ καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὴν ἐντελῶς ὠρισμένην ἐλάσσονα κλίμακα μὴ μὲ φά φυσικὸν ἀντὶ φά δίεσις, τὸ λεγόμενον δώριον μέλος ἐκάλουν ἀνδρωῖδες, σκληρόν, σφοδρὸν καὶ πολεμικόν, ἐν ᾧ εἰς ἡμᾶς τὸυναντίον φαίνεται ἀπαλὸν καὶ γλυκύ. Τὸυναντίον δὲ ἐκάλουν τὴν δο μεῖζονα κλίμακα—προσποτιθεμένου, ἐννοεῖται, ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε ἔρευναι

δὲν εἶνε ἐσφαλμένοι—τὴν λεγομένην λύδιον μέλος ἀπαλὴν, γλυκεῖαν, γυναικῶδη. Ποία ἐποχὴ ἔχει δίκαιον;

Ἄλλ' ἂν δύο ἐποχαί, ἐν πνευματικῇ ἀναπτύξει καὶ καλλιτεχνικῇ ἀκμῇ εὐρισκόμεναι, ἔχουν τόσον ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον ἀντίληψιν τῆς ἀπλουστάτης καὶ θεμελιώδους ἐννοίας τῆς μουσικῆς, τότε πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ ἀσφαλὴς καὶ ἀμετακίνητος βάσις τῶν μουσικῶν ἔργων; δὲν κινδυνεύουν δὲ ὁ Μότσαρτ ἢ ὁ Βετόβεν νὰ περιπέσουν εἰς λήθην ὡς ὁ ἔσχατος κινήτης ποδῶν συνθέτης τετραχόρων, ἀφ' οὗ ἡ μουσικὴ εἶνε ἀπλῶς ζήτημα ὑποκειμενικῆς εὐαρεσθήσεως;

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἡ ἀπόκρισις δὲν πρέπει νὰ δοθῇ κατεσκευασμένως. Ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἀπαράσκευοι ἐν τούτοις ἠθέλησαν νὰ ἐκφέρουν ὀριστικὴν γνώμην ἐκεῖνοι, οἵτινες, ἀνιστόρητοι, δὲν ἔλαβον τὸν κόπον νὰ εἰσδύσουν εἰς τὴν μουσικὴν διάνοιαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀλλὰ κατέστησαν ἀπλούστατα τὸ νεώτερον οὗς κριτὴν τοῦ ἀρχαίου μέλους.

Αἱ ἀπαιτήσεις, τὰς ὁποίας ἔχει ἡ τοιαύτη ἀνιστόρητος νεώτερα καλαισθησία παρὰ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, εἶνε ἀδικαιολόγητοι. Ἡ ἐξελίξις, ἥτις μεταβάλλει τὰ πάντα καὶ μάλιστα τὰς τέχνας, ἐπέδρασε περισσότερον ἐπὶ τῆς μουσικῆς. Ἐν ἄρχαίᾳ μένει καὶ μετὰ δισχίλια ἔτη κατ' οὐσίαν ἀμετάβλητον καὶ εἶνε προσίτον ἀμέσως εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἄλλ' ἐν μέλος, καὶ ἐὰν δεσμευθῇ γραπτῶς διὰ τῶν φθογγόσημων, δὲν δύναται νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἄμεσον κρίσιν. Τὰ μουσικὰ ἔργα δὲν εἶνε εἰκόνες τόνων ἀποτεϊνόμεναι ἀμέσως εἰς τὸ οὖς μας, ἀλλὰ συμβολικὰ σημεῖα ἀποτεϊνόμενα ἐν πρώτοις εἰς τὸν ὀφθαλμόν. Τὰ σημεῖα ταῦτα, ἅτινα ἦσαν ἤδη ἑλλιπῆ κατὰ τὴν γραφὴν τοῦ μέλους καὶ ἔγιναν ἐλλιπέστερα κατὰ τὴν μεταγραφὴν αὐτῶν εἰς νεώτερα φθογγόσημα, εἶνε κακοὶ καὶ ἀναξιόπιστοι ἄγωγοι τοῦ μέλους. Καὶ κατὰ τὴν πρώτην γραφὴν τοῦ μέλους καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν καὶ ἀπόδοσιν αὐτοῦ παρεϊσέδυσαν, κατ' ἀνάγκην, ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα, φυσικῶς, τόσον ὀλιγώτερον συμφωνοῦν πρὸς ἄλληλα, ὅσον τὸ μουσικὸν συναίσθημα ἐν τῷ μεταξὺ μετεβλήθη. Δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν πῶς καὶ διὰ ποίων προσθεμάτων τὰ μέλη ταῦτα προσήγοντο εἰς τὴν ἀκοήν, ὥστε νὰ εἴπωμεν πόσον διάφορα ἐγίνοντο ἀντιληπτά ἀπὸ τοῦ οὖς παρ' ὅσον δεικνύουν τὰ περιωθέντα σημεῖα. Τὴν ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον καὶ ἀπὸ

στόματος εἰς στόμα ζωντανὴν παράδοσιν δέον ἰδῶν ν' ἀντικαταστήσῃ ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Μόνον ὁ ἀγνοῶν ὅτι εἰς τὰς Συμφωνίας τῶν μεγάλων κλασικῶν οἱ ὀξύθυλοι, αἱ σάλπιγγες κτλ. ἀναγινώσκουν ἄλλως τὰ φθογγόσημα παρ' ὅ,τι εἶνε γραμμένα δύναται νὰ καταδικάσῃ ὡς φοβερὰς κακοφωνίας τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα μέλη, μόνον δὲ οἱ καλλιτέχναι οἱ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν μουσικοῦ μέλους τίποτε μὴ προσθέτοντες ἐξ ἑαυτῶν δὲν θὰ μαντεύσουν ὅτι ἐνυπάρχει καὶ ἄλλο τι εἰς αὐτά. Διὰ τοῦτο ὅλαι αἱ ἀναγνώσεις ἀρχαίων ἑλληνικῶν μελῶν ἔχουν τὸ σφάλμα ὅτι παρέχουν μόνον τὸν σκελετὸν τοῦ μέλους ἀντὶ ζώντος σώματος μὲ σάρκα καὶ αἷμα.

✱

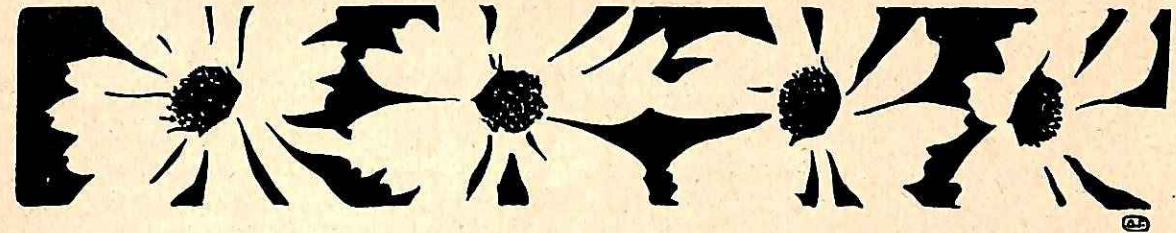
Ἀλλὰ πλὴν τούτου αἱ μέχρι τοῦδε ἀναγνώσεις δὲν εἶνε ἐντελῶς ὀρθαί, τοῦτο δ' ἰσχύει πρὸ πάντων διὰ τὰς πρώτας δημοσιεύσεις τοῦ Δελφικοῦ ὕμνου.

Τὰ πλεῖστα τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς περιορίζονται εἰς τὸ νὰ μεταδώσουν ἀπλῶς τὴν ὀξύτητα τῶν τόνων· τὴν διάρκειαν τῶν τόνων πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ἡμεῖς. Τοῦτο εἶνε μεγάλη ἑλλειψις καὶ σπουδαῖον μειονέκτημα, καὶ ἐν τούτοις ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται ἡ πλήρης κατανόησις τῆς ἀρχαίας μουσικῆς. Ἡ διάρκεια τοῦ τόνου δίδεται διὰ τῶν λέξεων τοῦ κειμένου ἀσφαλῶς καὶ ἀναμφισβητήτως. Ἄνευ κειμένου δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ κατανόησις τοῦ ἁσματος, αὕτη ἦτο ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς αἰσθητικῆς. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἐπαναλαμβάνουν μάλιστα ἀρκετὰ ὅτι ἡ γλῶσσα καθώριζε καὶ τὴν ὀξύτητα ἐπὶ τῶν τόνων εἰς τὰ ἀρχαῖα μέλη. Καὶ πράγματι ἐὰν μετὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐξετάσωμεν τὰς ἀρχαίας μελωδίας, βλέπομεν αὐτάς αἰφνης ὑπὸ ἄλλο φῶς, καὶ ὁ σκελετὸς προσλαμβάνει ζῶν καὶ κίνησιν.

Ὁ φωνογράφος δύναται εὐκόλως νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι ὅλοι κατὰ τὴν συνήθη συνομιλίαν συνδεδόμενοι προσωδῖαν τινὰ πρὸς τὰς λέξεις. Ἡ φωνὴ δὲν μένει εἰς τὸν αὐτὸν τόνον, ἀλλ' ὅτε μὲν ταπεινοῦται, ὅτε δὲ ὑψοῦται μετὰ τῶν λέξεων. Τοῦτο συμβαίνει εἰς πάσας τὰς γλώσσας καὶ ἰδίως εἰς τὰς τῶν μεσημβρινῶν λαῶν. Ὁ Ἰταλὸς συλλαβὰς τινὰς προφέρει ἰσχυρότερον, ὀξύτερον τονίζων αὐτάς. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον τὴν προσωδίαν ταύτην, ἀπετέλει δ' αὕτη οὐσιώδεις συστατικὸν τοῦ προφορικοῦ λόγου.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΟ

Ξανθούλα ὦραία, σαββατόβραδο σημαίνει!
καὶ μὲ τὸν ἦχο τῆς καμπάνας γλυκοσμίγει
τῆς Δύσης τ' αἴθλο τὸ ροδόχρωμα, ποῦ ἀνοίγει
τοὺς μαγεμένους θησαυρούς της καὶ σὲ ραίνει.

Ἡ μήπως, — ὦ, τί λογισμοὶ περνοῦν αἰφνίδια
καὶ οἰχρουν ἱσκιοὶ στὴ χρυσή τοῦ νοῦ μου εἰκόνα!
μήπως γυρνᾷς μέσα στοὺς δρόμους σὰν γοργόνα
μὲ ψεύτικης ἀγνότητος στολίδια;

Κοιμῇ σὰν πέρικα καὶ βιασικῇ διαβαίνεις
μέσ' στῆς πλατεῖες, μέσ' στοῦ κόσμου τὴν πλημμύρα,
καὶ τῆς ντροπῆς ροδίξ' ἡ λατρευτὴ πορφύρα
στὸ δροσερὸ σου πρόσωπο. Ποῦ νὰ πηγαίνης;

Καὶ τῆς ψυχῆς σου τὰ διεφθαρμένα βάδη
μ' ἓνα μειδίαμα παιδιάτικο στολίζει
καὶ σαγηνεύεις τῆς καρδιᾶς καὶ τῆς κρημνίζεις
σὲ σκότι ἀλύτρωτα καὶ σὲ κτηνώδη πάθη;—

Μὴν ἔρχεσ' ἀπ' τὴν ἐργασία ποῦ δλημέρα
ἔσκυβες ἄσπλαχνα τὰ στήθη σου τ' ἀφράτα,
κί ἀπὸ τὸ φῶς σου, ἀπ' τὴν υγεία σου, ἀπ' τὰ νιάτα
ἐξώδεσες νὰ θρέψῃς μιὰ γοργὴ μητέρα;

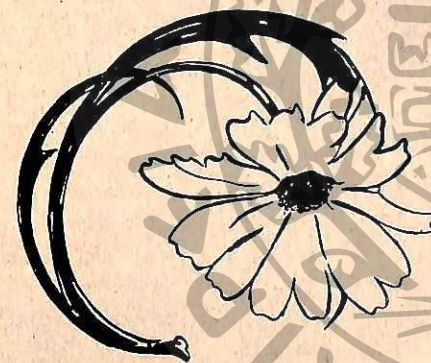
Ξανθούλα ὦραία, σαββατόβραδο σημαίνει!
τάχα ἡ κατάνυξη ποῦ σιάζει ἀπὸ τὸ ἄσμα
τοῦ Ἑσπεριοῦ, καὶ συγκινεῖ τὸ κάθε πλάσμα,
στὴν ἄβυσσος τοῦ στήθους σου δὲν κατεβαίνει;

Καὶ τρέχεις τώρα μ' ὀλιγώτερην υγεία
στὴ μάννα σου, ποῦ μὲ λαχτάρα σὲ προσμένει,
ἀλλὰ μὲ πλούσια τὴν καρδιά καὶ δροσισμένη
ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τὴν εὐλογία;

Τάχα σὰν ὄνειρο στὸ νοῦ σου δὲν προβάλλει
μιὰ περασμένη εὐδαιμονία καὶ γαλήνη,
ποῦ μέσ' στὸ φῶς της καὶ στὰ λούλουδά της κλίνει
ἀθῶα παιδούλα χρυσοπλόκαμο κεφάλι;—

Συρτὰ κι' ἀργά, τὰ γόνα σὰν νὰ σοῦχη κόψει
βαρεῖα καρδιά, μέσ' ἀπ' τὸν θόρυβο τραβιέσαι
μ' εὐλάβεια, μὲ συντριβὴ σταυροκοπιέσαι,
κ' ἓνα σου δάκρυ ἀτίμητο σοῦ καίει τὴν ὄψη.

Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

Η γόνιμος, ή χλοερά, ή καλλιόστους άμπει-
λος, την όποιαν εξήλευον όλοι οι διαβά-
ται, ήδη ακλάδευτος, άσκαφος, χορταριασμένη,
ήπλωσε τὰ κλήματά της, έρποντα επί της χέρ-
σου, ως πλατυφύλλους κισσούς, με σταφυλές
πολλές μὲν πλὴν ανόστους και ύδαρείς, έρμαιον
τῶν πτηνῶν και τῶν μυιῶν, υπό τὰς πυκνάς τῶν
άγριολαχάνων λόχμας, ύφ' ας ως όφεις ετανύοντο
αί μακραί και λεπταί κληματίδες.

Η εὐμορφος ως παράδεισος, ή περίφρακτος
ως ποίμνη, ή συμμαζεμένη και συγυρισμένη ως
αΐθουσα, μικρά άμπειλος, τής όποιας τὰ κλή-
ματα όλα καρποφορούντα, όλα από φαγώσιμα
έκλεκτά σταφύλια, τής όποιας τὰ φυτά ήσαν
περιζήτητα εις όλην την περίξ χώραν, άφείθη
πλέον κλάρα. Άσκαφος, ακλάδευτος, ακαλ-
λιέργητος.

Υψηλά, επί προβλήτος, προς την θάλασσαν
έκτεινομένης, ως έγκαλλώπιστος κόρη, ή θαυμα-
σία άμπειλος, έδεικνυε τούς καρπούς της, τούς
έκλεκτούς, προς τόν ήλιον, όστις φωσφορίζων,
διά μέσου τής βαθυπρασίνου χλόης τῶν κλημα-
τοφύλλων, έπέθετεν άκτινοβόλα φιλήματα επ'
αὐτῶν, ως καλλιμόρφων άγγείων, κρεμαμένων
έν παρατάξει, δροσοβολούντων κ' εύφραινόντων
την όρασιν, με τούς ζωηρούς των χρωματισμούς.

Ποῦ εκείνα τὰ ραζακιά πλέον, τὰ ως από
ήλεκτρου όντως, τὰ άργυρόχρυσα, τὰ όποια,
μετ' ιδίας όλως στοργής, έθεράπευεν ή καλή νοι-
κοκυρά, από τοῦ άνθους των άκόμη, προφυλάτ-
τουσα από τούς ποικίλους τής άτμοσφαίρας κιν-
δύνους, ένα κατασκευάση δι' αὐτῶν τὰς ξανθές
και γλυκείας, τὰς ιεράς άσταφίδας της, δι' ὧν
να στολίξη τὸ προγονικόν κόλλυβον, τὸ όποιον
κατὰ σάββατον έστελλεν εις τόν ένοριακόν της
ναΐσκον.

Ποῦ τὰ άετονύχια εκείνα, τὰ εὐώδη ως από
μύρων, τὰ νύσσοντα τόσον ήδονικῶς τόν φά-
ρυγγα διά τοῦ λεπτοῦ άρώματός των. Και ποῦ
τὰ νόστιμα εκείνα σφικτάρια, τὰ έχοντα πολυ-
γωνικάς, εκ τής πυκνότητος, τὰς ρώγας. "Αχ!
και ποῦ πλέον τὰ ίόχροα εκείνα φιλέρια, άφ' ὧν
βεβαίως κατεσκευάζετο πάλαι τὸ νέκταρ τοῦ
Ίμερου και Πόθου. Και ποῦ άκόμη εκείνα τὰ
πολίτικα, τὰ χρωματισμένα έλαφρῶς με όλας
τοῦ έρυθροῦ τὰς άποχρώσεις, τὰ σπινθηροβο-
λόντα, τὰ μόνον διά τής όψεως μεθύσκοντα.

Και ποῦ πάλιν ή άσπρούδαις, ή μικραίς, ή
κάτασπραις άσπρούδαις, τὰς όποιας όλον τόν

χειμῶνα συνετήρει ή Θωμαή, άποκρεμῶσα αὐτάς,
ανά ζεύγη, από τής μεγάλης τοῦ προδόμου τοῦ
οίκου της δοκοῦ, μαζί με τής όλόμυραις μυ-
ροκορύναις, από τὰς όποιας έκθλίβεται τὸ άγιον
νάμα τής θείας Μυσταγωγίας.

"Όλα εξηφανίσθησαν πλέον και μετ' αὐτῶν ή
Θωμαή, ή καλή, ή φιλόμπελος εκείνη και φιλό-
καλος δέσποινα. Πόσαις φοραίς δὲν επλήρωσεν
από τῶν έκλεκτῶν αὐτῶν καρπῶν τὸ λεπτόπλε-
κτον καλαθάκι της, τὸ κομψόν, τὸ κυμαῖον,
πρώτη-πρώτη αὐτή, την ήμέραν τής Μεταμορ-
φώσεως, προσφέρουσα τὰ πρωτόλεια εις την εκ-
κλησίαν, να εύλογήση ό ιερεὺς, κατὰ τὸ έθος,
τόν νεοδρεπτή τής άμπέλου καρπὸν και διανείμῃ
αὐτὸν εις τούς πιστούς, με τὸ αντίδωρον...

— Και τοῦ χρόνου! έπνήχετο ό ιερεὺς πρὸς
την εύλαβή νοικοκυράν.

— Και τοῦ χρόνου! επανελάμβανον επευχό-
μενοι και οι πιστοί.

Και έλησμόνει τότε ή φιλόπονος νοικοκυρά
όλους τούς βαρεῖς μόχθους, οὓς ύφίστατο, κατὰ
τὸ μακρὸν τής καλλιιεργείας στάδιον, πετώσα
τάποκλάδια, καίονσα σωρούς-σωρούς την άγριάδα
την καταστρεπτικὴν, θειαφίζουσα, άργολογοῦσα,
κινδυνεύουσα από τὸ καῦμα, κινδυνεύουσα από
τὰς έχίδνας, τὰς κρυπτομένες υπό τὰ κλήματα,
να μή χολεριάση οὐδεμία παραφυλλίς, οὐδεμία
κῆν ρώγα.

Άλλ' αἱ εύχαι τής εκκλησίας, ένιοτε, εἴτε εξ
άμαρτιῶν μας, εἴτε και πρὸς δοκιμασίαν, δὲν
εἰσακούονται. Και ήλθε χρόνος, ότε δὲν εφάνη
πλέον έν τῷ ναῷ, υπό την εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ,
τὸ μικρὸν λεπτόπλεκτον καλαθάκι τής Θωμαῆς,
τὸ κυμαῖον, την ήμέραν τής Μεταμορφώσεως...

Έντὸς τής έρήμου άμπέλου, έντὸς τής άσκά-
φου κλάρας, ή γρηά-Κυρατζοῦ τώρα, ή μήτηρ
τής Θωμαῆς, ως κορώνη περιεφέρετο, μαύρη και
κρώζουσα:

— Θωμαή μου! Θωμαή μου!

Ο φράκτης τής άμπέλου, πυκνότατος από
τρικοκκιάς, είχε διασπασθῇ, έδῶ κ' εκεί, υπό
τῶν παιδίων, τὰ όποια ως θῶες εισέδουν, να
κλέψωσι τὰς ύδαρείς τής κλάρας σταφυλές.

Επάνω-επάνω δὲ ή γρηαῖά έλαία, ή κατά-
καρπος πάντοτε, ής τὸ έργον οὐδέποτε έψεύδετο,
ύψηλά, εις τὸ άκρον τής προβλήτος, ως σκοπιὰ,
όρφανή, μάτην ανεζήτει την άπουσαν δέσποιναν,
ήτις εκεί συνεθίζε πάντοτε, υπό δροσεράν σκιάν
να γευματίξη, αναπαυομένη από τὸ θειάφισμα,

την ὥραν την καυστικήν τοῦ μεσημερίου και
θεωροῦσα τὸ πέλαγος, πέραν και μακρὰν άπλου-
μενον, με κύματα λευκά και με πλοία λευκά και
αὐτὰ ως τὰ κύματα.

Και όταν έτσάκιζεν ή ήμέρα, ὥρα έσπε-
ρινοῦ, εκάθητο τώρα ή γρηά-Κυρατζοῦ, υπό
την αὐτὴν έλαίαν και αὐτή, κατὰμυρη ως
κορώνη, να φάγη όλίγον ξηρὸν άρτον, διάβροχον
από τὰ δάκρυά της. Και έθῆναι μᾶλλον ή έτρω-
γεν, ή γερόντισσα, βλέπουσα και αὐτὴ τὸ άφρι-
σμένον πέλαγος. Και έστατο σιωπηλή, θεωροῦσα
ὡς να είχε κάποιον ένώπιόν της και ήρώτα
όδυνηρῶς:

— Ποῖον να κλάψω και ποῖον να μή κλάψω,
την Θωμαή, την κόρην μου, ή τόν Λαλεμῆτρον
τόν άνδρα της; Ποῖον να περιμένω, όρφανὰ μου
κλήματα, και ποῖον να μή περιμένω; την Θω-
μαή, την κόρην μου, ή τόν Λαλεμῆτρον τόν
άνδρα της;

Κ' εκεί ποῦ ως λίθινον κατέπινε τόν ξηρὸν
άρτον, αἶφνης έστατο ακίνητος και ήκροῶτο. Και
ό βορρᾶς έσύριζεν, από τὸ πέλαγος μακρόθεν
έρχόμενος, ως ήχος αὐλῶν άναριθμητῶν, άορά-
των βοσκῶν, ήχος όξύς και λιγυρός. Και ή γραῖα
ήκροῶτο ως να ώμίλει τις, και ήκουε τοῦ άνέ-
μου τὰ ήχηρὰ κελαδήματα, τὰ όποια έσχημάτι-
ζον τοιούτους μυστηριώδεις λόγους έν τῇ πεν-
θούσῃ διανοίᾳ της:

— Ίσως και να γυρίσουν και οι δύο, ίσως και
να μή γυρίσουν! Ποῖος τὰ ξεύρει αὐτά; Μόνος
ό Θεὸς τὰ ξεύρει, μόνος ό Θεός!

Φρικίαςος τότε θανάτου διέτρεχε τὰ γρηαῖά
μέλη τής φανταζομένης γραίας. Φρικίαςος όμοία
διέσειεν άκόμη και τὰ ήμιζήρα τής ακαλλιιεργή-
του άμπέλου φύλλα, τὰ όποια συγκρουόμενα, τὸ
έν μετὰ τοῦ άλλου, εβόυζον ξηρῶς γύρω-γύρω,
πλαταγίζοντα έν συσσυρμῷ, ως να έσύρετο έρπε-
τόν ύπ' αὐτά, βραδυποροῦν:

— Μόνος ό Θεὸς τὸ ξεύρει, μόνος ό Θεός!

*

Πέντε μόνον σακκούλαις άλευρι τής άφης
τής Θωμαῆς εις τὸ μικρὸ μαγαζάκι του ό Λαλε-
μῆτρος, και μισὸ σακκὶ ρύζι· και σ' ένα ζεμι-
λάκι έως τρεῖς όκάδες χαρούπια· και ανεχώρησε.
Πάει, λέει, 'ς τόν Βόλο, να ψωνίσῃ πράγμα,
λέει, με τοῦ καπετάν Ήλία τὸ κόττερο. Να
ψωνίσῃ άλεύρια, λέει, γιατί εφέτος εἶνε λαδιά,
και οι άργάταις τῶν λαδαριῶν εἶνε φαγάδες, λέει.

Αὐτὰ έλεγον και επανελάμβανον οι γείτονες,
οἵτινες εἶνε παντοῦ και πάντοτε οι αὐτοί. Αὐτὰ
οἱ γείτονες τὰ ήκουσαν από την γρηά-Κυρατζοῦ,

ή όποία πάλιν τὰ ήκουσεν από τόν γαμβρόν της
τόν Λαλεμῆτρον, όστις μετήρχετο τόν άλευρο-
πῶλην έν τῷ χωρίῳ, υπό τόν μικρὸν αὐλογύρι-
στον οἰκίσκον. την πολύτιμον τής Θωμαῆς
προῖκα, διατηρῶν άλεύρου μαγαζέιον.

Ο Λαλεμῆτρος τῶντι ανεχώρησεν ένα δειλι-
νόν, εις Βόλον, με τὸ κόττερον τοῦ καπετάν
Ήλία, ένα βραδὺ και χονδρὸν σκάφος, ως τόν
κυβερνήτην του, άφοῦ άπεχαιρέτισε την σύζυ-
γόν του και την πενθεράν του, με χαράν κατα-
φανῇ, χαράν έμποροῦ άπερχομένου να ψωνίσῃ,
χαράν συζύγου, μετ' όλίγας ήμέρας μέλλοντος
να επανέλθῃ.

Η γρηά-Κυρατζοῦ, όλη χαρά, την επαύριον,
ήρχισε να σκουπίζῃ τὸ μικρὸν μαγαζέιον, να
τινάξῃ τὰς άράχνas τής όροφῆς και τῶν τοίχων,
να πλύνῃ καλῶς τούς ξύλινους πάγκους και τὸ
ταμειὸν τὸ ξύλινον, ν' άσπρίξῃ τούς τοίχους και
να σπογγαρίξῃ τὸ λίθινον αὐτοῦ έδαφος. Σχεδὸν
έτραγουδοῦσεν από την χαράν της ή γραῖα, θλι-
βομένη μόνον διὰ την κόρην της, ποῦ δὲν έκαμνε
παιδιά, ή άκαμάτα να έχῃ βοήθειαν. Διὰ τοῦτο
ή γερόντισσα έθεράπευε, πρὸς παρηγορίαν της,
πάντοτε έν μικρὸν γειτονόπουλον, με κεφαλήν,
ὡς έν μικρὸ καρπουζάκι και μάγουλα κατακόκ-
κινα ως τὸ μῆλον, τὸ όποιον ήρέσκετο να βλέπῃ,
συχνὰ και να τὸ φιλεῖῃ και να τὸ θωπεύῃ,
ιδίως όταν είχεν άνάγκην ή γραῖα να ζῇ τὰ ύψαρια.
τὸ μικρὸν παιδίον θάλασσαν, να ζῇ τὰ ύψαρια.

— Να ιδῆς μιὰ φαρφούνα ποῦ θὰ σοῦ κάμω
έγώ, μεθαύριο, ποῦ θάρθῃ ό Λαλεμῆτρος, να
φέρῃ τὸ χάσικο τὸ άλευρι. Να ιδῆς, παιδάκι μου.
Να ιδῆς, καρπουζάκι μου! Και προσέτριβεν ή
γραῖα την στρογγύλην τοῦ μικροῦ κεφαλῆν, ως
να τὸ έλουε. Τὸ δὲ παιδίον εκόμιζε τότε τὸ βαρὺ
άντλημα, πλήρες θαλασσίου ὕδατος, μετὰ κόπου,
άσθμαίνον και κλῖνον πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ κεφαλάκι
του, σὰν ένα καρπουζάκι μικρὸ και στρογγυλὸ,
έτοιμο να πέσῃ, και φουσκῶνον τὰ κατακόκκινα
μάγουλά του, σὰν δύο φούσκαις κόκκιναις, από
τὸ βάρος τοῦ μεγάλου κουβά.

Έν τούτοις, όλην αὐτὴν την χαράν τής γραίας
ήλάττωνε μιὰ θλίψεως γραμμὴ, βαθειὰ χαρπ-
τομένη εις τὸ λευκὸν τής Θωμαῆς πρόσωπον,
την όποιαν μετὰ προσοχῆς άπέκρυπτεν εκείνη,
υπό την μανδήλαν της την πολίτικην τυλιγμένην.

Άλλ' ή γραῖα την διέκρινε, με τούς έταστι-
κούς εκ τής πονηρίας της όφθαλμούς, και ήλεγχε
και επέπληττε την κόρην της, ή όποία ήτο πάν-
τοτε δῆθεν μελαγχολική, ή άκαμάτα, ποῦ δὲν
έκαμνε παιδιά, ή γρουσουζα, ποῦ θὰ τούς φάγῃ
με την σκουνοῦφλά της.

Καὶ ὅταν, μετὰ εἰκοσιν ἡμέρας, ἐπανῆλθε τὸ βραδὺ καὶ χονδρὸν τοῦ καπετὰν Ἡλίου κότερον ἐκ Βόλου, κοντανασαῖνον ἀπὸ τὸ φορτίον, πρῶτὴ πρῶτὴ ἡ γρηά-Κυρατζοῦ ἔσπευσε νὰ ὑποδεχθῇ τὸν γαμβρόν της, τὸν Λαλεμῆτρον, τὸν μεγαλέμπορα, ὡς τὸν ἀπεκάλει.

Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἡ θλιβερά γραμμή, ἡ ἀσχημίζουσα, τόσας ἡμέρας, τὸ λευκὸν τῆς Θωμαῆς πρόσωπον, εἶχεν αὐλακώσῃ ὅλον τὸ μέτωπόν της, ὡς νὰ ἔδακνε θλίψις πικρὰ τὴν καρδίαν της καὶ ἔζωγραφίζετο εἰς τὸ πρόσωπον ὁ φοβερός πόνος.

Τὸ κότερον τοῦ καπετὰν Ἡλίου, κατάφορτον ἐμπορευμάτων καὶ μὲ τάβλαις σωρὸν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, μετὰ βραδύτητος προσήγγισε τέλος, ἀργά-ἀργά, εἰς τὴν ἀποβάθραν, κοντὸν καὶ χονδρὸν ὡς τὸν καπετὰν Ἡλίον τὸν κυβερνήτην του.

— Καλῶς ὦρσες, καπετὰν Ἡλίου! πάντα καταυόδιο, καπετὰν Ἡλίου! Ἦλθεν ὁ Λαλεμῆτρος; Ἐφώναζεν ἡ γραῖα, ὑψηλὰ ἀπὸ τὸν βράχον, καταβαίνουσα εἰς τὴν παραλίαν.

— Ποῦ εἶνε ὁ Λαλεμῆτρος; Ἡρώτησε πάλιν ἀνυπόμονος ἡ γραῖα, σταθεῖσα εἰς τὸ κεφαλόσκαλον ἐμπρὸς ὡς τελωνοφύλαξ.

— Τὸν εἶδεθ ἐθὺ; ἄδω τόθο τ' ἐγώ!

Ἀπῆντησε βραδέως ὁ καπετὰν Ἡλίας, βραδὺς τὸ κότερον, βραδὺς τὴν ἐργασίαν, καὶ τὴν γλώσσαν βραδὺς. Καὶ ἤρχισε βραδέως νὰ ῥίπτῃ ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας μίαν μίαν τῆς τάβλαις, ὡς νὰ ἦτο πιασμένος τὰς χεῖρας.

— Τί λές, καπετὰν-Ἡλίου μ'; Ἔστειλε κάنيο τάλειρία; Μᾶς φάγανε ὁ κόσμος.

— Τὸν εἶδεθ ἐθὺ; ἄλλο τόθο τ' ἐγώ. Ἐπανελάβε πάλιν ὁ καπετὰν Ἡλίας, βραδύγλωσσος, ἐξακολουθῶν νὰ ξεφορτώνῃ τὸ κότερον.

— Δὲν σοῦ ἔδωκε κάنيο κανένα γράμμα;

— Ἀφθῆ μας, θειά, ἀφθῆ μας, τ' ἔχουμε δουγιά!

Καὶ ὡς νὰ ἤθελε νὰ τὴν παρηγορήσῃ τὴν γραῖαν, νὰ ἡσυχάσῃ καὶ αὐτός, εἶπε:

— Πῶδε 'θ τὸν Πεδαῖα ὁ Δαδεμῆτδος, νὰ φέδῃ ἀδεύδια ταῖγανίθα.

*

Ἀσπρισμένον, ξεσκονισμένον, συγυρισμένον τὸ μαγαζάκι τοῦ Λαλεμῆτρον, μάτην ἀνέμενε τοὺς σάκκους τοῦ ἀλεύρου καὶ αὐτὸν τὸν ἀλευρᾶν. Δὲν ἤρκει δὲ ἡ θλίψις, ἥτις κατεβασάνιζεν, ἥτις ἐσπάρασσεν ὡς τὸ δηλητήριον τὰ σπλάγχνα τῆς Θωμαῆς, εἶχε καὶ τὰς ἐρωτήσεις τῶν γειτόνων καὶ τῶν πελατῶν, οἵτινες ἐζήτουν δῆθεν

ἄλευρον, ἐνῶ ἤθελον ἀληθῶς νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τῆς παρατεινομένης ἀπουσίας τοῦ συζύγου της. Παρῆλθον ἐβδομάδες, παρῆλθον μῆνες καὶ οὔτε ἤκουσαν πλέον περὶ τοῦ Λαλεμῆτρον, αἱ δύο γυναῖκες, οὔτε γράμμα ἔλαβον. Τότε δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην ἡ Θωμαῇ νὰ κρύψῃ τὴν θλίβε-
ράν ἐκείνην γραμμήν, ἥτις κατέλαθε πλέον ὁλόκληρον ἐκεῖνο τὸ λευκὸν πρόσωπον, περιβληθὲν μὲ μίαν ὠχρὰν κατήφειαν, ὡς τὸ ὠχρόλευκον ἄγαλμα τῆς ἀπογνώσεως.

— Δὲν ἔχεις ἀλευρί; τὴν ἠνώχλουν ἀκόμῃ τὴν γραῖαν οἱ γείτονες καὶ οἱ παλαιοὶ πελάται.

— Ὁ Λαλεμῆτρος δὲν εἶνε ἀλευρᾶς, ἀπῆντα ἡ γραῖα. Ὁ Λαλεμῆτρος εἶνε μεγαλέμπορας καὶ πάει 'ς τὴν Σύρα, νὰ ψωνίσῃ.

Ἄλλ' οἱ γείτονες εἶνε ὀχληροὶ πάντοτε, ὅταν δ' ἐσχημάτισαν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Λαλεμῆτρος δὲν θὰ ἐπανέλθῃ, ἔγειναν αὐθάδεις ἤρχισαν νὰ διαδίδωσι πολλὰ, ὅτι ἐμάλωσε μὲ τὴν πενθεράν του, ὅτι ἐμουφλούεψεν, ὅτι ἄφησε τὴν γυναῖκά του, ὅτι πάγει πάλιν εἰς τὴν Ἀμερικὴ καὶ ἔλεγον πρὸς τὴν γραῖαν μετὰ σαρκασμοῦ:

— Πῆς ἀλευρί;

Τότε καὶ αὐτὴ ἔκλεισε πλέον τὸ μαγαζέιον.

Ἐκ Πειραιῶς ἦλθον πολλὰ ἀτμόπλοια καὶ πολλὰ ταχυδρομεῖα ἡ δὲ Θωμαῇ δὲν ἐλάμβανε καμμίαν εἰδήσιν περὶ τοῦ συζύγου της. Τότε κατὰ πρῶτον ἡσθάνθη τὸν φόβον καὶ ἤρχισε πολλὰ νὰ διαλογίζεται. Ἐνεθυμείτο διάφορα περιστατικά, ἅτινα ἐγκαίρως δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξελέγῃ μετ' ἀκριβείας ἡ ταλαίπωρος. Καὶ ἤρχισε νὰ διηγῆται τότε πρὸς τὴν μητέρα της, τί ἔλεγε πρὸς αὐτὴν ὁ Λαλεμῆτρος ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του. Παρεπονείτο συνεχῶς τότε, ὅτι δὲν ἔχει δουλειὰς ὁ τόπος, ὅτι εἶνε φτώχεια καὶ τῶν γονέων, ὅτι πῆρε ὁ Θεὸς τὰ μαζούλια πλέον ἀπὸ μᾶς καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Καὶ ἦτο λυπημένος ἐκείναις τῆς ἡμέραις. Ἀμίλητος. Οὐδ' εἶχεν ὄρεξιν νὰ φάγῃ. Οὐδ' ἐφουμάριζε τὸν ἀγαπητὸν ναργιλέ του, τὸν σύντροφόν του τὸν ἀχώριστον, δι' ὃν πολλάκις ἐζήλευεν ἡ Θωμαῇ καὶ τὸν ἐπείραζεν ἐνίοτε λέγουσα:

— Οὔτε σὰν τὸν ναργιλέ πλειὰ δὲν μ' ἀγαπᾷς!

Φυλλομετρῶν ἀδιακόπως, νῆστις καὶ σκεπτικός, τὸ μέγα κατάστιχον τοῦ ἀλευροπωλείου του, ἔκαμνε λογαριασμούς, καὶ ἐπάνω εἰς τοὺς λογαριασμοὺς ἄλλους λογαριασμούς, χωρὶς τέλος, ψιθυρίζων σάκκους καὶ ἀριθμούς:

— Τὰ βερεσέδια, Θωμαῇ, θὰ μᾶς φᾶνε. Εἶπε μίαν ἐσπέραν, λίαν σκεπτικός.

Ἐδοκίμασε πολλάκις νὰ εἰσπράξῃ τὰ ὀφειλόμενα· ἀλλ' οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.

Τὸ εἶχεν ἀκούσει τὸ ῥήτὸν αὐτὸ καὶ εἰς τὸ σχολεῖον, μικρὸς ἀκόμα, ποῦ τὸ ἐζήγει μὲ ἰδιαιτέραν ἀγαλλίασιν ἕνας μέθυσος διδάσκαλος, καταχρεωστῶν εἰς ὅλα τὰ μαγαζεῖα, καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων τότε τὸ ἐνδοῖ ὡς ἀληθές. Καὶ τῶρα δέ, ὅτε ἐμεγάλωσεν, ἔβλεπε πάλιν ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι ἦτο ἀληθές.

Νὰ παύσῃ τὰ βερεσέδια· τὸ ἔλεγε καὶ αὐτός, τὸ συνεβούλευε καὶ ἡ Θωμαῇ. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη συνεπήγετο τὸ κλείσιμον τοῦ μαγαζείου.

Τὸ εἶχον κακοσυνήθισα τὸ χωρίον εἰς τὰ βερεσέδια οἱ διάφοροι τοκογλύφοι. Ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἐζήτουν βερεσέ τὸν σάκκον τοῦ ἀλεύρου καὶ εἰς τὴν λαδιά θὰ ἐπλήρωναν. Δὲν ἀποφαίνεται ἔτσι τὸ χρέος καὶ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τρώγῃ μὲ ὄρεξιν, ὅταν τρώγῃ βερεσέ. Ἦρσε τοῦτο εἰς τοὺς ἀλευροπώλας. Πρῶτος τὸ ἐφήρμοσεν ὁ καπετὰν-Κονόμος καὶ ἐπλούτησε. Πωλήσας τὴν σκουρὰν του— δὲν ἠθέλην αὐτὸς νὰ θαλασσοπνίγεται— διέθεσε τὰ κεφάλαιά του εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ ἀλεύρου καὶ ἐκέρδιζεν ἑκατὸ τὰ ἑκατὸ, καθὼς ἔλεγαν.

— Σ' τὴν λαδιά, παιδιά, πλερώνετε, 'ς τὴν λαδιά. Μιὰ ὁκὰ ἀλευρί, μιὰ ὁκὰ λάδι.

Καὶ ἔτρεχεν ὁ κόσμος εἰς τὸν καπετὰν-Κονόμον, τὸν καλὸν ἄνθρωπον.

— Νὰ φάγῃ ἡ φτώχεια, νὰ σχωρᾶνε τὰ πεθμένα! Ἐπανελάμβανεν ὁ καπετὰν-Κονόμος, ἐξογκῶν τὸ μέγα κατάστιχον τοῦ ἀλευροπωλείου του, ἀλλὰ φουσκῶνων, ὡς ἀσκὸς πλήρης ἐλαίου, κατὰ τὴν ἐλαιοκαρπίαν. Αὐτὰ παρεκίνησαν τὸν Λαλεμῆτρον, νὰ γείνῃ ἀλευρᾶς, ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, μὲ ἀρκετὰ δολλάρια εἰς τὴν τσέπην, ἅτινα ἐκέρδησε μετερχόμενος εἰς τὸν νέον Κόσμον τὸν δύτην καὶ ἀλιέα τῶν ἀστακῶν, καὶ μὲ μίαν χρυσὴν ἄλυσιν τοῦ ὥρολογίου, χονδρὴν καὶ ἐπιδεικτικὴν ἀπὸ ἄδολον χρυσίου, κομψότατον καλλιτέχνημα παλαιῶν χρόνων, ἐν σχήματι ὄφως, ἐλικτοῦ περὶ ῥάβδον. Ἦλθε ν' ἀναπαυθῇ πλέον, ἔλεγε, εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς τὸ γηροκομεῖο. Νὰ πανδρευθῇ, νὰ κάμῃ τὸν ἀλευρᾶν καὶ νὰ ἡσυχάσῃ πλέον. Θὰ ἦτο ἕως πεντήκοντα ἐτῶν, ὑγιὲς καὶ ἡλιοφθήμενος. Ἔως πότε νὰ τὸν τρώγουν τὰ ξένα χέρια; Ἔως πότε νὰ γυρίζῃ ξεσπιτωμένος; Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις καὶ ἀποφάσεις, ἅμα ἐπανελθὼν, περιφέρετο ἐπάνω-κάτω εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ σκακίκα τοῦ μικροῦ χωρίου ὁ Λαλεμῆτρος, ἐπιδεικνύων μετ' ἐπάρσεως νεοπλούτου τὴν ὀλόχρυσον ἄλυσιν τοῦ ὥρολογίου του καὶ δαπανῶν ἀφειδῶς τάργυρά δολλάρια εἰς τὰ μικρὰ οἶνοπωλεῖα:

— Τὸν ἔχει τὸν παρᾶ!...

Ἐξεπλήττοντο οἱ χωρικοί.

— Νὰ ἰδῇς, Θωμαῇ μου, μία χρυσὴ καδένα, μία μαλαματένια καδένα. Μιστὸν ὁκὰ χωρὶς ἄλλο.

Εἶπεν ἐκπεπληγμένη ἡ γρηά-Κυρατζοῦ πρὸς τὴν κόρην της, ἀνυπόμονος νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ· καὶ ἔκαμε γαμβρόν τὸν Λαλεμῆτρον μὲ τὴν χρυσὴν καδένα.

Τί σημαίας ὕψωσε καὶ τί καμπάναις ἐσήμει-
νεν ὁ ἐφημέριος τῆς ἐνορίας, ὁκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον, τὴν Κυριακὴν, ὅταν θὰ ἐπῆγαιναν οἱ νεόνυμφοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ μικροῦ χωρίου. Ἀπὸ τρία τάλληρα ἔρριψαν καὶ οἱ δύο τοὺς εἰς τὸν δίσκον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἡ δὲ γραῖα πενθερὰ ὅλη καταχαρούμενη ἔρριψε καὶ αὐτὴ μιὰ τρύπια σφάντζικα, καὶ εἶχεν ἐορτὴν ὅλον τὸ χωρίον ἀλησμόνητον.

Πολλὰι μητέρες ἐζήλευσαν τὴν γραῖαν διὰ τὴν τόσῃν τύχην της.

Πολλὰι παρθέναι ἐφθόνησαν τὴν Θωμαῇ διὰ τὸ τόσον ῥιζικόν της.

— Φτωχοῦλα ἦταν, ἔλεγαν. Ἐνα σπιτάκι μόνον εἶχε καὶ ἕνα ἀμπελάκι· μὰ εἶχε μοῖρα καὶ ῥιζικό!

— Τί καλὸς ὁ Λαλεμῆτρος, τί χρυσός, τί μαλαματένιος! Σὰν τὴν χρυσὴ καδένα του, γειτόνισσα, χρυσός, μάλαμα, γειτόνισσα, ὁ Λαλεμῆτρος.

Ἐλεγε ἡ γρηά-Κυρατζοῦ, διηγούμενη τὰ τοῦ γάμου τῆς Θωμαῆς εἰς μίαν ξηροκίτρινην γειτόνισσάν της, ἄτυχον καὶ πανάτυχον γυναῖκα, ἥτις ἄεργος, μὲ κρεμασμένα τὰ χέρια ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ὡς τὸ βράδυ, μὴ ἔχουσα οὐδὲ κουκίαν καὶ σπαρμένα νὰ τὰ σκαλίξῃ, εὗρισκεν εὐχαρίστησιν νὰ σκαλίξῃ τὰ σκάνδαλα τοῦ μικροῦ χωρίου, ὡς αἱ ὄρνιθες τὴν κόπρον, καὶ εἶχε πλησιάσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τὴν γρηά-Κυρατζοῦ.

— Μ' ἕνα καλαθάκι σταφύλια, παιδί μου, διηγείτο ἡ γραῖα, μ' ἕνα καλαθάκι διαλεχτὰ σταφύλια, ῥαζακιά, φιλέρια καὶ μαυροκουρού-
ναις. Δὲν ἐγύρεψε τίποτα, παιδί μου. Χρυσὸς ἄνθρωπος ὁ Λαλεμῆτρος. Μάλαμα ἄνθρωπος· σὰν τὴν χρυσὴ καδένα τοῦ ῥολογίου του.

— Λένε πῶς τῶκαμες μάγια, μὲ τὰ σταφύλια, παρετήρησε τότε μετὰ πικρίας ἡ γειτόνισσα.

— Χριστὸς καὶ Παναγία! Χριστὸς καὶ Παναγία! ἀνέκραξε διαμαρτυρομένη ἡ γραῖα. Τέτοια πράματα, παιδί μου!

— Μὲς 'ς τὰ φιλέρια, λένε, καὶ 'ς τὰ ῥαζακιά βρέθηκε μία νυχτερίδα ψόφια...

— Πῶ! Πῶ! ψέματα! Ψέματα, παιδί μου! Ψέματα! Ἐπτυνε ἡ γρηά-Κυρατζοῦ διαμαρτυρομένη.

—Κι' ἀπάνω σὲ μιὰ ἀσπροῦδα, βρεθήκανε, λέει, δυὸ ψείραις...

Διηγείτο ἀκόμη ἡ ξηροκίτρινη γειτόνισσα.

—Πῶ! Πῶ! ψέματα! Ψέματα! Ἐπανελάμβανεν ἡ γρηῃ-Κυρατζοῦ. Καὶ ἐξηκολούθει τοὺς θαυμασμούς της διακόπτουσα τὰς συκοφαντίας.

—Χρυσὸς ἄνθρωπος! Μάλαμα ἄνθρωπος!

*

Ἀληθῶς ὁ Λαλεμήτρος ἦτο χρυσοῦς καὶ ἄδολος χαρακτήρ. Κατ' ἀρχὰς ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐπώλει, παρὰ τὴν γέφυραν, ἄνθη εἰς τοὺς διαβαίνοντας, ἐπιτυχῶν τὴν θέσιν αὐτὴν τῇ ἀδείᾳ τῆς ἀστυνομίας. Καὶ ἐκέρδιζεν ἐκεῖ ἀκόπως ἱκανὰ δολλάρια καθ' ἑκάστην, καὶ ἰδίως τὰς ἐορτάς. Εἶχε βαρύνῃ πολὺ τὸ πουργίον του καὶ διελόγιζετο μετὰ ἐν ἀκόμῃ ἔτος νὰ ἐπανεέλθῃ πλέον εἰς τὴν πατρίδα του, ὅτε μία Ἰταλὶς μονόφθαλμος, καὶ ἡγκυλωμένην ἔχουσα τὴν δεξιὰν ὡς ἀρπάγην ἀλιέως, ἐποφθαλμίσωσα τὴν θέσιν του ἐκείνην, τὴν τόσον προσοδοφόρον, δὲν ξεύρω πῶς, τὸν περιέπλεξεν εἰς μίαν ἀδιέξοδον πλεκτάνην. Καὶ ὁ Λαλεμήτρος ἔχασε τὴν θέσιν του, ἄνευ ἐλπίδος νὰ τὴν ἐπανακτήσῃ. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις ἐρίφη καὶ εἰς τὸ δεσποτικόν, ὅπουθεν μὲ πολλοὺς κινδύνους κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ διαφύγῃ, φέρων μὲν ἐπ' ὤμων τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ κενὸν πλέον τὸ πουργίον.

—Τί νὰ λιμπισθῶ ἐγὼ ἀπὸ μιὰ στραβή, ἀπὸ μιὰ κουλή!

Διεμαρτύρετο, πρὸς τὸν Θεόν, ὁ Λαλεμήτρος, μὴ ἔχων κανένα προστάτην ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ, κατὰ τῆς ἀδίκου πλεκτάνης τῆς γυναικός.

Καὶ περιφερόμενος εἰς τὴν προκυμαίαν ἐστὲν αἶμα βλέπων μακρόθεν τὴν θέσιν ἐκείνην τὴν ἐπικερδῆ, τὴν ὁποίαν κατείχε πλέον ἡ Ἰταλὶς ἐκείνη ἡ παρμένη.

—Ὅλοι ἐδῶ ὑπερασπίζουσι τῆς γυναῖκες. Καὶ μὲν Ἑλλάδα!

Οὕτως, ἵνα μὴ ἐκ νέου περιπέσῃ εἰς νέα δίκτυα γυναικεῖα—καὶ ἀπλοῦνται τόσα πολλὰ ἐκεῖ εἰς τοὺς ξένους κόσμους, περιβάλλοντα ὡς ἐν ἀράχαις τὰ τρίστρατα καὶ τὰς πλατείας—ἤλλαζεν ἐπάγγελμα, ἐκλέξας ἔργον καθαρῶς ἀνδρικόν. Κινδυνῶδες μὲν καὶ αὐτό, ἀλλ' ἐλεύθερον. Ἐγένετο δούτης καὶ ἀλιεὺς ἀστακῶν, καὶ εἶχε νὰ κάμῃ πλέον μὲ φανεροὺς ἐχθροὺς, μὲ τὰ κήτη τὰνθρωποφάγα τῆς ἀβύσσου, καὶ οὐχὶ μὲ κρυφοὺς καὶ δολίους, ὡς εἶνε οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς. Ἐμαθε λοιπὸν ὁ Λαλεμήτρος νὰ εἶνε εὐθύς καὶ πολυμήρως, ἀφοβὸς καὶ ἀληθής.

Καὶ ὡς ἀλευροπώλης ἀπέκτησε καλὴν πελα-

τείαν ταχέως ἐν τῷ χωρίῳ του. Ἀποτροπιάζομενος αὐτὸς τὴν ἀμαρτωλὸν τοῦ καπετάν-Κονόμου τοκογλυφίαν, ἦτο δίκαιος εἰς τὸ ἐμπόριόν του.

—Ποτὲ μὴν ἀδικήσῃς τὸν πτωχὸν εἰς τὸ ψωμί του, ἔλεγε.

Ἐδίδε καὶ αὐτὸς ἐπὶ πιστώσει, ἀλλὰ μετὰ δικαιοσύνης.

Καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἐλαιοκάρπου εἰσέπραττε τὰ χρήματά του.

Πλὴν, μετὰ τὰ ἔτη τῆς εὐφορίας, ἤλθον ἔτη συνεχῇ ἀφορίας καὶ δυστυχίας. Τὸ ἔργον τῆς ἐλαίας συνεχῶς ἐψεύδετο εἰς τὴν χώραν ἐκείνην. Ἡνθίζον καλῶς αἱ ἐλαίαι, κατὰλευκοὶ τὸν Μάιον, ὡς χιονισμένοι, ἔδενεν ὁ καρπὸς εὐελπίς, ἀλλ' ἕνας λίθος αἰφνης, πνέων τακτικῶς τὸν Ἰούλιον, κατέκαιεν αὐτόν.

Τότε, εἰς τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς δυστυχίας, ἦτο εὐτυχὴς ὁ καπετάν-Κονόμος, προκηρύττων διὰ τοῦ κήρυκος:

—Μιάμιση ὀκτῶ ἀλευρί, δυὸ ὀκτῶδες λάδι!

Κ' ἐφώναζε καὶ ὁ ἴδιος μὲ πατρικὴν προστασίαν:

—Νὰ φάγῃ ἡ φτώχεια, παιδιά! Νὰ σχωρῶνται τὰ πεθαμένα!

Εἶχε κεφάλαια ὁ καπετάν-Κονόμος. Ἀλλ' ὁ Λαλεμήτρος ἔως πόσα δολλάρια νὰ εἶχεν ἔλθων τὸ πρῶτον ἐξ Ἀμερικῆς; Ὅσα καὶ ἂν εἶχεν, ἔκαμεν ὁ ἄνθρωπος ἐπιδείξιν, ἔκαμε γάμους, ἔκαμεν ἔξοδα. Ἐπαυσαν τότε ἐν τῇ δυστυχίᾳ ἐκείνῃ αἱ εἰσπράξεις, ἀλλ' ἔπαυσαν συνάμα καὶ αἱ πιστώσεις τοῦ Λαλεμήτρου εἰς Βόλον. Καὶ νὰ ἤθελε νὰ γείνῃ καὶ αὐτὸς κακός, ὡς ὁ καπετάν-Κονόμος, νὰ κερδήσῃ ἑκατὸ τὰ ἑκατὸ, δὲν ἠδύνατο, διότι δὲν εἶχε τὰ μέσα. Σήμερον, βλέπετε, διὰ νὰ γείνῃ κανεὶς κακός, χρειάζεται μέσα, ὡς καὶ ὅταν θελῇ νὰ γείνῃ καλός. Ἐπανελημμένως ἤλθον διαταγαὶ ἐκ Βόλου νὰ ἐξοφλήσῃ τὰς συναλλαγματικές του. Ἐπανελημμένως ὁ Λαλεμήτρος ἐφυλλομέτρησε τὸ κατάστιχόν του, ἐπεσκέφθη τοὺς ὀφειλέτας του, ἐπεσκέφθη τοὺς ἐλαιοῦνας τοῦ χωρίου. Ἀλλ' ὅλα τοῦ ἀπῆντησαν μὲ ἀσπλαγχνίαν ἀρνητικῶς—τὸ κατάστιχον τῷ ἐπέδειξεν ἀριθμοὺς μόνον, δολλάρια ζωγραφισμένα, οἱ ὀφειλέται τῷ ἔδειξαν τοὺς ἐλαιοῦνας των, περιβάλλοντες μὲ δρόσιαν ὁλην τὴν χώραν, καὶ οἱ ἐλαιοῦνες τὰ φύλλα των τὰ στακτόχροα.

—Αὐτὰ τὰ βερεσέδια, Θωμαή, πολὺ τὰ φοβοῦμαι. Εἶπε τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του πάλιν εἰς τὴν γυναῖκά του. Ἡμουννα βουτηχτής καὶ δὲν ἐτρόμαξα ποτὲ τὰ ψάρια τὰ ἄγρια. Καὶ τώρα φοβοῦμαι πῶς τὰ βερεσέδια θὰ μὲ φᾶνε.

Ἡ Θωμαή, ἀνίδεος κόρη ἀπὸ τὰ τοῦ κόσμου, γυνὴ μὴ γνωρίζουσα τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ οἰκιακὰ ἔργα, τί νὰ εἶπῃ, τί νὰ συμβουλεύσῃ. Ν' ἀλλάξῃ ὁ σύζυγός της ἐργασίαν; Ἀλλ' εἶχε κακοσυνήθειαν πλέον εἰς τὸν καθιστικὸν βίον ὁ Λαλεμήτρος. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκάθητο εἰς τὸ ἀλευροπωλεῖόν του, πωλῶν ἀλευρον, δεχόμενος ἔλαιον, φυλλομετρῶν τὸ κατάστιχόν του καὶ φουμάρων τὸν ναργιλὲ του. Εἶχε παχύνῃ ὅχι μὲν ὡς τὸν καπετάν-Κονόμον, ἀλλ' εἶχε παχύνῃ τέλος. Πολλάκις τὸν παρεκάλεε ἡ Θωμαή νὰ κλείσῃ τὸ μαγαζεῖον ὀλίγας ὥρας, νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἄμπελον, νὰ φάγουν γλυκὰ σταφύλια· ἀλλ' ὁ Λαλεμήτρος οὐδέποτε τὸ ἀπεφάσιζε. Τὸ ἐμπόριον, καὶ τὸ εὐτελέστερον ἀκόμη, γεννᾷ θέλητρον μυστηριώδη εἰς τὸν μετερχόμενον αὐτό, ὅστις ὀλίγον κατ' ὀλίγον τόσον συστέλλει τὸν μέγαν καὶ ἀπεραντὸν τῆς ζωῆς ὀρίζοντα, ὥστε κατορθώνει τέλος νὰ περιορίσῃ αὐτὸν δέσμιον ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων τοίχων τοῦ μαγαζείου του. Ἐθέλγετο λοιπὸν ἐκεῖ καὶ ὁ Λαλεμήτρος, φυλλομετρῶν τὸ κατάστιχόν του. Καὶ φουμάρων τὸν ναργιλὲ του οὐδὲ ἀπάντησιν ἔδιδεν εἰς τὴν Θωμαήν, ἥτις τὸν ἐκάλεε ἔξω:

—Νὰ μ' ἀγαποῦσαι κάνιο σὰν τὸν ναργιλὲ! παρεπονεῖτο τότε κλαίονσα ἡ Θωμαή.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του εἶχε λάβῃ ἔντονον ἐκ Βόλου διαταγὴν, ὅτι ὤφειλε νὰ ἐξοφλήσῃ ἀνυπερθέτως δύο συναλλαγματικές του, αἵτινες πρὸ μηνὸς ἔληξαν, ἄλλως ἠπειλοῦν αὐτὸν διὰ προσωπικῆς κρατήσεως.

—Γιὰ τὸν Θεό!

Ἐφώνησεν ἔντρομος ὁ Λαλεμήτρος, ἀναγνούς τὴν διαταγὴν. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐννοήσῃ ἡ σύζυγός του, ἥτις τὸν ἔβλεπε σύννους, παρακαθημένη, προσέθηκεν ἡρεμώτερος:

—Ἀκριβήναν, λέει, τὰλεύρια πάλιν!

Διενόηθη ὁ Λαλεμήτρος νὰ ἐνεχυριάσῃ τότε, ἢ καὶ νὰ πωλήσῃ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ τὴν χρυσὴν τοῦ ὀρολογίου του σωτὴ ἀπὸ τὸ αἶσχος τῆς φυλακίσεως.

—Δὲν εἶμαι γιὰ κόσμον πλεῖα! ἐπανελάμβανε περιφερόμενος ἐντὸς τοῦ μαγαζείου του, δὲν εἶμαι γιὰ κόσμον!

Ἀλλὰ κατεκοκκίνησεν ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ μόνον διότι ἐσκέφθη νὰ προβῇ εἰς τὸ διάδημα τοῦτο, ὅπερ θὰ τὸν ἐξηντέλιζεν ὁλοτελῶς ἐν μέσῳ τοῦ χωρίου.

Ἐκτὸς ὁμῶς τῆς ἐντροπῆς, ἠσθάνετο καὶ ἀνέκφραστον τινα συμπάθειαν πρὸς τὴν χρυσὴν ἐκείνην ἄλυσιν, τὴν ἡγάπα, ὡς ἀγαπᾷ φιλόγυρος τὸ χρυσίον.

—Τί ὡμορφὴ! ἔλεγε πολλάκις καὶ ἡ Θωμαή, θαυέουσα μαλακὰ-μαλακὰ τὸ ὁλόχρυσον ἐκεῖνο καλλιτέχνημα, μὲ τὰς ἀπαλὰς τῆς χεῖρας.

—Σὰν χρυσὸ φειδάκι, καλέ!

Ἐπανελάμβανε.

—Φειδάκι ποῦ μὲ φυλάει, ἔλεγε τότε ὁ Λαλεμήτρος μειδιῶν, φειδάκι ποῦ ἀντὶ γιὰ φαρμάκι μὲ ποτίζει ζωὴν.

—Ποῖος ξέρει ποῖα ἀμερικὰνα θὰ σοῦ τὴν ἐχάρισε!

Καὶ διηγείτο τότε ὁ Λαλεμήτρος:

—Ἐνας Ἑβραῖος. Μοῦ τὴν ἐπώλησεν ἕνας Ἑβραῖος. Μοῦ εἶπε κρυφὰ 'ς τὸ αὐτί:

—Πάρε τὴν, κουζούμ· πάρε τὴν, κουζούμ. Κουζούμ, πάρε τὴν. Θὰ μὲ θυμᾶσαι!

Ἦτο ἀπὸ ἀγνὸν χρυσίον ὅλη. Ὑπῆγαν εἰς ἀδαμαντοπώλῃν ἐπίσημον καὶ τὴν ἐδοκίμασαν. Χρυσίον εἰκοσιτεσσάρων καρατιῶν.

—Ἐγὼ ἐγὼ τὸ μέσον νὰ τὴν πωλήσω, κουζούμ. Ἀλλὰ θέλω νὰ τὴν πάρῃς ἐσύ. Ξέρεις τίποτε, κουζούμ; ἐπιθύριζε κρυφὰ εἰς τὸ οὖς τοῦ Λαλεμήτρου ὁ Ἑβραῖος. Ἦτανε μέσα σὲ δικά σας ἄγια πράγματα. Κάποιος τὰ ἐκλεψεν ἀπὸ μοναστηρίου μὰζυ μὲ ἄγια δυσκοπότηρα καὶ σταυροὺς καὶ ἤλθεν ἐδῶ καὶ τὰ ἐπούλησε. Πάρε τὴν, κουζούμ.

Ἀληθῶς ἡ χρυσὴ ἐκείνη ἄλυσιν ἐφαίνετο ὅτι τῷ ὄντι ἦτο πολὺ ἀρχαία, βυζαντινὸν κατασκευάσμα.

Τὴν ἡγόρασε λοιπὸν ὁ Λαλεμήτρος καὶ ὡς ἔλεγεν εἰς τὴν Θωμαήν, πολλάκις αὕτη τὸν ἐφυλάξεν ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους. Εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀβύσσου κάτω τὸν κελαινόν, ὡς δούτης, τὴν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ πάντοτε ὁ Λαλεμήτρος καὶ οὐδέποτε οὐδὲν κακὸν τῷ συνέβη. Τὰ κήτη ἐπλησίαζον πρὸς αὐτὸν μὲ ὀρμὴν πολλάκις, ἀλλὰ μόλις τὴν ἔβλεπον, ἀκτινοβολοῦσαν τὴν χρυσὴν ἄλυσιν, ἀπεσύροντο ἡρέμα, ὡς φοβοῦνται πρὸς τὰ ὀπίσω κωπηλατούμεναι...

Ἡ φυγὴ τοῦ ἀπέκρουε λοιπὸν τὴν ιδέαν τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῆς χρυσῆς του καδένας.

Ἐνύκτωσεν. Ἐκάθισε νὰ φάγῃ δῆθεν. Ἡ Θωμαή παρεκάθητο λυπημένη, ἄφωνος, μὲ τὴν μανδύλῃν τῆς κατεδασμένην. Ἡ γρατὰ ἔμεινε κάτω εἰς τὸ μαγαζεῖον, ἀνοικτὸν ἀκόμη.

Σκέψεις σατανικαί, πειρασμοὶ ξηροὶ περιετριγύριζον ὅλον τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον. Πρὸς στιγμὴν, εἰς τὴν λάμψιν τῆς λυχνίας, ὡς ὄφιν ζωντανός, ἔλαμψεν ἡ χρυσὴ ἄλυσιν τοῦ ὀρολογίου του, εἰς τοὺς δακρυσμένους τῆς Θωμαῆς ὀφθαλμούς· ὄφιν ὁλόχρυσος, ὄφιν ἐλισσόμενος ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Λαλεμήτρου, ὡς θέλων

κάποιον νὰ δῆξῃ ἐκεῖ, κάποιον νὰ φαρμακώσῃ γλυκὰ καὶ χρυσὰ ὡς ἡ ἀπιστία.

— Ἀφοῦ ἀκρίβηναν τάλευρία, Λαλεμήτρο, πάρε 'λιγώτερα σακκιά.

Ἐτόλμησε νὰ παρατηρήσῃ ἡ ἀθῶα γυνή, μαλακύνουσα τὴν ἀγωνίαν τοῦ συζύγου της.

Ἄλλ' ἐκεῖνος θέλων νὰ παίξῃ ἔσως, θέλων νὰ γελάσῃ πιθανῶς, ἤνοιξε τὸ στόμα του τὸ κλειδωμένον ἕως τότε καὶ εἶπεν:

— Ὅπως ἔγινε σήμερα ὁ κόσμος μὲ τὰ

βερεσέδια, καλλίτερα εἶνε νὰ μὴν παντρεύεται κανένας!

Καὶ ἔκυψε πρὸς τὸ στῆθος του ὁ Λαλεμήτρος, ὡς αἰσχυρόμενος διὰ τὸν λόγον ὅπου εἶπε.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τοὺς θαμβωμένους ὀφθαλμοὺς τῆς Θωμαῆς ἐλαμψεν ὡς ὄφιν μαῦρος μὲ μελανὰς λάμψεις ἡ χρυσὴ καδένα τοῦ Λαλεμήτρος, ὁ ὄφιν ὁ δόλιος καὶ σκολιός, ὁ δράκων ὁ παμπόνηρος, ὁ ἀπατήσας πότε τὴν Εὐάν ἐν τῷ Παραδείσῳ.

[Ἐπεταὶ συνέχεια]

ΑΛ. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Τὸ νεώτερον ἑλληνικὸν θέατρον ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ—καὶ ἡ ὑπαρξίς του χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1811, ὅτε ἐπαίχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ «Ἀσπασία» τοῦ Ρίζου Νερουλοῦ¹—μέχρι τοῦ τέλους τοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας λήγοντος αἰῶνος, οὐδέποτε παρ' οὐδενὸς ἔτυχεν ἐπισήμου τινὸς προστασίας. Ἔστιν ὅτε ἐγένοντο ἀπόπειραί τινες, ἀλλὰ καὶ αὗται πάντοτε κατεπνίγοντο, ἄλλοτε μὲν ἕνεκα τῶν ἐκαστοτε παρουσιαζομένων ἐθνικῶν ἀνωμαλιῶν, συχνότερα δὲ ὑπὸ βραδιουργιῶν, περὶ ὧν διὰ μακρῶν θὰ ὁμιλήσῃ ἡ τοῦ Θεάτρου ἱστορία.

Πρὸ τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, πρώτη ἐπίσημος ἀπόπειρα πρὸς ἵδρυσιν ἑλληνικῆς σκηνῆς ἐγένετο τὸ 1818 ἐν Βουκουρεστίῳ ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ὅστις ὡς ἄλλην πρωτίστην ἐθνικὴν ἀνάγκην ἐθεώρησε τὴν σύστασιν ἑλληνικοῦ θεάτρου, οὗτινος τὴν ὑπερτάτην ἐπιμέλειαν ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ἰάκωβον Ρίζον Ραγκαβῆν. Αἱ ὑπὸ αἰσιωτάτους οἰωνοὺς δοθεῖσαι τότε παραστάσεις (1818-1820) διεκόπησαν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Πολὺ πρὸ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλλήνων, οἱ ἐν Ὁδησσῶ τοιοῦτοι (1814) ἔδωσαν μερικὰς παραστάσεις ὑπὸ τὴν προστασίαν «φιλοθεάτρων ὁμογενῶν», πλὴν καὶ αἱ παραστάσεις αὗται διεκόπησαν ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπαναληφθεῖσαι τὸ 1823 ὑπὸ «τῶν διαφυγόντων τὴν τουρ-

κικὴν μάχαιραν καὶ καταφυγόντων ἐκεῖ Ἑλλήνων».

Ἀλλὰ καὶ ἐν Κερκύρᾳ, πρὸ τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐδόθησαν ὑπὸ «φιλοκάλων νέων» ἑλληνικαὶ παραστάσεις (1817) ὑπὸ τὴν αἰγίδα τρόπον τινὰ τοῦ ἀλλογλώσσου Ἀρμοστοῦ. Ἡ τότε ἐν Κερκύρᾳ ἐκδιδομένη ἰταλοελληνικὴ «Ἐφημερίς τῶν Ἰονίων Νήσων» ἔγραφε τὰ ἐξῆς:

«Εὐχῆς ἄξιον εἶναι νὰ ἐνδυναμωθοῦν μὲ κάθε τρόπον ὅσοι φιλόκαλοι νέοι τρέχουν μὲ ἀκάματον ἐπιμονὴν τὸ ἐπίπονον στάδιον τῆς καλλιτεχνίας τῆς γλώσσης. Εἶναι ἐπιφελὲς νὰ μὴν ἀμεληθῇ ἡ κατὰ καιροὺς ἐξακολουθήσις Ἑλληνικῶν παραστάσεων. Τὸ θέατρον ἐχρημάτισε μεταξὺ τῶν ἔθνων τὸ δυνατότερον μέσον ὅχι μόνον τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς ἐξευγενίσεως τῶν ἠθικῶν των αἰσθημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπὶ κρείττον προόδου τῆς γλώσσης. Μεταξὺ μάλιστα τῶν γραικῶν εἶναι τὸ συντομώτερον σχολεῖον, εἰς τὸ ὅποιον τὸ πλῆθος θὰ διδάσκειται τὴν γλῶσσαν καὶ θὰ ἡμπορῇ κατὰ βαθμοὺς νὰ τὴν ἐξακολουθῇ καὶ νὰ τὴν φθάσῃ εἰς τὰ καθ' ἡμερινὰ πρὸς τὴν ἀναγέννησιν πατήματα· καὶ ἂν κατὰ καλὴν τύχην μεταξὺ ἡμῶν γεννηθοῦν νέοι Αἰσγύλοι, νέοι Εὐριπίδαις, καθὼς μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἑθνῶν εὐρέθησαν οἱ Δάντεις, οἱ Κορνήλιοι καὶ οἱ Σκαεσπεράρεις, ἡ ἕως τὸ παρὸν φαινόμενη ὁπωσοῦν ἀκανόνιστος γλῶσσα μας, θὰ ἀναδεχθῇ εὐθὺς σταθερὸν χαρακτῆρα καὶ θὰ προβάλῃ εὐπρόσωπος μὲ ἀπροσποίητον καὶ γνησίαν μορφήν. Ἰονικαὶ Νῆσοι! ἡ νέμεσις σᾶς εὐηργέτησε τὰ μέγιστα βάζοντάς σας εἰς περίστασιν ἀρμοδίαν νὰ δώσετε ἀρχὴν τῆς νομοθεσίας, νὰ εἰπῶ οὕτω, τῆς νεοελληνικῆς Γλώσσης. Ἡ δόξα αὕτη εἰς ἐσᾶς ἐκκληρώθη. Αἰσθανθῆτε τὸ μέγεθός της καὶ πολλαπλασιάσατε τὸν ζήλόν σας».

*

Μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνος, ἡ ἑλληνικὴ σκηνὴ ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐν Σύρῳ πρὸ τοῦ 1830 ἀπροστάτευτος καὶ ἀπήδαλος,

κατόπιν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ, τὸ 1836, ἄνευ τινὸς καὶ ἐδῶ ἐπισήμου προστασίας, ἡ ἔλλειψις τῆς ὁποίας ἐκολάσθη διὰ τῆς φράσεως «προσωρινὸν θέατρον».

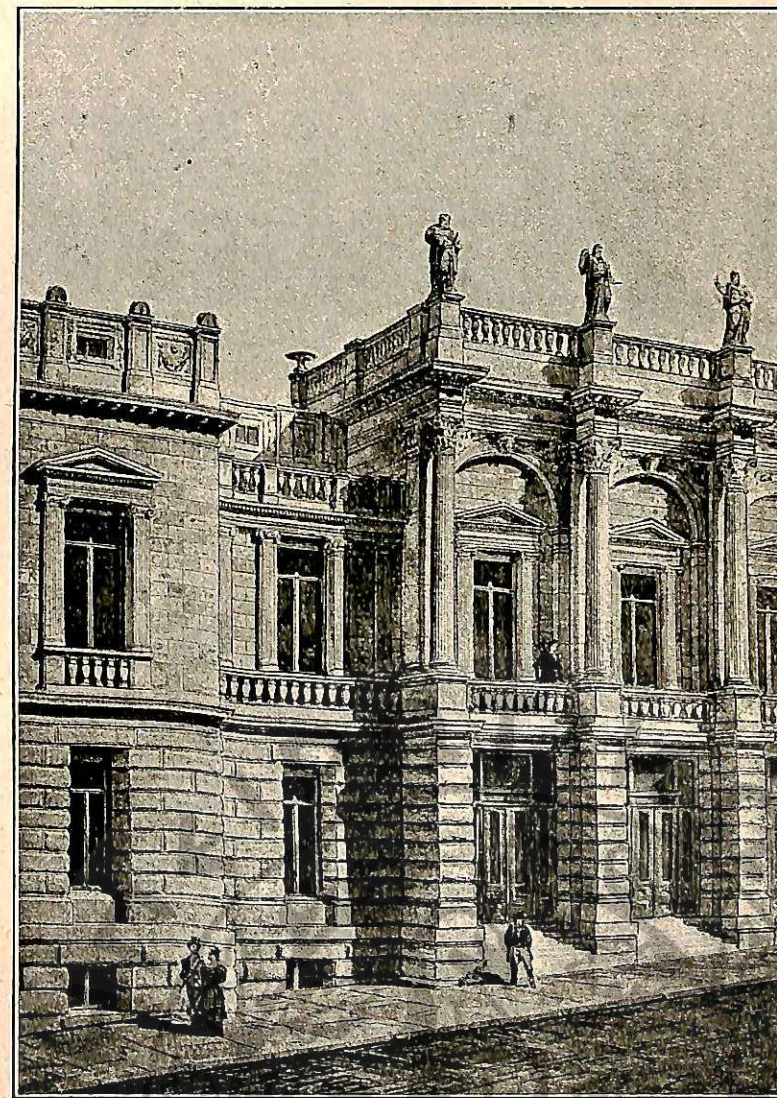
«Εἶναι φαινόμενον κοινωνικόν, ἔγγραφέ τις τότε, ἄξιον προσοχῆς ἡ ἐντὸς κοινωνίας ἐτι ἀπλοϊκῆς αὐτοκίνητος ἐπιχειρήσεις καὶ κατόρθωσις θεάτρου! Οὐτε νόμος ἔπραξεν, οὔτε ἄρχων, ἀλλ' ἐργολάβος ὁ τυχών, μέλος τῆς κοινωνίας, εἶπε πρὸς αὐτήν. Ἐλθέ νὰ θεωρήσῃς καὶ ν' ἀκούσῃς»¹. Καὶ ἔμεινεν ἡ ἑλληνικὴ σκηνὴ μέχρι τοῦ 1840 ἐν μέσαις Ἀθήναις κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς ἄστεγος, καθόσον τὸ πρῶτον πηχθὲν ἐν τῷ ἐλευθέρῳ βασιλείῳ θεάτρον ἦτο «τετράγωνον σανίδωμα, προχείρως συμπεπηγμένον, ὑπαιθρον, ἔχον στέγην τὸν ἀπικὸν οὐρανόν, ὅποιον καὶ κανὲν ὦδειον ποτέ». Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχον τὸ δύσμοιρον ἑλληνικὸν θέατρον, μὴ νομίσῃ τις ὅτι ὑπεστηρίχθη, ὡς ἄλλοτε ἐγένετο ἐν Βουκουρεστίῳ, Ὁδησσῶ καὶ Κερκύρᾳ, ὑπὸ τῶν ἄρτι ἐλευθερωθέντων τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ Ἑλλήνων. Ποσῶς! Οἱ Ἕλληνες, τῶν ὁποίων οἱ πόδες δὲν εἶχον εἰσέτι ἀπομάθῃ νὰ φέρουν τὸ τσαροῦχι, ἐκνήρυχθησαν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, ἐνθερμοὶ ὑπέρμαχοι τοῦ ἀλλογλώσσου θεάτρου, δαπανῶντες τόσα διὰ τὴν πρώτην τυχοῦσαν πριμαδόναν τοῦ ἰταλικοῦ μελοδράματος, ὅσα ἐξήρκουν διὰ νὰ συντηρηθῇ ὁλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς θίασος—ὅστις διελύετο πείνης ἕνεκα!—ἐπὶ ἔτος!

Ἀλλὰ καὶ ὁ κατόπιν συγκροτηθεὶς ἐν τῇ πρωτευούσῃ δεύτερος ἑλληνικὸς θίασος, διελύθη διὰ λόγους πολὺ σοβαροὺς, οὓς ἀνευρίσκω εἰς τὸν «Observateur Grec» τῆς 28 Δεκεμβρίου 1841. Πραγματευόμενος ὁ συν-

¹ Ὁ «Θεατῆς», σύγγραμμα ἠθικόν, οικονομικόν, φιλογικόν καὶ θεσμοθετικόν. Ἀριθ. 1. 25 Ὀκτωβρίου 1836, σελ. 23.

τάκτης τῆς ῥηθείσης ἐφημερίδος περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου μεταξὺ ἄλλων γράφει καὶ τὰ ἐξῆς βαρυσήμαντα:

«Πορίσαν μάλιστα νὰ παριστάνωσι μερικὰ ἑλληνικὰ δράματα. ὅτε Σύμβουλοί τινες τοῦ Στέμματος, φύσει ἐπιρρεπεῖς νὰ διαβάλλωσιν ὡς ἐπικίνδυνα τὰ

Τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου.

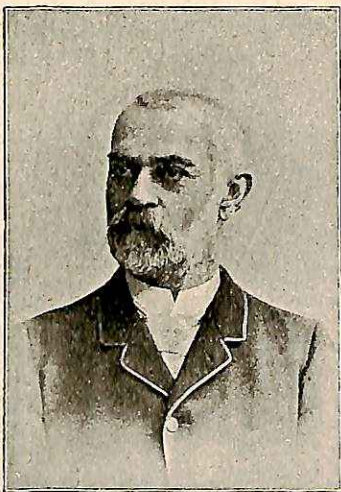
ὅποια δὲν ἐννοοῦσαν ἐθνικὰ σημεῖα, συνέλαβον ἀντιπάθειαν καὶ ἐμπόδιαν ὥστε νὰ μὴ ἀναπτυχθῇ ἡ τάσις αὕτη τῶν πνευμάτων.» *

Πρώτη, τρόπον τινά, ἡμιεπίσημος ὑποστήριξις τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐγένετο τὸ 1842, ὅτε συνέστη ἡ «ἀνώνυμος εἰσαίρεσις τοῦ ἐν Ἀθήναις θεάτρου». Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἀπέτυχε.

¹ Marquis de Queux de Saint-Hilaire: Un essai de théâtre national dans la Grèce moderne ἐν τῷ «Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques en France» 6e année 1872 p. 206.

Αἱ δοθεῖσαι τότε ἑλληνικαὶ παραστάσεις διεξήχθησαν πρὸ κενῶν καθισμάτων, καθόσον ὁ κόσμος, φαίνεται, ὅτι, ἡ συνεκινεῖτο περισσότερον ἀπὸ τὰς παραφωνίας τῶν ἰταλῶν ἀοιδῶν ἢ δὲν ἔκρινε τοὺς ἑλληνας ὑποκριτὰς ἱκανοὺς νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν καλαισθησίαν του¹.

Ἄλλη ἀπόπειρα, ἐπίσημος τὴν φορὰν ταύτην, καθόσον εἶχε λάβει ἐνεργὸν μέρος καὶ ἡ Κυβέρνησις, ἐγένετο τὸ 1856, ὅτε εἶχεν ἀναλάβει τὴν διεύθυνσιν τοῦ θεάτρου ὁ Γρ. Καμπούρογλος. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόπειρα αὕτη, χάρις εἰς πολλὰς καὶ δια-

Ἄγγελος Βλάχος.

φόρους ραδιοϋργίας, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ διὰ μακρῶν γενήσεται λόγος, δὲν ἐτελεσφόρησεν.

Ἐκτοτε τὸ θέατρον μέχρι τῆς σήμερον ἔμεινεν εἰς τὴν τύχην του, πλανώμενον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ δίκην ἀλήτου, ἄστεγον καὶ ἀκυβέρνητον.

Πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος δὲν ἔμεινεν ἀνάληπτος. Ἐχων εἰς χεῖράς του χρήματα διαφόρων ὁμογενῶν προσφερθέντα Αὐτῷ ὅπως διατεθῶσιν ὑπὲρ οἰουδήποτε

¹ Ἐν τινι ὑπομνήματι, ὑποβληθέντι πρὸς τὸν βασιλέα Ὁθωνα ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ θεάτρου καὶ σφωζόμενῳ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ μακαρίτου Δ. Λεβίδου, μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρονται καὶ τὰ ἑξῆς: «Le succès sembla d'abord vouloir couronner les efforts de la commission, mais il ne lui était pas donné d'éprouver longtemps cette satisfaction le public porté au commencement en foule à ce spectacle, soit la pénurie de bons drames soit la médiocrité incontestable des acteurs, soit enfin la préférence donnée au théâtre italien, le déserta presque après un petit nombre de représentations.»

ἐθνικοῦ σκοποῦ ἤθελε προκρίνει, ἡ Μεγαλειότης του ἠυδόκησε νὰ δαπανήσῃ ταῦτα πρὸς ἀνέγερσιν Ἑθνικοῦ θεάτρου, ὅπερ καὶ πράγματι καλλιμάρμαρον καὶ πάγκαλον ἀνήγειρε κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Ἀλλὰ τὰ παρ' Αὐτῷ κατατεθειμένα χρήματα δὲν ἦσαν ἀρκετὰ πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ μεγάλου ὄντως αὐτοῦ ἔργου. Ἡ Α. Μ. δὲν ἐδίστασεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν. Ὅλην τὴν ἐκ διακοσίων δέκα χιλιάδων δραχμῶν δαπάνην, ἥτις ἐχρειάσθη διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ μηχανικῶς τελείαν σκηνὴν τοῦ Θεάτρου, τὴν κατέβαλεν ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου Αὐτοῦ βασιλικοῦ ταμείου, ταυτοχρόνως δὲ ἀπὸ πέρους διώρισε διευθυντὴν μὲν τοῦ θεάτρου τὸν κ. Ἀγγελοῦ Βλάχου, γραμματέα δ' αὐτοῦ τὸν κ. Στέφανον Στεφάνου.

Ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος σκηνῆς, συγκεκλιμένη ἐξ ἑπτὰ πατωμάτων, τριῶν κάτωθεν τοῦ κυρίου πατώματος καὶ τριῶν ἄνωθεν αὐτοῦ, εἶναι ὁλόκληρος σιδηρᾶ ἐκτὸς τοῦ ὑπ' ὅψιν τῶν θεατῶν δαπέδου ὅπερ κατεσκευάσθη ἐκ δρυίνων σανίδων. Εἰς τὴν δεξιὰν αὐτῆς πλευρὰν, ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν θεατῶν, δύο τρία μέτρα ἄνωθεν τοῦ κυρίου πατώματος, ἱδρύεται μικρὸς ἐξώστης ὁπόθεν θὰ διευθύνεται ὁ πολυποίκιλος τοῦ θεάτρου φωτισμὸς διὰ μηχανημάτων κομψοτάτων ὅσον καὶ ἀπλῶν, συνισταμένων ἐκ μικρῶν μοχλῶν μὲ λαβὴν ἀπὸ λευκὴν πορσελάνην καὶ πέντ'—ἐξ τροχῶν καὶ τροχαλιῶν. Ὁ διευθύνων τὸν φωτισμὸν διὰ μιᾶς μόνης κινήσεως τοῦ πρώτου τροχοῦ θὰ στέλλῃ τὸ ἤλεκτρικὸν ρεῦμα εἰς μικροὺς λευκοὺς λύχνους, ἐξ ὧν γέμουν τὰ παρασκήνια ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τοῦ θεάτρου, ἡ batterie καὶ τέσσαρες πέντε ὀριζόντιοι γραμμαὶ εἰς τὴν ὁροφήν. Δι' ἐτέρας στροφῆς ἄλλου τροχοῦ τὸ ἤλεκτρικὸν ρεῦμα θὰ μεταβιβάζεται εἰς ἄλλους λύχνους ἐρυθροῦ χρώματος ἢ πρασίνου ἢ ἰώδους κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τῆς παραστάσεως.

Τὰ ἄλλα μηχανήματα διὰ τὴν ἀλλαγὴν τῶν σκηνογραφιῶν, διὰ τὴν παραγωγὴν βροντῶν, κεραυνῶν, ἀστραπῶν καὶ βροχῆς πάντα εἶναι τελειότατα καὶ νεωτάτου συστήματος. Ἀλλὰ μικρότερα μηχανήματα διὰ τεχνητὰς πτώσεις ἐν μέσῳ τεχνητῶν φωτεινῶν νεφελῶν, δι' ἀναπαράστασιν ναυαγίων καὶ τρικυμιῶν, διὰ καταποντισμὸν ὁλοκλήρων πόλεων, ὅλα ταῦτα μετὰ τῆς σιδηρᾶς ἐκ σφυρηλάτου χάλυβος αὐλαίας καὶ τῶν ἐντὸς τῶν τριῶν ὑπογείων πατωμάτων εὐρισκομένων πολυδαιδάλων μηχανημάτων πρὸς στιγμιαίαν μεταλλαγὴν ὁλοκλήρου σκηνογραφίας, συμπληροῦν τὸν ὅλον μηχανισμόν τῆς ἀπεράντου σκηνῆς, ἥτις ἤδη, γυμνὴ ὡς εἶναι παρασκηνίων

καὶ σκηνογραφιῶν, ὁμοιάζει πρὸς παμμεγίστην σιδηρεῖον ἀράχνην.

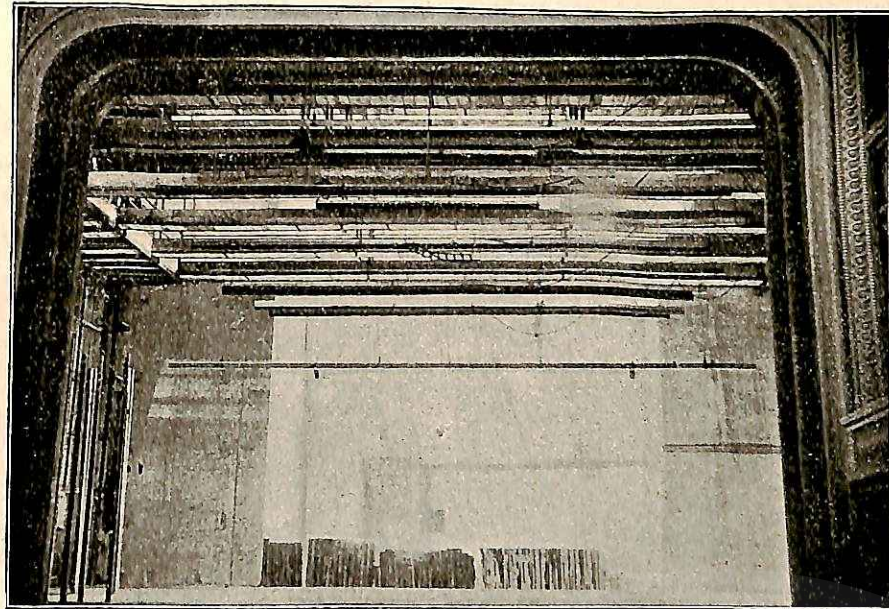
Ἡ αἶθουσα τοῦ θεάτρου, κομψὴ καὶ ἀπείριτος, πανομοιότυπον τοῦ Λαϊκοῦ Θεάτρου τῆς Βιέννης, Volks Theater, μὲ τέσσαρα μόνον θεωρεῖα, ἀνὰ δύο ἐκατέρωθεν τῆς σκηνῆς, διὰ τὴν Βασιλικὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεάτρου, μὲ τὴν ἀμφιθεατρικῶς κατεσκευασμένην

νὸς ἑλληνας Βολταίρου ἢ τὴν προτομὴν καρμιάς ἑλληνίδος Κλαίρον ἢ Ντανζεβίλ;

— Γιατί ὅχι; ἀπαντᾷ κάποια ἀόριστος φωνὴ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐπισκέπτου ἀγάλλεται καὶ μετ' ἐλπίδων προσατενίζει εἰς τὸ μέλλον!

*

Ἄλλ' ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς δὲν περιορίσθη εἰς

Ἡ σκηνὴ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου.

ἐξέδραν καὶ τὸ ἀπέραντον ὑπερῶν, δύναται νὰ περιλάβῃ ἀνέτως περὶ τοὺς χίλιους θεατὰς.

Ἐκατέρωθεν τῆς σκηνῆς ἱδρύονται ἐργαστήρια καὶ ἀποθήκαι ἐπιπλῶν, ἐνδυμάτων, σκηνογραφιῶν καὶ λοιπῶν χρειῶν, τὰ δωμάτια τῶν ἡθοποιῶν κομψότατα καὶ εὐπρεπῆ, πρὸς δὲ μία εὐρυτάτη αἶθουσα διὰ τὰ βωδὰ πρόσωπα καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν κουρέων. Δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ διὰ τῆς κεντρικῆς εἰσόδου τοῦ Θεάτρου ἀνεγείρεται τὸ «Foyer», μεγαλοπρεπὲς ἤδη ἐν τῇ κενότητι αὐτοῦ, καθόσον ἐκτὸς τῶν τεσσάρων ἐξωγραφημένων τοίχων του οὐδὲν ἕτερον ἀπολύτως κόσμημα ἢ ἐπιπλὸν φέρει. Ὁ ἐπισκεπτόμενος νῦν αὐτὸ καὶ ἀναπολῶν τὸ foyer τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας—ἀφοῦ τὰ πάντα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα αὐτῆς γίνονται—εἰς βαθείας βυθίζεται σκέψεις. Θὰ ἴδουν ἄρ' γε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἀνηρτημένην ἐν τῷ κενῷ ἤδη foyer τὴν εἰκόνα κανενὸς ἑλληνοῦ Τάγμα ἢ καρμιάς ἑλληνίδος Ραχήλ; Θὰ ἀντικρύσουν ποτὲ τὸ ἀγαλμα καν-

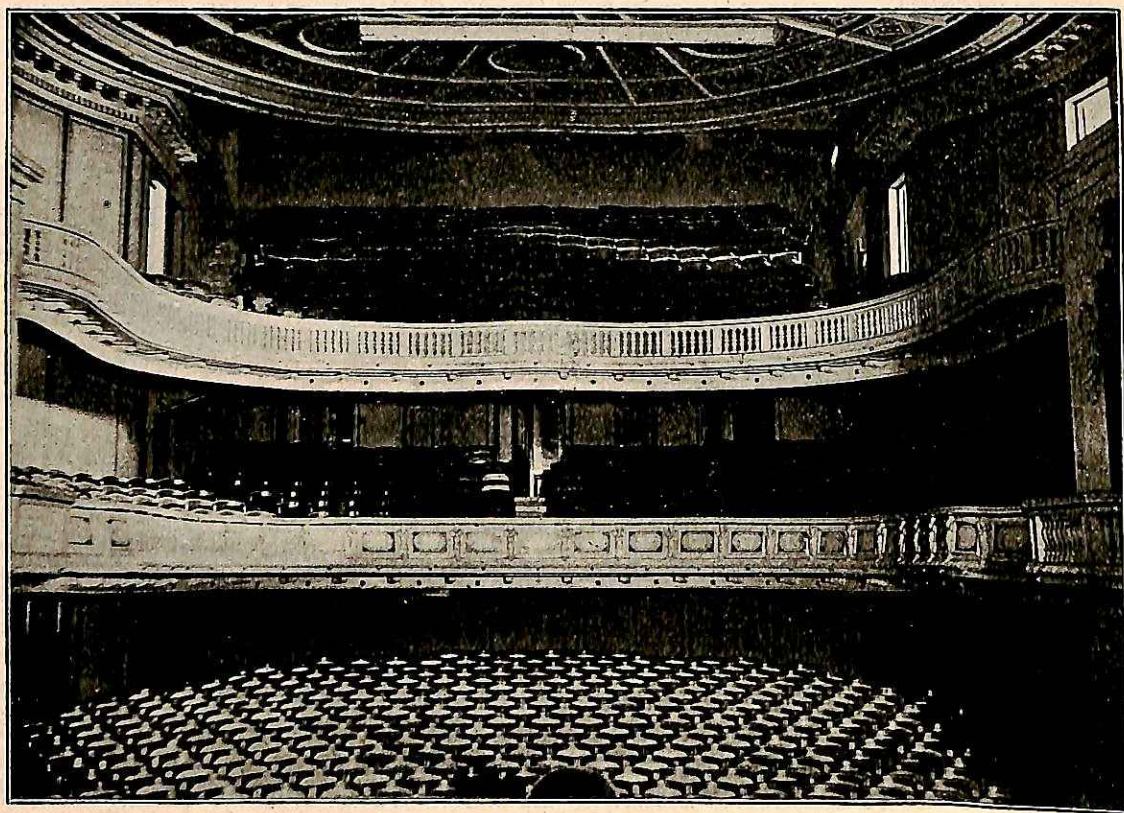
τὴν ἀνέγερσιν μόνον τοῦ κτιρίου τοῦ Θεάτρου. Τὸ ὄνειρόν του ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ἦτο νὰ ἴδῃ ἐν μέσαις Ἀθήναις θέατρον, ἡ λειτουργία τοῦ οὐοίου νὰ εἶναι καθ' ὅλα ὁμοία πρὸς τὴν τῆς Comédie-Française. «Le roi Georges, ἔγραψεν εἰς τὸν Figaro Illustré τοῦ Ἰουνίου 1897 ὁ Ἰούλιος Κλαρετῆ, esprit libéral et lettré supérieur, rêvait de fonder, à Athènes, un théâtre, une association artistique sur le modèle de la Comédie-Française. Hélas! ce beau rêve d'art s'est envolé dans la fumée des obus de Tournovo et de Pharsale!» Ἀλλ' ὁ καπνὸς τῶν ὀβιδῶν τοῦ Τυρνάβου διελύθη καὶ τὸ ὄνειρόν τοῦ Βασιλέως ἤρχισε νὰ πραγματοποιηται. Εὐθύς ὡς τὰ πράγματα τῆς Πολιτείας τελείως ἀποκατεστάθησαν, περὶ τὰ μέσα παρελθόντος Ἰουνίου ἐκάλεσε παρ' Αὐτῷ τὸν Γραμματέα τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου καὶ τῷ ἀνέθεσε τὴν ἰδρυσιν «Βασιλικῆς Δραματικῆς Σχολῆς», ἅμα δὲ καὶ

τὴν σύνταξιν ὁργανισμοῦ αὐτῆς, συστήσας εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ ὡς βάσιν τῆς ἐργασίας του τὸν ὁργανισμόν τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ὁ κ. Στεφάνου ὑπέβαλε πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν ὁργανισμόν ἀποτελούμενον ἐκ δέκα ἐπτὰ μόνον ἀρθρῶν, ὃν ἀμέσως ἐκύρωσεν ὁ Βασιλεὺς διὰ τῆς ὑπογραφῆς του, ταυτοχρόνως δ' ἀνήγγειλε πρὸς αὐτὸν ὅτι τὸν διορίζει διευθυντὴν τῆς Δραματικῆς Σχολῆς. Διὰ τοῦ ἐγκριθέντος ὁργανισμοῦ τῆς σχολῆς ὀρίζεται ὅτι, ἡ ἐν αὐτῇ διδασκαλία παρέχεται δωρεὰν εἰς ἐπιτυχόντας ἐν διαγωνισμῷ νέους, ἔχοντας συμπληρωμένον τὸ 17^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ μὴ ὑπερβαίνοντας τὸ 26^{ον}, καὶ εἰς νεανίδας ἐχούσας συμπληρωμένον τὸ 15^{ον} ἔτος

ταὶ ὑπότροφοι τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, ὅτι ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν ἔσται τριετής, τὰ δὲ διδασκόμενα μαθήματα τὰ ἑξῆς: 1) Εἰσαγωγή, 2) Μεγαλόφωνος ἀνάγνωσις, 3) Δραματικὴ ἀπαγγελία, 4) Μιμικία, 5) Σκηνικὴ ψυχολογία καὶ 6) Δραματολογία.

Ἡ εἰδησις τῆς συστάσεως τῆς Δραματικῆς Σχολῆς ἐνέπλησε χαρὰς πάντας τοὺς εἰλικρινῶς ἀγαπῶντας τὸ ἐλληνικὸν θέατρον. Αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Βασιλέως, ὁ καλλιτέχνης πρίγκιψ Νικόλαος, ὁ μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθῶν πᾶσαν τὴν καλλιτεχνικὴν κίνησιν ἐν Ἑλλάδι, τόσον ἐνεθουσιάζθη ἐκ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς τοῦ Ὑψηλοῦ Πατρὸς του, ὥστε πρῶτος αὐτὸς ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐργασίας πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου διὰ τῆς ιδρύσεως τῆς Δραματικῆς Σχο-

Ἡ αἴθουσα τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου.

τῆς ἡλικίας των καὶ μὴ ὑπερβαίνουσας τὸ 22^{ον}, ὅτι οἱ διακρινόμενοι κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις ἐκ τῶν πρωτοετῶν καὶ δευτεροετῶν μαθητῶν θὰ λαμβάνωσι χρηματικὰ βράβεια ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως, οἱ δὲ ἐκ τῶν τριτοετῶν μαθητῶν κρινόμενοι ὡς ἐξαιρετικῶς ἐπιδίδοντες θὰ διορίζων-

ται ὑπότροφοι. «Πιστεύσατε, εἶπε πρὸς τινὰ δημοσιογράφον, ὅτι τὸ ὄνειρόν μου ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου. Ἦτο καιρὸς κάτι νὰ γίνῃ σοβαρόν, μεθοδικόν καὶ παρέχον ἐλπίδας ἐπιτυχίας. Βάσις τῆς ἐργασίας, τῆς κολλοσιαίας καὶ οὐσιωδιστάτης, θὰ εἶναι ἡ Δρα-

ματικὴ Σχολή. Ἐχω βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ. Ὑπὸ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς πρόκειται πλέον νὰ λειτουργήσῃ καὶ ἡ σχολὴ καὶ τὸ θέατρον, ὅλαι αἱ προλήψεις ὑποχωροῦν. Οἱ ἡθοποιοὶ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου περίπου θὰ εἶναι ἀνακτορικοὶ ὑπάλληλοι. Θὰ ἔχουν τὸν μισθὸν των, τὴν σύνταξιν των, τὴν κοινωνικὴν των θέσιν, τὰς τιμὰς των. Χωροῦν πλέον προλήψεις; Ἐπειτα ὑπάρχει καλλιτεχνικώτερον στάδιον ἀπὸ τὸ τοῦ ἡθοποιῶν; Κόσμος ὁλόκληρος τὸν παρακολουθεῖ, τὸν χειροκροτεῖ, τὸν θαυμάζει, τὸν ἀποθεώνει. Ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι ἀγαπῶ ὑπερβολικῶς τὸ θέατρον καὶ τὸ κατ' ἐμὲ θὰ πράξω ὅ,τι δύναμαι πρὸς εὐδωσίαν τοῦ σκοποῦ, ὅστις ἀληθῶς εἶναι ὑψηλὸς καὶ μέγας. Ἐχω σκοπὸν καὶ ἐγὼ νὰ ἐργασθῶ, ἤρχισα μάλιστα ἐργαζόμενος χάριν τῆς Σχολῆς διὰ μεταφράσεως βιβλίων ἐξυπηρετούντων τὸν σκοπὸν αὐτόν».

Τὸν διορισμὸν τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς ἠκολούθησαν οἱ τῶν καθηγητῶν. Τοιοῦτοι διωρίσθησαν, ἐκτὸς τοῦ διευθυντοῦ, καὶ οἱ κ. κ. Ἀριστοτέλης Κουρτίδης καὶ Θωμᾶς Οἰκονόμου.

Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Δραματικῆς Σχολῆς.

Τὸ Foyer τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου.

Ὁ κ. Στ. Στεφάνου, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀφωσιωθείς εἰς τὸ θέατρον διὰ τὸ ὅποιον καὶ ἐγράψε δύο-τρὶς κωμῳδίας καὶ ἐν δράμα ἐν χειρογράφῳ ἔτι, θὰ διδάξῃ μεγαλόφωνον ἀνάγνωσιν μετ' ἀναπτύξεως ὅλων τῶν περὶ ἀναπνοῆς, στίξεως καὶ προφορᾶς κανόνων.

Ὁ κ. Ἀρ. Κουρτίδης, σπουδᾶς εἰδικῶς ἐν Λειψία παρὰ τῷ μεγάλῳ καθηγητῇ τῆς ψυχολογίας κ. Βούντ, θὰ διδάξῃ θεωρητικὴν σκηνικὴν ψυχολογίαν ἢ θεωρίαν τῆς ὑποκριτικῆς καὶ ἀναλυτικὴν τοῦ ἐκάστοτε διδασκόμενου ἔργου, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐφαρμογὴν τῆς ψυχολογίας.

Ὁ κ. Θωμᾶς Οἰκονόμου, ἐξ ἔρωτος ἐπιδοθείς εἰς τὸ θέατρον καὶ εἰδικῶς σπουδᾶς ἐν Βιέννῃ ἐν τῷ αὐτῷ Κονσερβατουάρ, διδάσκει καὶ ἀπὸ σκηνῆς τῶν μεγαλειτέρων θεάτρων τῆς Γερμανίας, θὰ διδάξῃ μεγαλόφωνον ἀνάγνωσιν, ἀπαγγελίαν καὶ μιμικίαν.

Ἄλλοι καθηγηταὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν θὰ διορισθῶσιν. Ἀργότερα θὰ μετακληθῇ ἐκ Γαλλίας εἰς τῶν ἐξεχόντων ἡθοποιῶν, ὅστις θὰ διδάξῃ τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς συμπεριφορὰν (maintien).

Καὶ ἤδη, ὅτε τὸ ἀνά χεῖρας φυλλάδιον τῶν «Παναθηναίων» θὰ κυκλοφορῇ ἀνά τὰ τέσσαρα

σημεία τοῦ ὁρίζοντος, ἅπανα ἡ προκαταρκτικὴ ἐργασία τῆς Δραματικῆς Σχολῆς θὰ ἔχῃ συντελεσθῇ. Ὁ πρὸ τριῶν μηνῶν προκηρυχθεὶς διαγωνισμὸς πρὸς κατὰταξιν νέων καὶ νεανίδων θὰ ἔχῃ περατωθῇ, ἀρξάμενος τὴν 15 τρέχοντος μηνός, τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἔχουν ἐκδοθῇ καὶ οἱ

Σ. Στεφάνου.

ἐπιτυχόντες θὰ ἐτοιμάζονται ν' ἀκούσουν τὸ πρῶτον μάθημα. Οὕτω τὸ μέγα ὄνειρον τοῦ Βασιλέως ἀρχίζει νὰ λαμβάνῃ σάρκα καὶ ὅσθα. Μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ σήμερον, ἡ πρώτη σκηνὴ τῆς Ἀνατολῆς θὰ πληρωθῇ ἀπὸ ἡθοποιούς μορφωμένους, ἀπὸ ἀνθρώπους γνωρίζοντας πῶς νὰ ὁμι-

λοῦν, πῶς νὰ βηματίζουν, πῶς νὰ χειρονομοῦν, πῶς νὰ συμπεριφέρονται. Θὰ λείψουν πλέον οἱ, κατὰ τὸν Ἀμλετ τοῦ Σαίξπηρ, «παριστάνοντες ἡθοποιοὶ καὶ ἐκθύμως μάλιστα ἐπαινούμενοι, οἷτινες Θεεῖ, συγχώρησόν μοι! οὔτε προφορὰν, οὔτε βᾶδισμα χριστιανῶν, οὔτε εἰδωλολατρῶν, οὔδὲ ἀνθρώπων ἔχουν καὶ οἷτινες μετὰ τόσου κόμπου βαδίζουν καὶ ὠρύνονται, ὥστε νομίζει τις ὅτι βανασουργός τις τοῦ Ἐργοστασίου τῆς φύσεως, ἀποπειραθεὶς νὰ κατασκευάσῃ ἀνθρώπους, κατασκεύασεν αὐτοὺς ἀτελεῶς». Θ' ἀποκτήσωμεν ἡθοποιούς, οἱ ὅποιοι θὰ μάθουν, κατὰ τὸν Λέσσιγκ, «νὰ σκέπτονται πάντοτε ὁμοῦ μὲ τὸν συγγραφέα καὶ ἔστιν ὅτε ἀντ' αὐτοῦ, ὅσάκις οὗτος δὲν ἐκφράζεται τελείως» καὶ περὶ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν μὲν καὶ ἀποσκορακίσεως τῶν δέ, μᾶς ἐγγυῶνται οἱ καθηγηταὶ τῆς Δραματικῆς Σχολῆς, ἅπαντες ἐγνωσμένης ικανότητος, πρὸς οὓς στρέφονται τὰ ὄμματά ὅλων τῶν ἀγαπῶντων τὴν ἐλληνικὴν σκηνήν.

Ἀγαθὴ τύχη!

Ὁ Emile Augier, γράφων ποτὲ περὶ τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας, χαιρετίζει ἐν αὐτῇ ἐν ἀπὸ τὰ ἐνδοξότερα λείψανα τῆς Γαλλίας. Ἡμεῖς πάντες, οἱ τρέφοντες λατρεῖαν πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Θεᾶτρον, χαιρετίζομεν σήμερον τὸ Μέγα Ἔργον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τὸ ἀνεγερθὲν ἐν μέσῳ τῶν ἐνδόξων λειψάνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὡς τὴν πραγματοποιήσιν ὁνείρου, ἐν ᾧ διειδόμεν ἀναγεννώμενην τὴν ἀρχαίαν τέχνην ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπὸ τὸν ἱερὸν τῆς Ἀκροπόλεως βράχον εὐκλεῶν λειψάνων τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Θεάτρου.

ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Ἡ Δύσι

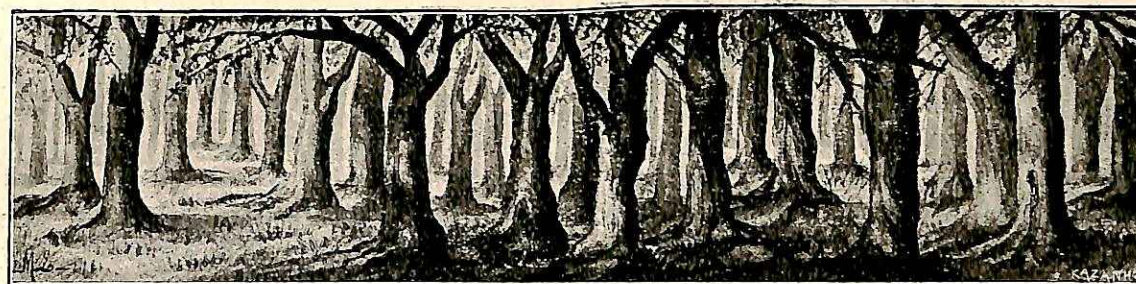
Κατάκοπος ὁ ἥλιος
Περνᾷ τὰ οὐράνια πλάτη
Τώρα μπορεῖ τὸ μάτι
Γιὰ λίγο νὰ τὸν δῇ.

Δειλὰ δειλὰ πηγαίνει
Κυττάζοντας τὴ χτίσι
Θαρρεῖ πῶς λείει στὴ φύσι
Γιὰ λίγο νὰ σταθῇ.

Ἀφ' τοῦ βουνοῦ τὴν ἄκρη
Χλωμὸ τὸ φῶς του ἀπλώνει
Κάθε θνητὸς ὑψώνει
Μιά δέησι σιωπηλή.

Κι' αὐτὸς ὁλόγυρά του
Κόκκινο νέφος ρίχνει
Δὲς καὶ τὸ αἷμα δείχνει
Ποῦ χύθηκε στὴ γῇ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΔΥΟ ΦΩΝΕΣ

ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΓΑΣΤΡΕΣ

ΩΡΑΙΑ—ΑΛΚΗΣ

Ἐστὴν ἀδελφὴ μου Θεῶν.

Πᾶμε 'στὰ δάση τὰ πουλιὰ ποῦ κελαῖδουνε.
Ἐκεῖ 'στῆς ἀσημένιες σκιῆς τῶν ἐλαιῶνων
θὰ μάθης νὰ μ' ἀγαπᾷς ὅπως ἐγὼ θέλω. Ἀπέραντη ἐκκλησιὰ θὰ μᾶς δεχθῇ, Ἀλκη, κάτω ἀπ' τοὺς θόλους τῆς νὰ φιληθοῦμε, καὶ μουσικοὶ ἀόρατοι μέσα 'στὰ φύλλα δροσερῆς ἀρμονίας θὰ τονίζουν μὲ ἀέρινα δάχτυλα, καὶ πολλοὶ μικροὶ φτερωτοὶ ψάλτες χαρούμενους ὕμνους θὰ λαρυγίζουν. Κι' ἀκόμη, Ἀλκη, ἕνας ἀγαθώτατος θεὸς τραγοπόδης, κρυμμένος μέσα σὲ στρεβλωμένον κάποιον κορμὸν ἐληῆς γέρικης, τὸν γάμο μας θὰ εὐλογῇ μὲ γέλοια.

—Νὰ σ' ἀγαπήσω, λές, ὅπως θέλεις. Πῶς θέλεις, Ὁραία;

—Θέλω ἀπλά, δίχως λόγια.

—Δίχως τραγοῦδια, Ὁραία;

—Μὲ τραγοῦδια, ναί, ὡς τῶν πουλιῶν. Νὰ μοῦ ψάλλης θέλω ἀπὸ τὸ ξεχειλισμα τῆς καρδιάς σου, δίχως νὰ σκέπτεσαι καὶ ν' ἀναλύης, Ἀλκη.

—Δίχως νὰ σκέπτομαι, Ὁραία;

—Ναί. Νὰ ἔρχονται σὲ μένα αἱ ὁρμαὶ σου πρῶται ἀχαλίνωτοι ἀπὸ τὸν αὐστηρὸν ρυθμὸν τοῦ νοῦ. Ὁρμαὶ ὡς τῶν πρῶτων ἀνθρώπων. Καὶ θέλω ἀκόμη νὰ μ' ἀγαπᾷς ἄγρια, Ἀλκη.

—Ἀγρια; πῶς, Ὁραία;

—Σὰν τοὺς λέοντας. Κρυμμένη νὰ μ' ἔχης μὲ ὀθέλλου ζήλεια, ἀπὸ τοῦ ξένου τὸ λαίμαργο μάτι, γιὰ σένα μόνο, ὀλάκερη, φυλάγοντάς με.

—Ἡ ψυχὴ σου δὲν θὰ πονῇ, Ὁραία;

—Ψυχὴ δική μου δὲν θὰ ἔχω, Ἀλκη. Γιατί, πιδ σκλάβα ἀπὸ τὴ σκλάβα τὴν δεμένη μὲ ἀλυσίδες, ἡ ψυχὴ μου, δεμένη μὲ τῆς ἀθραυστῆς ἀλυσίδες τῆς ἐκουσίας ὑποταγῆς, θ' ἀκολουθῇ

τὴν ἐδική σου ψυχὴ σὲ κάθε πέταγμά της. Κι' ἀκόμα θέλω νὰ μ' ἀγαπᾷς μὲ στοργήν, Ἀλκη, ὡς τὴν μητέρα τῶν παιδιῶν σου. Τὰ παιδιὰ σου ζωντανὰ ἀπὸ τὸ γάλα μου, βλέποντας τὸν ἑαυτὸν σου μέσα 'ς αὐτά, θὰ νοιώθης καὶ σὺ τὴν ζωὴν σου ν' αὐξάνῃ ἀπὸ μένα. Καὶ μὲ στοργήν θὰ μ' ἀγαπᾷς, καὶ σεβασμὸν κ' εὐγνωμοσύνην. Ἔτσι θὰ ἤθελα νὰ μ' ἀγαποῦσες, Ἀλκη.

—Ἀφῆσέ τα αὐτά, Ὁραία. Αὐτὰ πλήττουν φρικωδῶς. Ἀλλὰ ζητᾷ ἡ ψυχὴ μου. Πές μου πάλι ἀπὸ τὰ παράξενα ἐκεῖνα λόγια—θυμᾶσαι τα;—ποῦ μοῦλεγες σιγὰ σιγὰ μὲ τᾶκρα τῶν ὑγρῶν χειλέων σου, τονίζοντάς τα μὲ σημαντικὰς ματιές, ὅταν ἐκαθήμεθα μαζὺ τὸ βράδυ 'στὸ τριανταφυλλί σου σαλονάκι, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο κόκκινο σκιᾶδι τῆς λάμπας, ποῦ τόσο τεχνικὰ σοῦ ῥόδιζε τὸ χλωμὸ σου πρόσωπο. Φόρεσε τὸ φουστάνι σου τὸ πολὺ μακρὺ, τὸ μαῦρο βελουδένιο, μὲ τῆς πλούσιες πτυχώσεις. Καὶ κρύψε μέσ' 'στὰ μαῦρά σου μαλλιά, Ὁραία, ὅλην τὴν πολυχρῶμη ἐκνευριστικὴ ζωὴ τῶν ἀτιμῆτων πετραδιῶν σου. Καὶ ἔλα νὰ καθίσωμε μαζὺ 'στὸ μικρὸ χαμηλὸ ντιβανάκι, τὸ μαλακώτατο, 'στὴν πιδ κρυφὴ γωνιά τοῦ σαλονιοῦ, κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη λατάνια. Θὰ πάρω ἐγὼ τότε τὸ χέρι σου, τὸ ἀπαλώτατο καὶ χλωμότατο, τὸ ποτισμένο ἀπὸ τὰ πιδ ποῦ μεθοῦν ἀρώματα, καὶ θὰ τὸ ἀκουμπήσω μόλις 'στὰ χεῖλη μου. Τότε, Ὁραία, θὰ σ' ἀγαπήσω, θὰ ἰδῇς πόσο. Γιατί φεύγεις καλὴ μου; τρομάζεις;

—ὦ! Ἀλκη, πῶς πλήττω!

—Στάσου, Ὁραία, μὴ φεύγης. Τότε κρατῶντας τὸ χέρι σου μέσ' 'στὸ δικό μου—μονάχα—

θα κυνηγῶ μέσα 'στὰ πράσινα βάθρα τῶν ματιῶν σου τὰς φευγαλέας σκιάς τῶν παλμῶν σου καθὼς θὰ γεννῶνται καὶ θὰ σβύνουν μέσα 'στὴν καρδιά σου. Καὶ θὰ τοὺς συντροφεύω μὲ τοὺς δικούς μου παλμούς 'στὸν νοῦ μου μέσα.

— Ἐχε 'γεία, Ἀλκη!

— Γιατί, Ὠραία; ποιά ἡδονὴ πῶς μεθυστικὴ ἀπ' τῆς Ἰδέας;

— Ὡ! τὴν Ἰδέα σκότωσέ την, πνίξέ την, Ἀλκη. Τὴν αἰσθησι δός μου βαθεῖα καὶ δυνατὴ.

— Ἡ Ἰδέα εἶνε δική μας, κι' ἂν τὴν ἀπαρνηθοῦμε, Ὠραία, τὸν ἑαυτὸ μας ἀπαρνούμεθα.

Γεννήθηκε ἀπὸ τὴν πρώτην πείναν, κι' ἀπὸ τὸ πρῶτο κρίμα, κι' ἀπὸ τὸν πρῶτο φόβο. Ἀπὸ τὸ μέτωπο τοῦ Κἄιν, ὡς 'στὸ μέτωπο τοῦ τελευταίου υἱοῦ τῶν ἀνθρώπων ποῦ θὰ ξεψυχήσῃ ἐπάνω εἰς τὰς παγωμένας ἐκτάσεις, ὅλα τὰ μέτωπα, θὰ ἦνε σφραγισμένα μὲ τὴν σφραγίδα τῆς θεϊκῆς κατάρτας, ποῦ ἐσκότωσε τὸ ἐνστικτον καὶ ἐγέννησε τὴν Ἰδέαν.

— Δὲν σοῦ πιστεύω, Ἀλκη. Ἐλα 'στὰ δάσκη τὰ πουλιὰ ποῦ κελαιδοῦνε...

— Ἐλα 'στὴ σάλα οἱ γάστρες ποῦ εὐωδιάζουν...

ΔΕΣΠΩ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ

ΦΡΥΚΤΩΡΙΑΙ—ΠΥΡΣΟΙ—ΦΑΝΟΙ¹

ΗΤΟΙ

Η ΟΠΤΙΚΗ ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ

Ὀπτικοὶ τηλεγράφοι Καρχηδονίων.

Προτοῦ προβῶ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ τελειοτέρου συστήματος δὲν θεωρῶ ἄσκοπον νὰ ἀναφέρω καὶ περιγράψω ἐν συντόμῳ παραλλαγὴν τινὰ τοῦ προαναφερθέντος, τοῦ ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων δηλαδὴ ἐπινοηθέντος καὶ κατὰ τὴν ἐκπόρθισιν τῆς Σικελίας ἐφαρμοσθέντος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ· ὡς δὲ γράφει ὁ Πολύβιος εἰς τὸ περὶ Στρατηγημάτων, ὅστις καὶ διέσωσε μέχρι τῶν ἡμερῶν τὸ σύστημα «ὅπως αὐτοῖς (τοῖς Καρχηδονίοις) ἀπὸ Λιβύης διὰ τάχους τὰ ἀναγκαῖα κομίζοιτο». (ς'. 16. 2).

Τὸ σύστημα τῶν Καρχηδονίων διέφερε τοῦ προηγουμένου κατὰ τὸ ὅτι ἀντὶ ἀγγείων εἶχον οἱ δύο σταθμοὶ ἀνὰ μίαν κλειψύδραν καὶ ἀντὶ τῶν διαιρέσεων τῆς βακτηρίας διαφόρους κύκλους ἰσομεγέθεις, ἐφ' ὧν ὑπῆρχε μία ἐπιγραφή.

Ἦσαν δ' αἱ ἐπιγραφαί:

Χρεία νεῶν.

Στρογγύλων πλοίων.

Χρυσίου.

Μηχανημάτων.

Σίτου.

Θηρίων (δηλαδὴ ἐλεφάντων).

Ὀπλων.

Πεζῶν.

Ἰππέων κτλ.

Διὰ τὴν συνεννόησιν δὲ ἤναπτον πυρσὸν καὶ κατόπιν ἕτερον. Ἐκ δὲ τῆς διὰ τῆς κλειψύδρας προσδιοριζομένης ὥρας, τῆς παρελθούσης ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ πρώτου πυρσοῦ μέχρι τῆς τοῦ δευτέρου, ἐνεδεικνύετο ὁ κύκλος, οὗτινος ἡ ἐπιγραφή ἐδήλου τὴν χρεῖαν.

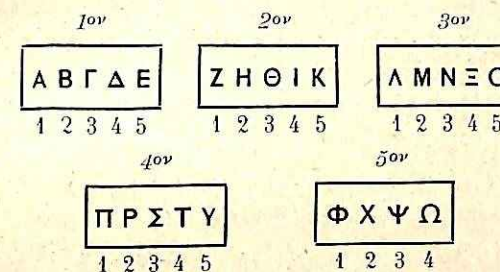
Σύστημα τελειοποιημένον.

Ἡ τελειοποίησις τοῦ συστήματος ὀφείλεται εἰς τὸν Κλεοξένην καὶ τὸν Δημοκλείτον, ἔτυχε δὲ τῆς «ἐξεργασίας δι' ἡμῶν» δηλαδὴ τοῦ Πολυβίου. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἔχει τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι διὰ τὴν μεταβίβασιν ἐννοίας τινὸς δὲν μεταχειρίζεται φράσεις ὀρισμένας ἢ λέξεις, ἀλλὰ στοιχεῖόν τι ἀπλούστερον καὶ δυνάμενον νὰ ἀποτελέσῃ ἀπείρους συνδυασμούς—τὸ ψηφίον τοῦ ἀλφαβήτου. Διὰ δὲ τὸν σχηματισμὸν τοῦ γράμματος μεταχειρίζεται δύο στοιχεῖα, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ὁ Μῶρς παρεδέχθη. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο συστημάτων τοῦ ὑπὸ τῶν Κλεοξένους καὶ Δημοκλείτου ἐπινοηθέντος καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Μῶρς. Οἱ μὲν παραδέχονται διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ γράμματος τοῦ συνθηματικοῦ ἀλφαβήτου τῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν, δύο ἀριθμούς, ὁ δὲ τὴν τελείαν καὶ τὴν παύλαν. Μάλιστα τὸ ἀλφάβητον τοῦ Κλεοξένους καὶ Δημοκλείτου ἔχει καὶ τοῦτο

¹ Τέλος· ἴδε σελ. 31.

τὸ πλεονέκτημα ὅτι πάντα τὰ ψηφία αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ὑπὸ δύο μόνον ἀριθμῶν, ἐνῶ τὰ τοῦ Μῶρς σύγκεινται ἐνίοτε ἀπὸ πλείοτερα τῶν δύο στοιχείων.

Διήρесе λοιπὸν τὸ ἀλφάβητον εἰς πέντε μέρη ἀνὰ πέντε γράμματα οὕτω

Σχ. 2.

Τὸ πέμπτον μέρος περιεῖχε μόνον τέσσαρα γράμματα· «λείπει δὲ τὸ τελευταῖον ἐνὶ στοιχείῳ· τοῦτο δ' οὐ βλάπτει πρὸς τὴν χρεῖαν». Τὰ γράμματα ἐγράφοντο εἰς πλατεῖα, ὡς φαίνεται ἐν τῷ 2ῳ σχήματι. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἕκαστον γράμμα δύναται νὰ παρασταθῇ διὰ δύο ἀριθμῶν· ἵνα τηλεγραφηθῇ π. χ. ἡ λέξις

ΠΟΛΥΒΙΟΣ

πρέπει νὰ γράψωμεν

4,1 3,5 3,1 4,5 1,2 2,4 3,5 4,3.

Ἐκαστος σταθμὸς συνεννόησεως ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο κύρια μέρη.

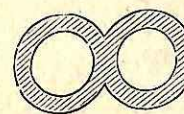
Α'. Τμημα ἀποδοχῆς καὶ

Β'. Τμημα μεταβιβάσεως.

Τὸ πρῶτον τμημα εἶχε τὰ πέντε προαναφερθέντα πλατεῖα καὶ μίαν διόπτραν.

Τὰ πλατεῖα ἐποθετοῦντο πρὸ τοῦ παρατηρητοῦ, ὥστε νὰ εἶναι πρόχειρα. «Περὶ δὲ τὴν διόπτραν ἐξῆς ὁρθὰ δεῖ τὰ πλατεῖα πεπηγμένα». (Πολ. XLVI, 2).

Ἡ διόπτρα εἶχε δύο αὐλίσκους (Σχ. 3ῳ)

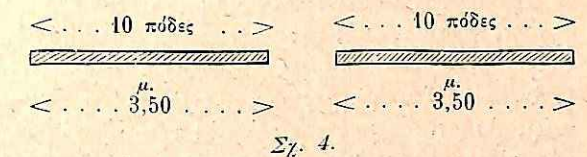

Σχ. 3.

ὅπως περίπου εἶναι τὰ δίκαννα τυφέκια, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι οἱ αὐλίσκοι, ἀντὶ νὰ εἶναι κυλινδρικοί, θὰ ἦσαν βεβαίως κωνικοί, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ παρατηρῇ χωριστὰ δι' ἐνὸς ὀφθαλμοῦ δύο ἀντικείμενα πλησίον ἀλλήλων κείμενα.

Τὸ δεύτερον τμημα συνίστατο ἀπὸ δύο πεφραγμένους διὰ σανίδων τόπους, καὶ ἀπὸ τοὺς πυρσούς.

Τὸ ὕψος τοῦ φράγματος ἦτο περίπου 1,60μ-1,70μ. Ὁ Πολύβιος, ἐξ οὗ παραλαμβάνω τὰς πληροφορίας ἐπὶ τοῦ συστήματος, γράφει περὶ τῶν φραγμάτων· «παραπεφράχθαι δὲ καὶ τὸν δεξιὸν καὶ τὸν εὐώνυμον τόπον ἐπὶ δέκα πόδας, τὸ δὲ βάθος ὡς ἀνδρόμηκες». Φρονῶ ὅτι τὰ φράγματα θὰ ἦσαν ὡς ἐν τῷ σχήματι 4ῳ παρί-

στάνται, διότι ταῦτα ἐχρησίμευον ὅπως γίνηται ἡ διακοπὴ τῆς φωτοβολίας διὰ τῆς ἀποκρύψεως τῶν πυρσῶν ὀπισθεν τοῦ φράγματος. Οὕτως οἱ διὰ τῶν πυρσῶν συνεννοούμενοι ἐποθετοῦντο ὀπισθεν τῶν φραγμάτων καὶ ἦσαν πέντε δι' ἕκαστον φράγμα. Παραδέχομαι δὲ πέντε τὸν ἀριθμὸν τῶν πυρσούντων, ἐξάγων αὐτὸν ἐκ τοῦ μήκους τοῦ φράγματος ὅντος 3,50 περίπου μέτρων καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἵνα ἀρκούντως ἀφίστανται ἀλλήλων οἱ πυρσοί, ὥστε νὰ διακρίνωνται καθαρὰ ἐκ τοῦ μακρόθεν. Διὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ συνεννόησις ἤναπτον τοὺς πυρσοὺς καὶ τοὺς ἀπέκρυπτον ὀπισθεν τοῦ φράγματος· τὸ σῆμα ἐδίδοτο διὰ τῆς ἀνυψώσεως τῶν πυρσῶν ὑπὲρ τὸ φράγμα, ὅτε «τὴν φάσιν ἀκριβῆ ἐποίουν»· ἐκαστὴ ἀλλαγὴ σήματος, δηλαδὴ ἐνὸς τῶν στοιχείων τοῦ γράμματος τοῦ ἀλφαβήτου, ἐχωρίζετο ἀπὸ τοῦ προηγουμένου διὰ τῆς διακοπῆς τῆς φωτοβολίας, ἥτις ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς καταβιβάσεως τῶν πυρσῶν ὀπισθεν τοῦ φράγματος· τὴν κίνησιν δὲ ταύτην ἐκάλουν «κρούειν». Ἐκαστον δὲ τῶν δύο στοιχείων διεκρίνετο ἐκ τῆς θέσεως τοῦ φράγματος. Ὡστε τὸ ἀλφάβητον αὐτῶν ἐσημαίνετο διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου, ἥς ποιούμεθα καὶ σήμερον χρῆσιν εἰς τὰ ὀπτικά τηλεγραφικὰ μηχανήματα, ἐκπέμποντες φῶς καὶ διακόπτοντες τὴν ἐκπομπὴν τοῦ φωτός.

Ἰνα δὲ ἐπιταχύνηται ἡ ἀποστολὴ τῶν τηλεγραφημάτων, συνέτασσον τὰς φράσεις οὕτως, ὥστε αὐταὶ νὰ περιλαμβάνωσιν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερα γράμματα «πρῶτον δεῖ διαλέξαι τῶν λέξεων, ὅσαι δι' ἐλαχίστων γραμμάτων δύναται ταῦτο δηλοῦν»· οἷον ἀντὶ τοῦ

«Τῶν στρατιωτῶν τινες εἰς ἑκατὸν ἀποκεχωρήκασιν πρὸς τοὺς ὑπεναγίους»

συνέθετον τὴν φράσιν οὕτω:

«Κοῖτες ἑκατὸν ἀφ' ἡμῶν ἠντομόλησαν».

Οὕτω δὲ τὸ τηλεγράφημα ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅχι μόνον νὰ περιέχῃ λέξεις ὀλιγώτερας

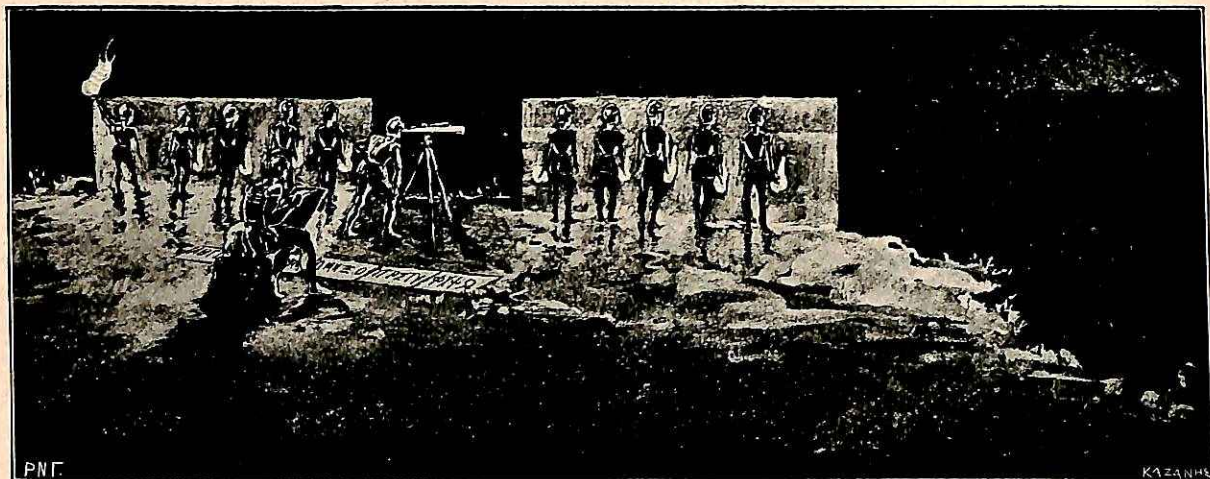
ἀλλὰ καὶ «τὰ γράμματά ἐστιν ἐλάττω τῶν ἡμίσεων, διασαφίζεται δὲ ταῦτόν». Πράγματι δὲ ἐνῶ ἡ πρώτη φράσις περιέχει πενήντα καὶ ἑννέα γράμματα, ἡ δευτέρα συντίθεται μόνον διὰ εἴκοσι καὶ ἑννέα, δηλαδὴ θὰ ἀπαιτήσῃ διὰ τὴν μεταβίβασιν ἀκριβῶς τὸν ἡμισυν χρόνον τοῦ τῆς πρώτης.

Ἀφ' οὗ οὕτω συνέθετον τὴν φράσιν, τὴν ἔγραφον ἐπὶ πινακίου, καὶ τότε ἤρχιζεν ἡ μεταβίβασις «Πρῶτον δ' ἐστὶ γράμμα τὸ κάππα· τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν τῇ δευτέρᾳ μερίδι καὶ τῷ δευτέρῳ πλατείῳ. Δεήσει δὲ καὶ πυρσοὺς ἐκ τῶν εὐωνύμων δύο αἶρειν, ὥστε τὸν ἀποδεχόμενον γινώσκειν, ὅτι δεῖ τὸ δεύτερον πλατεῖον ἐπισκοπεῖν. Εἴτ' ἐκ τῶν δεξιῶν αἶρει πέντε, διασαφῶν ὅτι κάππα·

ἐπομένως ἦτο ἀσφαλές. Ἡ χρῆσις τῆς διόπτρας ταύτης εἶναι λίαν εὐφύης καὶ ἀπαραίτητος διὰ τὴν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον μεταβίβασιν τῶν τηλεγραφημάτων, διότι ἄλλως θὰ ἐπῆρχετο μεγάλη σύγχυσις, καθόσον ὁ παρατηρητής δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ ἂν οἱ πυρσοὶ ἐσήμαινον τὸν ἀριθμὸν τοῦ πλατείου ἢ γράμματός τινος αὐτοῦ, δηλαδὴ ἂν ὁ διὰ τῶν πυρσῶν τηλεγραφούμενος ἀριθμὸς ἀνῆκεν εἰς τὸ δεξιὸν ἢ εἰς τὸ ἀριστερὸν φράγμα.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξαδικήσεως τῶν τηλεγραφημάτων.

Ἡ ἐπίνοια αὕτη εἶχε τὸ ἐλάττωμα νὰ ἀπαιτῇ δι' ἕκαστον γράμμα διττὰς τὰς πυρσεῖας, ἀλλὰ

Σταθμοὶ ὁπτικοῦ τηλεγράφου κατὰ Πολύβιον.

τοῦτο γὰρ πέμπτον ἐστὶ τῆς δευτέρας μερίδος, ὃ δεήσει γράφειν εἰς τὸ πινακίον τὸν ἀποδεχόμενον τοὺς πυρσοὺς· εἴτα τέτταρας ἐκ τῶν εὐωνύμων, ἐπεὶ τὸ ρῶ τῆς τετάρτης ἐστὶ μερίδος, εἴτα δύο πάλιν ἐκ τῶν δεξιῶν· δεύτερον γὰρ ἐστὶ τῆς τετάρτης, ἐξ οὗ τὸ ρῶ γράφει ὁ δεχόμενος τοὺς πυρσοὺς καὶ τὰ λοιπὰ τὸν αὐτὸν τρόπον». (Πολύβ. Ι. XLVI 7-9).

Ὁ ἀποδεχόμενος τοὺς πυρσοὺς διηύθυνε τὴν διόπτραν πρὸς τὸν σταθμὸν τῆς μεταβιβάσεως καὶ ἐσκόπευε δι' ἐκάστου τῶν αὐλίσκων αὐτῆς ἓνα ἐκ τῶν δύο τόπων τοῦ σταθμοῦ, ὅπου ἦσαν τὸ δεξιὸν καὶ εὐώνυμον φράγμα, δι' ὧν ἐγίνετο ἡ φράσις καὶ ἡ κρύψις τῶν πυρσῶν. Οὕτως ὅταν ἡ διόπτρα ἔμενεν ἀμετακίνητος, ὁ παρατηρητής δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κάμῃ λάθος ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῶν παρατηρουμένων πυρσῶν καὶ ἡ ἀνάγνωσις

καὶ μ' ὅλον τὸ μειονέκτημα τοῦτο εἶναι μεγάλης ἀξίας.

Περίεργος φαίνεται μοι ἡ ἄγνοια εἰς ἣν εὐρίσκοντο οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς χρήσεως τῶν τοιούτου εἶδους μέσων.

Τὸ ἀπλούστερον ἦτο νὰ ἐξασκήσῃ τὴν μνήμην των εἰς τὴν παράστασιν τῶν γραμμάτων διὰ τῶν ἀριθμῶν τῶν πλατειῶν καὶ τῆς μερίδος, ὥστε ἐκ μνήμης νὰ γνωρίζωσι τὸν πίνακα (Σχ. 2ον), ἀκριβῶς ὅπως σήμερον συμβαίνει εἰς τοὺς τηλεγραφετάς, οἵτινες γνωρίζουσιν ἐκ μνήμης τὸ ἀλφάβητον τοῦ Μόρς καὶ μάλιστα διὰ τοῦ κτύπου ἀπλῶς τῆς τηλεγραφικῆς συσκευῆς δύνανται νὰ συνεννοῶνται. Ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν εἶχον εἰδικούς τηλεγραφετάς ἀλλ' ἕκαστος ἀδιαφόρως ἐχρησιμοποιεῖτο, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς προανα-

φερθείσης φράσεως «περὶ δὲ τὴν διόπτραν ἐξῆς ὀρθὰ δεῖ τὰ πλατεῖα πεπηγέναι» καὶ ἐκ τῆς ἐτέρας ἦν ἐσημειώσαμεν ἐπίσης ἀνωτέρω, «... ὥστε τὸν ἀποδεχόμενον γινώσκειν, ὅτι δεῖ τὸ δεύτερον πλατεῖον ἐπισκοπεῖν».

Ἐπίσης δὲ περίεργον εἶναι ὅτι, ὡς φαίνεται, ἡ ἐπίνοια αὕτη ἢ ὅπως θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς ἡ ἐφεύρεσις, κατηγορήθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων ὡς δύσχρηστος, διότι δὲν ἠδύνατο πᾶς τις, μὴ ἔχων τριβὴν τινα, νὰ συνεννοηθῇ ἀμέσως. Διὰ τοῦτο εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ ἡ ἀπάντησις, ἣν ὁ Πολύβιος δίδει εἰς τοὺς κατηγοροῦντας τὴν ἐπίνοιαν, καὶ ἣν θεωρῶ ἀξίαν λόγου ὅπως μεταφέρω ἐνταῦθα.

«καθ' ἑκατέραν δὲ τὴν ἐπίνοιαν προμελετᾶν δεῖ τοὺς χειρίζοντας, ἵνα τῆς χρεῖας γιγνομένης ἀδιαπτῶτως δύνανται διασαφεῖν ἀλλήλοις· πηλίκων δὲ συμβαίνει φαινεσθαι τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων πρῶτον λεγομένων καὶ πάλιν κατὰ συνήθειαν γιγνομένων, ἐκ πολλῶν εὐχερῶς τῷ βουλομένῳ καταμαθεῖν· πολλὰ γὰρ οὐ μόνων τῶν δυσχερῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδυνάτων εἶναι δοκούντων κατὰ τὰς ἀρχάς, μετὰ ταῦτα χρόνου καὶ συνθηκῆς τυχόντα ῥᾶστα πάντων ἐπιτελεῖται. τοῦ δὲ τοιούτου λόγου παραδείγματα μὲν πολλὰ καὶ ἕτερα πρὸς πίστιν, ἐναργέστατον δὲ τὸ γιγνόμενον ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως· ἐπὶ γὰρ ἐκείνης, εἴ τις παραστησάμενος ἄνθρωπον ἄπειρον μὲν καὶ ἀσυνήθη γραμματικῆς, τᾶλλα δ' ἀγγλίνου, ἔπειτα παιδάριον ἔξιν ἔχον παραστήσας καὶ δούς βιβλίον κελεύει λέγειν τὰ γεγραμμένα, δῆλον ὡς οὐκ ἂν δύναίτο πιστεῦσαι, διότι δεῖ πρῶτον τὰς ὀφείας τὰς ἐνὸς ἐκάστου τῶν γραμμάτων ἐπιστῆσαι τὸν ἀναγινώσκοντα, δεύτερον ἐπὶ τὰς δυνάμεις, τρίτον ἐπὶ τὰς πρὸς ἀλλήλα συμπλοκάς, ὧν ἕκαστον ποσοῦ χρόνου δεῖται· διόπερ ὅταν ἀνεπιστάτως θεωρῇ τὸ παιδάριον ὑπὸ τὴν ἀναπνοὴν ἑπτὰ καὶ πέντε στίχους συνείρον, οὐκ ἂν εὐχερῶς δύναίτο πιστεῦσαι, διότι πρότερον οὗτος οὐκ ἀνέγνωκε τὸ βιβλίον· εἰ δὲ καὶ τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὰς διαιρέσεις, ἐπὶ δὲ δασύτητας καὶ ψιλότητας δύναίτο συσφᾶν, οὐδὲ τελείως· διόπερ οὐκ ἀποστατέον οὐδενὸς τῶν χρησίμων διὰ τὰς προφαινομένας δυσχερείας, προσκατέον δὲ τὴν ἔξιν, ἥς πάντα τὰ καλὰ γίνεταί· θηρατὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἄλλως τε καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἐν οἷς πολλάκις κείται τὸ συνέχον τῆς σωτηρίας».

2. Ἡ ὀπτικὴ τηλεγραφία ἐπὶ byzantinῶν

Διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐπινοίας ἡ ὀπτικὴ τηλεγραφικὴ συνεννόησις εἶχε φθάσει εἰς ζήλευτον σημείον

προόδου. Ἐπὶ πόσον ὁμῶς χρόνον ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἦτο ἐν χρήσει ἀγνοῶ, καθόσον οἱ στρατοὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων φαίνεται ὅτι ἠγνόουν τὸ σύστημα τοῦτο.

Φανοί.

Σύστημα Λέοντος τοῦ μαθηματικοῦ.

Μόνον κατὰ τὸν 9ον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Θεοφίλου, ὡς διηγείται ἐν τῷ βίῳ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρου, ὁ Μαγίστρος καὶ Λογοθέτης Συμεὼν, ὁ φιλόσοφος Λέων ὁ Θεσσαλονίκης ἐπενόησε σύστημα συνεννόησεως ἐκ μεγάλων ἀποστάσεων. Τὸ σύστημα τοῦ Λέοντος διέφερε πάντων τῶν προηγουμένων. Εἶχε δὲ ὡς πλεονέκτημα ὅτι εὐκόλως ἠδύνατο νὰ γείνη ἡ ἐγκατάστασις τῆς τηλεγραφικῆς γραμμῆς καὶ ἡ ταχύτης τῆς μεταβιβάσεως ἦτο μεγάλη. Οἱ σταθμοὶ συνέκειντο ἀπὸ ἓνα καὶ μόνον φανὸν καὶ ἕκαστος ἐνδιάμεσος σταθμὸς ὑπερχεοῦτο εὐθὺς ὡς ἔβλεπεν ἀπτόμενον τὸν φανὸν τοῦ πρὸ αὐτοῦ σταθμοῦ ν' ἀνάπτῃ καὶ τὸν ἰδικόν του, οὕτω τὸ σῆμα τοῦτο μετεδίδοτο τάχιστα μέχρι τοῦ ἄκρου τῆς ὀπτικῆς τηλεγραφικῆς γραμμῆς. Ἀναλόγως δὲ τῆς ὥρας καθ' ἣν ἐφαίνετο τὸ σῆμα ἐσημαίνετο ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη εἰδησις.

Πρὸς τοῦτο ὁ Λέων κατεσκεύασε δύο ὥρολόγια, τὰ ὅποια ἐκινόνησεν ὥστε νὰ συμφωνῶσι μεταξύ των ἀκριβῶς καὶ ἐκ τούτων «τὸ μὲν ἐν ἐπὶ τῷ φρουρίῳ τῷ κατὰ Κιλικίαν τῇ Ταρσῷ πλησιάζον ἀπέθετο, τὸ δ' ἕτερον ἐν τῷ πάλαιῳ (Κωνσταντινουπόλεως) ἐφυλάττετο».

Τὸ ὥρολόγιον τοῦτο εἶχε δώδεκα διαιρέσεις ἀντιστοιχοῦσας εἰς δώδεκα ὥρας, εἰς ἐκάστην δ' ὥραν ἦτο γεγραμμένη μία εἰδησις. Οὕτως εἰς μὲν τὴν πρώτην ὥραν ἐγράφετο ὅτι «ἔγινε εἰσβολὴ τῶν Σαρακηνῶν».

Εἰς τὴν δευτέραν ὅτι «..... πόλεμος».

Εἰς τὴν τρίτην ὅτι «..... ἐμπρησμός»· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς εἰς τὰς λοιπὰς διαιρέσεις.

Ὡστε ἂν ὁ φανὸς ἐφαίνετο κατὰ τὴν τρίτην ὥραν ἐδηλοῦτο ὅτι συνέβη «ἐμπρησμός». Τὸ σύστημα τοῦτο κατ' ὀλίγον διαφέρει, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποικιλίαν τῶν μεταβιβαζομένων εἰδήσεων τοῦ προαναφερθέντος ἀρχαιοτέρου (Σχ. 1ον), ἀπῆται δὲ ὅπως οἱ παρατηρηταὶ ὧσιν ἄγρυπνοι.

Εἰς τὴν Ἐκθεσὶν τῆς Βασιλείου τάξεως τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου εὐρίσκομεν πληροφορίας τινὰς ἀναπληρωματικὰς ἀναφορικῶς πρὸς τὴν τηλεγραφικὴν γραμμὴν ἀπὸ Ταρσοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῆς ὁποίας τὸ ἐναερίον μῆκος ἦτο μεγαλύτερον τῶν 800 χιλιομέτρων.

«Ἐπεὶ οὖν τὴν πρὸ ἡμῶν σοὶ προεκθεῖσαν

βασιλικῶν ταξειδίων ἐκθῆσιν, πατρὶ καὶ πάντα πειθόμενος, ἀνέγνω καλῶς, προσήκον ἄρα σοὶ καὶ τὰ πρὸ τῶν ταξειδίων γινόμενα διελθεῖν τε καὶ ἐκμαθεῖν, ὅπως διὰ φανῶν τινῶν καὶ λαμπάδων τῶν ἐκ διαδοχῆς πρὶν ἀνημμένων ὁ βασιλεὺς ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὴν τῶν ἐχθρῶν εὐθὺς κατεμάνθανεν ἔφοδον, ἀλλ' ἐκ τῶν προκειμένων σοὶ κεφαλαίων ταῦτα τρανότερον δηλωθήσεται. Ἰστέον, ὅτι, τὸ παλαιὸν ἀπὸ Ταρσοῦ Σαρακηνῶν κατὰ Ρωμαίων ἐξερχομένων, εὐθὺς τὸ κάστρον τὸ λεγόμενον Λούλον ἐν περιόπτῳ προσκείμενον ἐξῆπτε φανόν, ὃν ἐκ διαδοχῆς ὁ καλούμενος Ἀργέας βουνὸς διεδέχετο, καὶ ἦπτε καὶ αὐτός· καὶ εἶθ' οὕτως ἀπὸ τῶν ἐκείσε ὁ βουνὸς ὁ Σάμος ἀνῆπτε· καὶ μετὰ τοῦτο ἐδέχετο τὸ κάστρον τὸ Αἰγίλον καὶ ἦπτε καὶ αὐτό, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐδέχετο ὁ βουνὸς ὁ Ὀλυμπος, καὶ ἦπτον ἐν κορυφῇ· καὶ μετ' ἐκείνων ἐδέχετο ὁ βουνὸς ὁ Κύριζος καὶ ἦπτε καὶ αὐτός καὶ εἶθ' οὕτως ἐδέχετο ὁ βουνὸς ὁ Μούκιλος ἐπάνω τῶν πυλῶν, καὶ ἦπτε καὶ αὐτός· καὶ μετ' αὐτὸν ἐδέχετο ὁ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου βουνὸς ὁ σκοπὸς προσαγορευόμενος καὶ ἦπτε καὶ αὐτός, καὶ μετ' αὐτὸν ἐδέχετο ὁ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Φάρου ἡλιακός, καὶ ἦπτε καὶ αὐτός· διακτάριοι γὰρ καὶ ἐκείσε βίγλας αἰεὶ καὶ πάντοτε κρατοῦντες πρὸς τὸ μὴ λαθεῖν αὐτούς, ἀκριβῶς ἀπεσκοποῦν πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου. Ἰστέον, ὅτι, τῶν φανῶν τούτων πάντων ἀψάντων, εὐθὺς οἱ χαρτουλάριοι τῶν ἐξω σταβλῶν καὶ σαφραμεντάριοι ἐκαλύγουν τὰ βασιλικά ἄλογα, καὶ τὰ βασιλικά σαγμάρια εὐτρεπίσαντες εὐθὺς ἐκίνουν, καὶ κατήρχοντο εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἀπάντησιν ἐν Πύλαις. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξήρχετο μέχρι τῶν πυλῶν, τὰ δὲ βασι-

λικά σελιάρια καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξερχόμενοι τῆς ξηρᾶς, προσλάμβανον τὸν βασιλέα εἰς Πύλας, καὶ ὅτε τὸ τῶν Σαρακηνῶν φοσσάτον ὤφθη καὶ πρὸς τὰ τῆς Ρωμανίας συστάμενα, ἦν ὁ βασιλεὺς εὐθὺς εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

Ἡ τηλεγραφικὴ αὕτη συγκοινωνία διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοφίλου καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ Γ', τοῦ Μεθύσου καὶ Κουραπαλάτου κληθέντος καὶ βασιλεύσαντος μέχρι τοῦ 867 μ. Χ. «ὄντος δὲ αὐτοῦ ποτε ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Μάμαντος προκένσῳ καὶ μέλλοντος ποιῆσαι ἵπποδρόμιον, ἐν ᾧ καὶ ἀντὶ βασιλέως ἡνίοχος ἐγνωρίζετο· (καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις ἀντὶ ἡνίοχου ἱππηλάται)· συνέβη τοὺς συνήεις ἄψαι φανούς, καὶ εἶπε τοῦτο διαλογισάμενος, ὅτι «εἰ κατάδηλος γένηται ἡ ἐξοδος τῶν Σαρακηνῶν, λυπηθήσονται οἱ πολῖται, καὶ οὐ μὴ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ ἵπποδρόμιον πρὸς τὸ τὴν ἐμὴν ἱππηλασίαν θεάσασθαι»· καὶ ἐκ τότε διετάξατο μὴ ἄπειν τοὺς φανούς».

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Γ', δὲν ἐγένετο πλέον χρῆσις τῆς τηλεγραφικῆς ταύτης συγκοινωνίας καὶ ὅπως εἰς πάντα τὰ ἀνθρώπινα, τὰ ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα εὐκόλως καταργοῦνται καὶ καταστρέφονται, οὕτω καὶ ἡ χρῆσις τῶν φανῶν καταργηθεῖσα ἄπαξ, ἐπειδὴ ἦτο ὠφέλιμος, δὲν ἐπανελήφθη εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους. Διὰ τῆς ἐφευρέσεως δὲ τοῦ Λέοντος ἐσημειώθη ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς ἐξελιξέως τῆς ὀπτικῆς τηλεγραφίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις στρατοῖς.

ΒΙΚΤΩΡ ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

ΕΡΓΟΝ ΤΕΧΝΗΣ¹

(Διήγημα ὑπὸ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΣΕΧΩΦ).

Κρατῶν ὑπὸ μάλης πράγμα τι τυλιγμένον εἰς τὸν ἀριθ. 223 τῆς «Ἐφημερίδος τοῦ Χρηματιστηρίου» ὁ Ἀλέκος Συμυρνῶφ, μονογενὴς υἱὸς τῆς μητρὸς του, ἐξίνισε τὸ πρόσωπόν του καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ ἱατροῦ Κοσσέλκωφ.

— Ἀ, καλὸ σὲ παλληκάρη! εἶπεν ὁ ἱατρός.

¹ Ὁ συγγραφεὺς τοῦ διηγήματος τούτου κ. Ἀντώνιος Τσέχωφ, εἶνε ὁ δημοτικώτερος καὶ ὁ μᾶλλον ἀναγινωσκόμενος ἐκ τῶν συγχρόνων ἐν Ρωσίᾳ διηγηματογράφων. Προσεχῶς θέλομεν δημοσιεύσει τινα περὶ αὐτοῦ μετὰ τῆς εἰκόνος του.

ὕποδεχόμενος. — Αἶ, πῶς τὰ πάμε; Τί νέα; Ὁ Ἀλέκος ἐκάμμισε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ εἶπε μὲ συγκινημένην φωνήν:

— Σὰς χαιρετᾷ ἡ μαμά καὶ μοῦ εἶπε, Ἰβάν Νικολάιεβιτς, νὰ σὰς εὐχαριστήσω... Εἶμαι ὁ μόνος υἱὸς τῆς μαμάς μου καὶ σεῖς μοῦ ἐσώσατε τὴν ζωὴν... μὲ ἐθεραπεύσατε ἀπὸ ἐπικίνδυνον ἀσθένειαν καὶ... καὶ δὲν ἤξεύρομεν καὶ οἱ δύο πῶς νὰ σὰς εὐχαριστήσωμεν.

— Καλὲ δὲν βαρύνεσαι! διέκοψεν ὁ ἱατρός,

Ἀρχιτέκτων: Ι. Μούσης

Γλύπτης: Ι. Βιτσόγης

ΕΣΤΙΑ

(Χρυσὸν βραβεῖον ἐν τῇ παγκοσμίᾳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων τοῦ 1900)

ξινίζων από εὐγνωμοσύνην. — Έκαμα ὅ,τι θὰ ἔκαμνε καὶ πᾶς ἄλλος εἰς τὴν θέσιν μου. . .

— Εἶμαι ὁ μόνος υἱὸς τῆς μαμᾶς μου. . . Εἴμεθα ἄνθρωποι πτωχοὶ καὶ δὲν εἰμποροῦμεν βέβαια νὰ σᾶς πληρώσωμεν διὰ τοὺς κόπους σας, καὶ. . . ντρεπόμεθα γιὰ τὴν, ἂν καὶ ἡ μητέρα μου κ' ἐγώ, ποῦ εἶμαι ὁ μόνος υἱὸς τῆς, σᾶς παρακαλοῦμεν πολὺ νὰ δεχθῆτε ὡς δῆγμα τῆς εὐγνωμοσύνης μας. . . αὐτὸ ἐδῶ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον. . . εἶνε πρᾶγμα πολὺ πολὺτιμον, καμωμένο ἀπὸ παλαιότατον ὀρείχαλκον. . . σπανιώτατον ἔργον τέχνης.

— Περιττόν! εἶπε μορφάζων ὁ ἱατρός. — Τί χρειάζονται αὐτὰ τώρα;

— Ἄ, ὅχι, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴν ἀρνηθῆτε, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀλέκος, ἐκτυλίσσων τὸ δέμα. — Θὰ μᾶς κακοφανῇ πολὺ ἂν δὲν τὸ δεχθῆτε. . . Εἶνε παραπολὺ εὐμορφο πρᾶγματάκι. . . ἀπὸ παλαιότατον ὀρείχαλκον. . . Μᾶς ἔμεινεν ἀπὸ τὸν μακαρίτη τὸν μπαμπᾶ καὶ τὸ φυλάττομεν εἰς ἀνάμνησιν. . . Ὁ μπαμπᾶς ἠγόραζε παλαιὰ ὀρειχάλκινα εἶδη καὶ τὰ μετεπώλει εἰς ἑρασιτέχνας. . . Τώρα ἡ μαμὰ καὶ ἐγὼ δὲν καταγινόμεθα πλέον εἰς αὐτά. . .

Ὁ Ἀλέκος ἐξετύλιξε τὸ ἀντικείμενον καὶ ἔθεσεν αὐτὸ πανηγυρικῶς ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ἦτο τοῦτο μετρίου μεγέθους κηροστάτης ἐκ παλαιοῦ ὀρειχάλκου καλλιτεχνικῆς ἐργασίας. Εἰκόνιζε σύμπλεγμα: ἐπὶ τῆς βάσεως ἴστανται δύο γυναῖκες, πρὸς περιγραφὴν τῆς ὁποίας οὔτε ν' ἀποτολήσῃ δύναμαι, οὔτε τὴν ἀπαιτουμένην ἰδιουγκρασίαν ἔχω. Αἱ μορφαὶ αὗται ἐμειδίων φιλαρέσκως καὶ ἡ ὄψις των ἐδείκνυνεν ὅτι, ἂν δὲν περιώριζεν αὐτάς ἡ ἀνάγκη νὰ ὑποβαστάζωσι τὸν κηροστάτην, θ' ἀνεπήδων ἐκ τῆς βάσεως καὶ θὰ σᾶς κατάρθωναν τέτοια πρᾶγματα μέσα εἰς τὸ δωμάτιον, τὰ ὁποῖα ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐθεώρει ἀπρεπῆς καὶ νὰ τὰ φαντασθῇ.

Ἐξετάσας τὸ δῶρον ὁ ἱατρός, ἔξεσε βραδέως τὸ ἰνίον, ἐκροτάλισε τὴν γλῶσσαν καί, ἀμφιρρέπων, ἀνερρόφησε μὲ τὴν μύτην.

— Ναί, πρᾶγματι, εἶνε ὠραῖον, ἐπιθύρισε, — ἀλλὰ. . . τί νὰ σοῦ πῶ. . . δὲν αὐτό. . . τοῦτο, φίλε μου, — ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς καλλιτεχνίας. . . αὐτὸ πλέον δὲν λέγεται ντεκολετέ, παρὰ κατὰ τι ἄλλο. . .

— Δηλαδή, μὰ γιατί;

— Ἀχρεϊότερον πρᾶγμα μὴτ' αὐτὸς ὁ σατανᾶς δὲν θὰ εἰμποροῦσε νὰ ἐπινοήσῃ. . . Μὰ διὰ νὰ βάλῃ κανεὶς ἐπάνω στὸ τραπέζι μία τέτοια φαντασμαγορίαν θὰ λερῶσιν ὅλο του τὸ σπίτι!

— Πῶς ἐκλαμβάνετε, γιὰ τὴν τέχνην! εἶπε προσβληθεὶς ὁ Ἀλέκος. — Μὰ αὐτὸ εἶνε καλλιτέχνημα, κυττάξατε! Τόση ὠραιότης, τόση κομψότης, ποῦ σοῦ γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ αἰσθημα εὐλαβείας καὶ σοῦ προκαλεῖ τὰ δάκρυα! Ὅταν βλέπῃς μίαν τέτοιαν καλλονὴν, λησμονεῖς κάθε γήινον. . . Μὰ κυττάξατε, τί ζωηρότης, τί ἀέρας, ποῖα ἔκφρασις!

— Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐννοῶ πολὺ καλὰ, ἀγαπητέ μου, — διέκοψεν ὁ ἱατρός, — ἀλλὰ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος οικογενειάρχης, ἐδῶ μέσα ἔρχονται τὰ παιδιὰ μου, κυρία. . .

— Βεβαίως, ὅταν πάρῃ κανεὶς τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν ἔφοψιν τοῦ τί θὰ εἰπῇ ὁ ὄχλος. . . εἶπεν ὁ Ἀλέκος, — τότε βέβαια, αὐτὸ τὸ ὕψιστον καλλιτέχνημα θὰ παρουσιασθῇ μὲ ἄλλο φῶς. . . Ἀλλὰ σεῖς, ἱατρεί, φανῆτε ἀνώτερος τοῦ ὄχλου, τοσοῦτῃ μᾶλλον, καθόσον διὰ τῆς ἀρνήσεώς σας θὰ δυσχερεστήσετε καὶ ἐμὲ καὶ τὴν μητέρα μου. . . Μοῦ ἐσώσατε τὴν ζωὴν. . . Ἡμεῖς σᾶς δίδομεν τὸ πολυτελέστερον πρᾶγμα ποῦ ἔχομεν, καὶ. . . καὶ λυποῦμαι μόνον διότι δὲν ὑπάρχει τὸ ταῖρι αὐτοῦ τοῦ κηροστάτου. . .

— Ἄ, εὐχαριστῶ, παιδί μου, σᾶς εἶμαι εὐγνώμων. . . Χαιρέτα μου τῇ μαμᾷ σου, ἀλλὰ τί νὰ σοῦ πῶ, κρίνε καὶ σὺ ὁ ἴδιος, ἐδῶ μέσα ἔρχονται τὰ παιδιὰ, γυναῖκες. . . Ἀλλὰ τέλος πάντων, ἄς μείνῃ! Σεῖς δὲν πέρνετε, βλέπω, ἀπὸ λόγια. . .

— Καὶ βέβαια! εἶπε χαίρων ὁ Ἀλέκος. — Αὐτὸ τὸ κανδυλέρι θὰ τὸ βάλετε ἐδῶ, νά, ἐδῶ κοντὰ εἰς τὸ βάζο. Κρίμα ποῦ δὲν ὑπάρχει τὸ ταῖρι τοῦ! Ἄχ, τί κρίμα! Αἶ, χαίρετε, γιὰ τὴν πολλὴν ὥραν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλέκου ἐξήταξεν ὁ ἱατρός τὸν κηροστάτην, ἔξυε τὸ ἰνίον καὶ ἐσυλλογίζετο.

— Εὐμορφο πρᾶγμα, εἶνε ἀναμφισβήτητον, ἐσκέπτετο, καὶ εἶνε κρίμα νὰ τὸ πετάξῃ κανεὶς. . . Νὰ τὸ κρατήσω ὅμως ἐδῶ δὲν εἶνε δυνατόν. . . Χμ. . . Τὸ ζήτημα εἶνε: εἰς ποῖον νὰ τὸ χαρίσω ἢ νὰ τὸ προσφέρω; . .

Κατόπιν μακρᾶς σκέψεως, ἐνθυμήθη τὸν καλὸν τοῦ φίλου, τὸν δικηγόρον Οὐχοφ, εἰς τὸν ὅποιον εἶχεν ὑποχρέωσιν διὰ μίαν ὑπόθεσιν, ἣν εἶχε διεξαγάγει.

— Περιφῆμα, — ἀπεφάσισεν ὁ ἱατρός. — Ὡς φίλος αὐτὸς δὲν θὰ θελήσῃ νὰ μοῦ πάρῃ χρήματα, καὶ θὰ εὐχαριστηθῇ πολὺ νὰ τοῦ προσφέρω αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. . . Ἀς τοῦ τὸ πάγω λοιπόν. Ἐπειτα αὐτὸς εἶνε ἀνύπανδρος καὶ ἀστόχαστος. . .

Χωρὶς ν' ἀναβάλῃ οὐδὲ στιγμὴν ὁ ἱατρός ἐνε-

δύθη, παρέλαβε τὸν κηροστάτην καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τοῦ Οὐχοφ.

— Γεῖά σου! εἶπε, τυχὼν τὸν δικηγόρον εἰς τὴν οἰκίαν του. — Ἦλθα, γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσω, φίλε μου, διὰ τοὺς κόπους σου. . . Ἀφοῦ δὲν θέλεις νὰ πάρῃς χρήματα, τότε πάρε λοιπόν αὐτὸ τὸ πρᾶγματάκι — ἀριστούργημα!

Ἰδὼν ὁ δικηγόρος τὸ πρᾶγματάκι, κατελήφθη ἀπὸ ἀπερίγραπτον ἔκστασιν.

— Μωρὲ—πρᾶγμα! ἤρχισε νὰ γελά ὁ Οὐχοφ. Βρὲ νὰ πάρ' ὁ διάβολος, τί πρᾶγματα ποῦ σκαρώνουν! Ἐξοχόν! Θαυμάσιον! Ποῦ σοῦ ἔτυχε αὐτὸ τὸ ὠραῖον πρᾶγμα;

Ἐκφράσας ὅλον τὸν θαυμασμόν του ὁ δικηγόρος, προσέβλεψεν ἐπτοημένως πρὸς τὴν θύραν καὶ εἶπεν:

— Ἐγὼ ὅμως, ἀδελφέ, αὐτὸ τὸ δῶρόν σου δὲν τὸ θέλω, πάρε τ' ὀπίσω. . .

— Διατί; ἠρώτησε περίφοβος ὁ ἱατρός.

— Μὰ. . . γιατί. . . ἐδῶ ἔρχεται ἡ μητέρα μου, ἔρχονται πελάται. . . ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηρετάς. . . ντροπὴ εἶνε. . .

— Τίποτε, τίποτε. . . δὲν ἀκούω. Δὲ μπορεῖς νὰ τ' ἀρνηθῇς! εἶπε χειρονομῶν ὁ ἱατρός. — Θὰ πῇ πῶς δὲ νοιώθεις. . . Αὐτὸ εἶνε ἔργον καλλιτεχνικόν. . . τί ζωηρότης. . . τί ἔκφρασις. . . Οὔτε νὰ τ' ἀκούσω θέλω! μὲ προσβάλλεις!

— Νὰ ἦτον τοῦλάχιστον σκεπασμένο ἢ νὰ τοῦ βάλῃ κανεὶς φύλλα συκῆς. . .

Ἀλλ' ὁ ἱατρός ἐχειρονομῶν περισσότερον, ἐξήλθε τῆς οἰκίας τοῦ Οὐχοφ καὶ εὐχαριστημένος διότι κατάρθωσε ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ δώρου, μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του. . .

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἱατροῦ, ὁ δικηγόρος ἐξήτασε τὸν κηροστάτην, τὸν ἐψηλάφησε διὰ τῶν δακτύλων του πανταχόθεν, καὶ ὅπως ὁ ἱατρός, πολλὴν ὥραν ἔσπαζε τὴν κεφαλὴν του τί νὰ τὸ κάμῃ τὸ δῶρον.

«Ὁραῖον πρᾶγμα εἶνε, διελογίζετο, — καὶ νὰ τὸ πετάξω τὸ λυποῦμαι, καὶ νὰ τὸ κρατήσω εἶνε ἀπρεπές. . . Καλλίτερα νὰ τὸ χαρίσω κανενός. . . Ἄ, νά! νὰ τὸ προσφέρω ἀπόψε εἰς τὸν κωμικὸν Σάσκην. Αὐτοῦ τοῦ κατεργάρη τοῦ ἀρέσουν τέτοια πρᾶγματα, κ' ἔχει, νὰ ἰδῇς, ἀπόψε καὶ τὴν εὐεργετικὴν του. . .»

Ἀμ' ἔπος — ἄμ' ἔργον. Τὸ ἐσπέρας, ὁ κηρο-

στάτης, ἐπιμελῶς περιτυλιγμένος, προσεφέρθη εἰς τὸν κωμικὸν Σάσκην. Καθ' ὅλην τὴν ἐσπέραν τὸ καλλυντήριο τοῦ κωμικοῦ εἶχον κυριεύσει ἐξ ἐφόδου οἱ ἄνδρες, προσερχόμενοι νὰ καμαρώσουν τὸ δῶρον καθ' ὅλον τὸ καλλυντήριο δὲν ἤκούετο παρὰ ἀναφωνήσεις θαυμασμοῦ καὶ γέλωτες, παρεμφερεῖς πρὸς χρεμετισμούς ἱππων. . . Ἄν καμμία ἀπὸ τὰς ἡθοποιούς ἐπλησίαζε πρὸς τὴν θύραν καὶ ἠρώτα: «ἐπιτρέπεται νὰ ἔμβω;» ἀμέσως ἤκούετο ἡ βραχνὴ φωνὴ τοῦ κωμικοῦ:

— Ὁχι, ὅχι, κυρά μου! εἶμαι γυνὴς!

Μετὰ τὴν παράστασιν ὁ κωμικὸς συνέεσα τοὺς ὦμους, ἐτίνασσε τὰς χεῖράς του καὶ ἔλεγε:

— Τί διάβολο νὰ τὸ κάμω τώρα αὐτὸ τὸ συκαμένο πρᾶμα; Ἐγὼ κάθουμαι εἰς ἰδιωτικὸ σπίτι! Σ' ἐμένα ἔρχονται, κυρία, ἡθοποιοί! Αὐτὸ δὲν εἶνε φωτογραφία ποῦ νὰ τὸ κρύψῃς στὸ συρτάρι σου!

Δὲν τὸ πουλεῖτε, — τὸν ἐσυμβούλευσεν ὁ κομμωτής, ἀφαιρῶν τὴν φενάκην τοῦ ἡθοποιοῦ, — ἐδῶ εἰς τὰ προάστεια εὐρίσκεται μία γραία, ποῦ ἀγοράζει παλαιὸν ὀρείχαλκον. . . Πάρετε ἀμάξι καὶ πηγαίνετε. Ζητήσατε τὴν Σμυρνῶφ. . . Τῆνε ξεύρουν ὅλοι. . .

Ὁ κωμικὸς ὑπήκουσε. . . Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ ἱατρός Κοσσελκῶφ ἐκάθητο εἰς τὸ σπουδαστήριόν του καὶ μὲ τὸν δάκτυλον ἀκκουμνημένον εἰς τὸ μέτωπόν του ἐσκέπτετο περὶ χολικῶν ὀξέων. Αἶφνης ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ σπουδαστήριον δρομαῖος ὁ Ἀλέκος Σμυρνῶφ. . . Ἐμειδία, ἀπῆστραπτε καὶ ὅλη ἡ μορφὴ του ἀπέπνεε χαρὰν καὶ εὐτυχίαν. . . Ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του πρᾶγμα τι τυλιγμένον ἐντὸς ἐφημερίδος.

Γιὰ τὴν ἀσθμαίνων ἤρχισεν ὁ Ἀλέκος, — φαντασθῆτε τὴν χαρὰν μου! εἴθε τυχερός! κατάρθωσαμιν νὰ εὐρωμεν τὸ ταῖρι τοῦ κηροστάτου σας! . . . Καὶ ἡ μαμὰ ἔχει μιὰ χαρά! . . . εἶμαι ὁ μόνος τῆς υἱός. . . μοῦ ἐσώσατε τὴν ζωὴν. . .

Καὶ ὁ Ἀλέκος, τρέμων ἐξ αἰσθήματος εὐγνωμοσύνης, ἔθεσεν ἐνώπιον τοῦ ἱατροῦ τὸν κηροστάτην. Ὁ ἱατρός ἤνοιξε τὸ στόμα του, κατὰ θέλησιν νὰ εἰπῇ, ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε: ἔχασε τὴν γλῶσσαν του. . .

[Ἐκ τοῦ ρωσικοῦ]

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ο πόλεμος ὁ Πελοποννησιακός, ὁ πολὺδακρυς, συντρίβει τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἀκμὴν, ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν· ὅπου ἄλση πρότερον καὶ ἀμπελῶνες μεταξύ τῆς Πάρνηθος καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ σαπφείρινοι ἠπλοῦντο, κεκομμένοι διὰ τοῦ πελέκεως ἢ ὑπὸ τοῦ πυρὸς κατακεκαυμένοι τῶν ἐπιδρομέων, ὡς φρικτὰ ἤδη στήλαι ἐπιτάφιοι ἴστανται ἀπεράντου νεκροταφείου. Ὁ λοιμὸς ἐμίανε τὴν πόλιν, εἰς πάντα οἶκον πολύστονον πένθος εἰσαγαγών, ἀφαίρεσας τὴν ὁσιότητα, τὴν ἀκοσμίαν δὲ εἰς τῶν πολιτῶν τὰς ψυχὰς ἐμβαλὼν. Ὁ ἐργάτης ἄλλοτε λαός, ὁ σωσίπολις, ἀπὸ τοῦ ἐλεεινοῦ μισθαρίου, τοῦ δικαστικοῦ, τὸν πόρον τοῦ βίου ἀναμένει. Αἱ παλαιστραὶ ἐκυνώθησαν, ἐσμός δὲ ἀβρὸς κατακλύζει τὰ βαλανεῖα, τὰς ὑπερκόμπου πλούτου οἰκίας τῶν ἐταίρων καὶ τῶν μυρεψῶν τὰ ἐργαστήρια, ἐν ᾧ ὀλίγοι ἀρχαῖοι καὶ φιλοπόλιδες ἀσκοῦνται ἐν τῷ Λυκείῳ περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς ἀσπίδος καὶ τοῦ δόρατος. Διὰ τοῦτο τοὺς ἐν Μαραθῶνι στήσαντας καὶ ἐν Σαλαμῖνι τὴν φαινήν τῆς ἐλευθερίας κρηπίδα ὄχλος δειλῶν διεδέξατο, διαδρασιπολιταὶ οὐτιδανοί, ὑπ' ἀδυναμίας οὐδὲ τὰς λαμπαδηδρομίας σθένοντες νὰ δράμωσι κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Προμηθείων. Ἡ ἀρχαία δίαίτα ἢ λιτὴ κατελύθη, συμπόσια δὲ παρατίθενται, ἔνθα ἐδέσματα πολυτελῆ καὶ οἶνοι εὐώδεις καὶ στέφανοι ἀνθέων σπανίων καὶ μύρα καὶ κύλητρίδες· ἔνθα κῶμοι, καὶ θαυματοποιοί, καὶ μιμικὰ δράματα, ὀρχοῦμεναι παρθένοι καὶ μειραλίσκοι, καὶ γελωτοποιοὶ τοὺς κεκορεσμένους τέρποντες δαιτυμόνας.

Ἐν τῷ δαιμονίῳ ᾗσται τί ἔλκει τὸ σμῆνος τοῦτο τῶν ἀνδρῶν, ὥστε τὸν ἀρχαῖον βίον ἀπορρίπτοντες πρὸς τὴν καινὴν ταύτην φέρονται δίκαιαν;

Δίψα ἐπιδείξεως. Πρὸς τὴν ἐπίδειξιν δὲ ἦτο ἀνάγκη πλούτου, κομψῶν τρόπων καὶ πνεύματος ἀνάπτυξιν. Ἐπετυχχάνετο δ' ἡ ἀνάπτυξις ἢ μὲν ὑψηλότερα, ἂν τις ἤθελε προσέλθῃ εἰς τὸν Ἀναξάγοραν ἢ τὸν Ζήνωνα ἢ τὸν Παρμενίδην, ἢ δὲ κοινοτέρα, ἢ στιλβηδόνα τινὰ ἐπιπολασιότεραν δίδουσα, πολλοὺ μὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀργυρίου, ἀλλὰ προχεῖρως εἰς πάντας προέκειτο.

Ἄνδρες Ἕλληνες πνεύματος θαλεροῦ, τῆς εὐμαρείας φίλοι, περὶ πάντων τῶν εἰδῶν τῆς ἐπιστήμης—τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἀληθοῦς—μετ' ἀπότητος θάρρους λαλοῦντες, τοῦ λόγου τὰ τεχνήματα ἐπινοήσαντες ἢ προαγαγόντες, κατέκλυσαν τὰς σοφὰς Ἀθήνας, ὁ Γοργίας, ὁ

Ἴππίας, ὁ Πρόδικος, ὁ Ἀντιφῶν, ὁ Πρωταγόρας καὶ ἄλλοι πολλοί.

Οὗτοι λοιπὸν καινὰ δόγματα περὶ θεῶν, νόμων, πατρίδος, δικαίου, ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας τοὺς πολίτας διδάσκοντες, ἐνομιζόντο τῆς ἀρχαίας διαίτης τῆς ἀγνῆς καὶ θεοφιλοῦς οἱ καταφρονεῖσθαι, οἱ διαφθείροντες τὴν ἀρετὴν τῆς νεότητος.

Ἐξῶν δ' ἐν τῇ πόλει ἱκανοὶ εἰσέτι καὶ μάलिστα ἐκ τῶν εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ πνεύματος καταλεγόμενων τοῦ ἀρχαίου ἥθους οἱ θαυμασταί, πρὸς τὰς καινὰς δὲ γνώμας στυγερόν αἰσθανόμενοι μῖσος, ἄνευ ἐξαιρέσεως, οἱ κωμωδοποιοί. Οὕτως ὁ Κρατῖνος ἔγραψε τοὺς Πανόπτας, ὅπου Ἴππωνα τὸν Ῥηγῖνον σοφιστὴν, τὸν ἀσεβῆ, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν παντογνώστας ἐκωμῶδει· ὁ δὲ χαρίεις Εὐπολις κατὰ τοῦ Προδίκου τὰς Αἴγας, ἧς ἡ ὑπόθεσις ὁμοία περίπου πρὸς τὴν τῶν Νεφελῶν, γράψας, δὲν ἐλησμόνησε νὰ πληξῇ εἰς τοὺς Κόλακας τὸν μεγαλοπρεπῆ Πρωταγόραν εἰπόντα ὅτι δὲν γνωρίζει ἂν ὑπάρχωσι θεοί, λέγων:

Μέσα εἶναι ὁ Πρωταγόρας, ὅστις ἀλαζονικῶς μὲν ὁμιλεῖ ὁ ἀλιτήριος περὶ τῶν μετεώρων, τὰ δὲ κατὰ γῆς κείμενα τρώγει.

Δυστυχῶς πρὸς τοὺς σοφιστάς, ἀνθρώπους κόλακας, ἀλαζονικούς, τοῦ σώματος θεράποντας, μετεωροφάνηκας, ἀσεβεῖς, συνέχεον πολλοὶ τῶν ἐπιπολασιότερων Ἀθηναίων καὶ τὸν Σωκράτη.

*

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῇ δαιμονίᾳ, ἔνθα τὸ κάλλος, ὡς τὸ χρυσαυγὲς τοῦ ἡλίου φῶς, εἰς ἡδίστην ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ τέχνῃ ἀρμονίαν ἐξεχύετο, τίς ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ μορφὴν οὐ μόνον ἐλληνικὴν, ἀλλ' οὐδ' ἀνθρωπίνην ἔχων; Εἶναι τίς τῶν μαρμαρίνων σειληνῶν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἔμφυχος αἰφνης γενόμενος; Ὁ ἐν μέσῳ πλούτου ἀναστρεφόμενος αὐχμηρὸς, ἀχίτων, ἀνυπόδητος οὗτος τίς εἶναι;

Ἡ παραδοξοτάτη εἶναι καὶ μεγαλειοτάτη ἅμα μορφὴ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος τελευτῶντος.

Ὁ ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων περιστοιχίζεται ὑπὸ τῆς εὐγενεστάτης καὶ κομψοτάτης νεότητος τῆς Ἑλλάδος· ὁ προγαστῶρ οὗτος ἀσπίδα φέρων καὶ δόρυ σφίξει ἐν Δηλίῳ τὸν Λάχητα καὶ ἐν Ποτειδαίᾳ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὁ αὐχμηρὸς οὗτος λαμπρὰς τυγχάνει ὑποδοχῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας καὶ μετέχει τῶν συμποσίων τοῦ Καλλίου καὶ τοῦ Ἀγάθωνος. Εἶναι ὁ Σωκράτης ὁ

σωφρονέστατος, ὁ λιτότατος, ὁ εἴρων, ὁ ῥαγδαῖον προχέων σκωμμάτων ὑετόν, ὁ φαιδρὸς συμποτής, ὁ βαθύνους ἐρευνητής, ὁ ἐν τοῖς Προπυλαίοις ἰδρύσας τὰς Χάριτας—εἰκόνα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ—ὁ πάντων ἀνδρῶν σοφώτατος.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀλκιβιάδης ἔλεγεν ὅτι ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ ὁμοιωτάτος ἦτο πρὸς τοὺς Σειληνοὺς τοὺς ἐν τοῖς ἐρμολυφείοις, οἵτινες, ἂν εἰς δύο ἀνοιχθῶσι, φαίνονται ἐνδοθεν ἀγάλματα ἔχοντες θεῶν· ἂν ἔλεγεν ὅτι καὶ ὁ σειληνόμορφος Σωκράτης εἶναι ἐνδοθεν θεός, ὑπῆρχον ὅμως Ἀθηναῖοι πολλοὶ μισοῦντες τὸν τρόπον αὐτοῦ. Ὑπελάβανον τὸν Σωκράτη ἕνα τῶν πολλῶν ἐν Ἀθήναις σοφιστῶν, ἄθεον, ὅςος Διαγόρας ὁ Μήλιος, μισοῦντα τὴν δημοκρατίαν, τῶν νόμων καταφρονητὴν καὶ τοῦ δικαίου, δι' ἀμηχανοῦ τινὸς τέχνης, τῆς διαλεκτικῆς, δυνάμενον ὡς δίκαιον νὰ παραστήσῃ τὴν ἀδικίαν. Ὁ ἀγέρωχος τοῦ πένθητος τρόπος, ὁ ἐλεγχος τῶν πονηρῶν—δημαγωγῶν, ὀλιγαρχικῶν, ῥητόρων, σοφιστῶν—ἐπεσώρευσαν ἀπεχθείας, κατηγορηθεὶς δὲ κατεδικάσθη καὶ ἀπέθανε τῷ 399 π. Χ. ἐν τῷ δεσποτηρίῳ.

*

Ὅτε ὀλίγον ὕστερον ὁ Εὐριπίδης διδάσκων τὸν Παλαμῆδην εἰσήγαγε τὸν χορὸν ψάλλοντα «ἐφονεύσατε, ἐφονεύσατε τὸν πάνσοφον, τὴν οὐδὲν ἄλγος προξενούσαν ἀηδὸνα τῶν Μουσῶν, τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀριστον», ὁ Ἀριστοφάνης ἐστενοχωρήθη, αἰσθανόμενος ὅτι καὶ αὐτὸς συνετέλεσεν εἰς τὴν καταδίκην; Ἄς ἐξετάσωμεν.

Ὁ Ἀριστοφάνης ἔστεργε τὰ ἀρχαῖα, τὸν βίον, τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν· διὸ καὶ ἐμίσει εἰς ὑπερβολὴν τὸν Εὐριπίδην, εἰσηγητὴν Κρητικῶν μονωιδιῶν καὶ διεσπασμένης πλοκῆς τῆς τραγωδίας. Ἠγάπα ὁ κωμωδοποιὸς τοὺς γηραιούς ἀνδρας, τοὺς Μαραθωνομάχους, τοὺς τετραπῆχαις ἐκείνους, ὁ δ' Εὐριπίδης ἔγραψε μὲν τὰς εἰκόνας τῆς ἀνδρείας νεότητος, τὴν Ἀλχηστιν, τὴν Ἰφιγένειαν, τὸν Ἰππόλυτον, τὸν Μενοικέα, ἀλλ' εἰκόνησε καὶ τὴν Φαίδραν καὶ τὴν Σθενέβοιαν καὶ τὴν Μελανίππην. Κατὰ τοῦ τραγωδοποιῦ τούτου, ὡς φθορέως τῶν Μουσῶν καὶ τῶν ψυχῶν, δύο ὡς κωμωδίας, τὰς Θεσμοφοριαζούσας καὶ ἔγραψε Βατράχους. Ἄλλ' ὅμως τὸν Εὐριπίδην ἐξέτους Βατράχους. Ἄλλ' ὅμως τὸν Εὐριπίδην ἐξέτους Σωκράτης ὑπὲρ πάντας τοὺς τραγικούς, τίμα ὁ Σωκράτης ὑπὲρ πάντας τοὺς τραγικούς, διὸ ἔλεγον ὅτι συνεργάζετο: «ὁ Εὐριπίδης ξηροδίη δρᾶμά τι νέον καὶ ὁ Σωκράτης θέτει κάτωθεν τὰ φρύγανα». Ἠγάπα δὲ καὶ οὗτος τὴν νεότητά, πολλὰ ἐξ αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προσήγαγε. Ἄλλ' ὅμως δεινότερος τῶν σοφιστῶν ὑπελάμβανετο, ἀφ' οὗ κατεπάλαυνεν αὐτοὺς διὰ τῆς

διαλεκτικῆς, ἄμαχος εἰς τὴν διαστροφὴν τῆς ἀληθείας, τῶν σοφιστῶν πάντων σοφιστικώτατος. Ἐλογίζετο μεταξύ τῶν κακοποιῶν ἐκείνων ψευδοσόφων, οἵτινες ὡς ὁ Συρακόσιος τοῦ ξενοφωντείου συμποσίου νύχοντο «καρπῶν μὲν ἀφθονίαν, φρενῶν δὲ ἀφορίαν»· κατετάσσετο εἰς τοὺς πρὸς τὸ σκυβαλικτὸν ἀργύριον ἐκπεπληγμένους διδασκάλους, παράσιτος, τὸν ὅποιον «οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ σιδηρὰ ὅπλα οὐδὲ χάλκινα ἐμποδίζουν νὰ μὴ φοιτᾷ εἰς ξένην τράπεζαν».

Τοιοῦτος ὑπολαμβανόμενος ὁ ἀτυχὴς ὁ διδάξας τὸν Κριτίαν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τὸν Θηραμένην δὲν ἦτο δυνατόν, εἰ μὴ νὰ παράσχη ὑπόθεσιν εἰς κωμωδίαν. Ὁ πικρὸς Εὐπολις δις ἐπληξε τὸν Σωκράτην λέγων,

Μισῶ καὶ τὸν Σωκράτην, τὸν πτωχὸν καὶ φλύαρον, ὅστις διὰ τὰ ἄλλα μὲν ἔχει σκεφθῆ, ὁπόθεν δὲ θὰ εἶχε νὰ φάγῃ τίποτε, τοῦτο ἔχει ἀμελήσῃ.

καὶ ἀλλαχοῦ σκληρότερον:

δεχθεὶς ὁ Σωκράτης νὰ ψάλλῃ πρὸς λύραν ἄσμα τοῦ Στρησιχόρου οἰνογόην ἐκλεψεν.

Καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, φιλόπατρις, τὴν κωμωδικὴν μουσικὴν πρὸς τὸ κοινὸν θεραπεύων ἀγαθόν, δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀφήσῃ τοὺς σοφιστάς πρὸς τοὺς θεοὺς ἀσεβοῦντας καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν ἀναστρεφόμενους διαφθείροντας. Ἡρώα τῆς κωμωδίας τοῦ ἡδύνατο νὰ τάξῃ Ἴππωνα τὸν Ῥηγῖνον· ἀλλ' ἀνεδίβασε τὸν γνωριμώτατον ἐν Ἀθήναις, τὸν προτερέσαντα τῶν ὁμοτέχνων πονηρότατον, κατὰ τὴν γνώμην του, σοφιστὴν. Νομίζει ὁ ποιητὴς ὅτι ὁ Σωκράτης ἀσχολεῖται περὶ τὰ ἀχρηστά καὶ τὰ κενώτατα, ἀεροδατῶν καὶ ἐκ τῶν νεφελῶν νέας λαμβάνων ἀεροδινήτους καὶ νιφοβόλους σοφιστικὰς ἐπινοίας, ἐπιμαρτυρούμενον τὴν ἀναπνοήν, τὸ χάος καὶ τὸν ἀέρα, ἰδέας δὲ ἔχοντα ὡς νεφέλη τις ἐξανεμιζομένης.

Ἐγραψε λοιπὸν τὰς Νεφέλας.

*

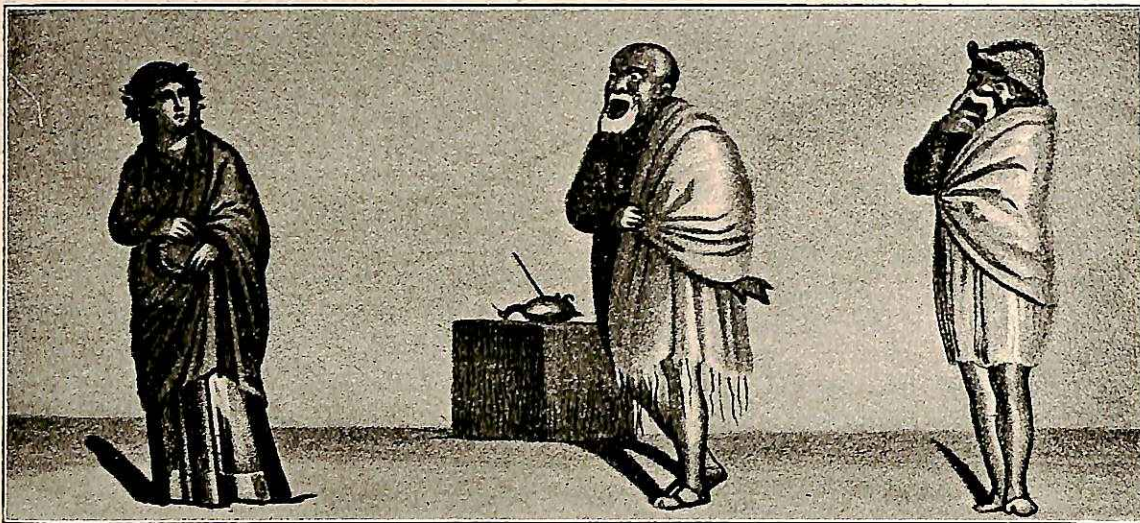
Ἐπὶ Ἰσάρχου ἀρχοντος (Ὀλυμπιάδος 89, 1. π. Χ. 423) κατὰ τὰ Διονύσια ἐν ταῖς διδασκαλίαις τῶν κωμωδιῶν παραδοξότατος χορὸς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου κατήρχετο.

Ἀριστοφάνης ὁ πολιτικὸς ἕως τότε κωμωδίας ποιήσας τοὺς Βαθυλωνίους, τοὺς Ἀχαρνεῖς καὶ τοὺς Ἴππεις, γράψας ἐδίδασκε τὰς Νεφέλας. Τὸ δρᾶμα ἦτο φιλολογικόν, ἀλλ' ὅπως πάντα τὰ φιλοσοφικά διδάγματα, καὶ τοῦτο προσέτι ἡ ἀρχαία κωμωδία ὡς κοινὸν ἐνδιαφέροντος παρέστησεν, ἀφ' οὗ κακοῦ ἐργάτης ἡ φιλοσοφία ἦτο, τοὺς βωμούς τῶν θεῶν ἀνατρέπουσα καὶ καταλύουσα τῆς πολιτείας τοὺς νόμους.

Γέρων τις ἐνταῦθα Στρεψιάδης ἄγροικος ἔχει νυμφευθὴ κόρην μεγίστης γενεᾶς, ἀνεψιὴν Μεγακλέους τοῦ Μεγακλέους. Ἐξ αὐτῶν ἐγεννήθη υἱός, ὁ Φειδιππίδης, ὅστις κατεσπάθα, κατὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς μητρός, τὴν πατρικὴν περιουσίαν εἰς ἀγορὰς ἵππων καὶ ἀγῶνας ἵππικούς. Τὰ χρήματα τοῦ πατρὸς κατέφαγον οἱ ἵπποι τοῦ υἱοῦ, κατὰ χρεως δὲ γενόμενος ὁ πατὴρ δὲν δύναται νὰ τύχη ὑπνου συλλογίζομενος τίνι τρόπῳ νὰ μὴ πληρώσῃ τὰ διὰ τοὺς ἵππους χρέη. Μίαν δ' εὕρισκει τέλος σωτηρίας ὁδόν. Παρὰ τὴν οἰκίαν του εἶναι ἰδρυμένος μικρὸς οἰκίσκος στενωπάτην ἔχων θύραν, τὸ φροντιστήριον ἀνδρῶν, οἵτινες ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ διδάσκουσι τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ

μυστήρια τῶν νέων θεῶν, Ἀέρος, Αἰθέρος, Δίνου (ἀνεμοστροβίλου), ἐπὶ τῇ ἐπικλήσει δὲ τοῦ Σωκράτους φαίνονται αἱ Νεφέλαι, μεγάλαι θεαὶ διὰ τοὺς ἀργούς, πλείστους βόσκουσαι σοφιστάς, εἰκόνες ὁμιχλώδους γνώσεως. Μετὰ διάλογον δὲ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Στρεψιάδου ἀστεϊότατον εἰσάγεται οὗτος εἰς τὸ διδασκαλεῖον, ἵνα δοκιμασθεῖς διδαχθῇ τὸν σοφιστικὸν λόγον, δι' οὗ θὰ διολισθήσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν δανειστῶν. Τὸ λογεῖον τῆς σκηνῆς ἐκενώθη.

Ἦδη ὁ χορὸς μεταστρέφει τὸ πρόσωπον πρὸς τοὺς θεατάς. Ἀρχεται ἡ παράθεσις, τὸ σπέρμα, ἐξ οὗ ἐβλάστησεν ἡ κωμῳδία· εἰσάγεται δὲ αὕτη ἐκεῖ τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμῳδίας, ὅπου

Κορυφαία Νεφελῶν

Στρεψιάδης

Ἀμειβίας

νικᾷ εἴτε τὸ δίκαιον ὑποστηρίζει εἴτε τὸ ἄδικον. Προσπαθεῖ ὁ πρεσβύτερος λοιπὸν νὰ πείσῃ τὸν υἱὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς μεριμνοφροντιστάς τούτους, καὶ νὰ διδαχθῇ τὸν ἄδικον λόγον, δηλαδὴ τὴν τέχνην, δι' ἧς θὰ δυνήθῃ νὰ παραστήσῃ τὸ ἄδικον ὡς δίκαιον, ἐν ᾧ δὲν φαίνεται ὅτι ἀδικεῖ, στερῶν ὅ,τι εἰς τοὺς δανειστάς ὀφείλουσιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ υἱὸς δὲν στέργει ν' ἀφήσῃ τὴν ἵππικὴν, ὁ στρεψόδικος Στρεψιάδης, μὴ δυνάμενος νὰ εὕρῃ γνώμην ἀποστερητρίδα τῶν χρεῶν, προσέρχεται αὐτὸς πρὸς τοὺς γείτονας, τοὺς ὠχρίωντας καὶ ἀνυποδέχτους. Ἐνταῦθα συναντᾷ τὸν Σωκράτην, ὅστις ἐντὸς καλῶν ἀεροβατῶν ἐξετάζει τὰ μετέωρα πράγματα. Καταγράφεται λοιπὸν εἰς τοὺς μαθητάς μόνον διὰ νὰ μάθῃ τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο λόγους, τὸν μὴδὲν ἀποδίδοντα τῶν ὀφειλομένων. Εἰσάγεται μετὰ ταῦτα εἰς τὰ

μετὰ τινὰς περιπετείας τοῦ δράματος μέλλει νὰ ἐκτυλιχθῇ ἡ κυρία πρᾶξις καὶ νὰ ἐπέλθῃ ἡ λύσις. Εἰς τὰς Νεφέλας, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας κωμῳδίας του, ὁ ποιητὴς εἰσήγαγε διπλὴν παράθεσιν, καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ἐλέγχει τοὺς κριτάς διὰ κακὴν περὶ τῶν ἔργων του ἀπόφασιν, ἐπαινεῖ ἑαυτὸν καὶ σκώπτει τοὺς ἀντιτέχνους, εἰς δὲ τὴν δευτέραν συμβουλεύει καὶ ἀπειλεῖ τοὺς κριτάς, ἂν ἀτιμάσωσι τὸν ποιητήν.

Μετὰ τοῦτο τὸ φροντιστήριον ἀνοίγεται, ὁρμᾷ δὲ πρὸς τὴν σκηνὴν κατηγανακκτημένος ὁ Σωκράτης ὑπὸ τοῦ Στρεψιάδου μετ' ὀλίγον ἀκολουθοῦμενος, καὶ πρὸς τὰς Νεφέλας ἀποτεϊνόμενος:

Μὰ τὴν Ἀναπνοήν, μὰ τὸ Χάος, μὰ τὸν Ἀέρα, λέγει, δὲν εἶδον ἄνδρα τόσον χονδροκέφαλον κανένα οὐδὲ ἀνίκανον νὰ ἐπινοήσῃ τίποτε οὐδὲ ἀδέξιον οὐδ' ἐπιλήσιμονα τόσο.

Καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ Στρεψιάδης, ἀκατάλληλος διὰ τὴν σοφιστικὴν, διὸ κατὰ συμβουλήν τοῦ Σωκράτους στρέφεται πάλιν πρὸς τὸν υἱόν. Μὰ τὴν Ὀμίχλην, λέγει, δὲν θὰ μείνῃς πλέον ἐδῶ, ἀλλὰ πήγαινε νὰ τρώγῃς τοῦ Μεγακλέους τοὺς κίονας.

Φειδιππίδης.

Πρὸς αὐτὸν δὲ, ἀποροῦντα διὰ τὴν παραφροσύνην ταύτην τοῦ πατρὸς, ἐκθέτει ἀστεϊότατα τὴν διδασκαλίαν τῶν σοφιστῶν, τέλος δὲ πείσας εἰσάγει ὁ Στρεψιάδης εἰς τὸ διδασκαλεῖον τὸν Φειδιππίδην. Πρὸ τούτου δὲ γίγνεται εἰς τὸν μέλλοντα σοφιστὴν ἐπίδειξις τοῦ ἀρχαίου βίου, τοῦ ἀφελούς καὶ ἀγνοῦ, καὶ τοῦ νέου, τοῦ σοφιστικοῦ, τοῦ πᾶν αἰσχρὸν καλὸν θεωροῦντος. Ἐκείνον μὲν τὸν βίον εἰκονίζει ἄνθρωπος λιπαρὸς καὶ εὐανθής, σεμνὸς καὶ μεγαλοπρεπὴς τὴν ὄψιν, ὁ Δίκαιος Λόγος, τοῦτον δὲ νεανίας ἀναιδὴς τὸ σῶμα ἡμίγυμνον ἐπίδεικνύων, μαλακὴν τὴν φωνὴν πλάττων, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἑαυτὸν προαγωγέων, διακινούμενος καὶ τρυφεραίνόμενος, πᾶν αἰσχρὸν ποιῶν καὶ τὸ καλὸν αἰσχρὸν νομίζων, ὁ Ἀδικος Λόγος.

Εἰσέρχεται λοιπὸν εἰς τὸ φροντιστήριον ὁπότεν μετ' ὀλίγον ἀποφοιτᾷ τέλειος περὶ τὸν ἄδικον λόγον, τὰς στρεψοδικίας, σοφιστὴς δεξιός, κατὰ τὴν ἀμφίκοπον γλῶσσαν λάμπων, προπύργιον τοῦ πατρὸς, σωτὴρ τοῦ οἴκου, τῶν ἐχθρῶν βλάβη, λυτρωτὴς τῶν γονέων ἀπὸ τὰς στενοχωρίας μεγάλων κακῶν. Χαίρων ὁ πατὴρ ἐτοιμάζει διὰ τὸν υἱὸν ἐστίασιν, ἀστεϊότατα δὲ σκώπτων δῶκει τοὺς δανειστάς καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν.

Μετ' ὀλίγον ὁμῶς ὁ πανοῦργος γέρων, ὁ ἐπιθυμῶν νὰ καταφάγῃ τὰ δανεισθέντα χρήματα ἐξέρχεται διωκόμενος καὶ τυπτόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, ὅστις διατείνεται ὅτι δικαίως ἔδειρε τὸν πατέρα κηδόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπως ὁ πατὴρ ἔδερεν αὐτὸν παιδίον ὄντα, ἵνα καλλίτερος γείνη. Ὁ Στρεψιάδης τὴν διαφθορὰν ταύτην τοῦ υἱοῦ του εἰς τὰ διδάγματα τοῦ Σωκράτους ἀποδίδων καίει τὸ φροντιστήριον αὐτοῦ.

Ἀλλ' αἱ Νεφέλαι αἱ εἰς ἡμᾶς σωθεῖσαι, ὧν ἐδώσαμεν τὴν ἀνάλυσιν, δὲν εἶναι αἱ ἐπὶ ἄρχοντος Ἰσάρχου τῷ 423 π. Χ. διδαχθεῖσαι, ἀλλ' αἱ δευτέραι καλούμεναι, τῶν πρώτων Νεφελῶν διασκευή, ἥτις δὲν παρεστάθη δι' αἰτίαν ἀγνωστον. Κατὰ τινὰ δὲ εἰδήσιν παλαιὰν καὶ αἱ δεύτεραι ἐδιδάχθησαν ἐπὶ ἄρχοντος Ἀμεινίου, ἡ διασκευὴ δὲ τῶν δευτέρων τούτων δὲν εἰσῆλθῃ πλέον εἰς τὸ θέατρον. Πιθανώτατον εἶναι ὅτι αἱ δεύτεραι Νεφέλαι, ἃς ἔχομεν, δὲν ἐδιδάχθησαν, καίτοι πολὺ καλλίτεραι ἦσαν, ὡς διεσκευάσθησαν, τῶν πρώτων. Αἱ πρώται ἐξέπεσον τοῦ Ἀριστοφάνους ἐλθόντος τρίτου, ὅχι διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν

Δίκαιος Λόγος.

ἀδιάφοροι πρὸς τὰς φιλοσοφικὰς ἐριδας, ἀλλὰ διότι οἱ θαυμασταὶ τοῦ Σωκράτους συνήργησαν εἰς τὴν ἥτταν ταύτην, καὶ πρὸ πάντων, διότι καὶ ὁ τὰ δευτερεῖα λαβὼν Ἀμειβίας, ὁμοίαν πρὸς τὰς Νεφέλας κωμῳδίαν διδάξας, δεξιώτερον, φαίνε-

Ο ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩΙ εὐπαίδευτος κ. Ἀντώνιος Κομυτοῦς ἀνεκάλυψε παρὰ τὸ Σχοινάριον τῆς νήσου ταύτης κυανοὺν σπήλαιον, τὸ δὲ πῶσιμα τῶν παρατηρήσεων καὶ καταμετρήσεων αὐτοῦ ὑπέβαλεν εἰς τὸ Φυσιογνωστικὸν τμήμα τοῦ Συλλόγου «Παρνασσού».

Κατὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, τὸ ἐν Σχοινάριῳ κυανοὺν σπήλαιον ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀλληλοδιαδόγων

σπηλαίων, τῶν ὑποίων τὸ μικρότερον εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ μεγαλειτέρου. Εἰς τὸ βάθος καὶ ἐπὶ τῆς προεκτάσεως τῆς εἰσόδου τοῦ πρώτου μεγάλου σπηλαίου, ὅπου δηλ. ἀνοίγεται τὸ δεύτερον μικρὸν σπήλαιον, τὸ φαινόμενο εἶνε αὐτόχρονον μαγευτικόν· διότι ἐπὶ πάντων τῶν σωμάτων, τὰ ὅποια ἐμβαπτίζονται εἰς τὸ ὕδωρ, παρατηρεῖται πάντοτε λάμψις ἀργυρίζουσα κυανόχρους ἢ ἀργυροκυανὴ μὲ ὅλην τὴν ἀκραν διαύγειαν τοῦ θαλασσοῦ ὕδατος.

Ἡ ἀκριβὴς καταμέτρησις καὶ τῶν δύο σπηλαίων παρέχει τὰς ἐξῆς διαστάσεις· τοῦ μὲν μεγάλου μήκος 7 μ. 40· πλάτος 11 μ. καὶ ὕψος ἐν τῷ κέντρῳ 3 μ. (βάθος θαλάσσης ἐν τῷ κέντρῳ 7 μ.)· τοῦ δὲ μικροτέρου μήκος 3 μ. 50, πλάτος 2 μ. 50 καὶ ὕψος ἐν τῷ κέντρῳ 1 μ. 40 (βάθος θαλάσσης ἐν τῷ κέντρῳ 2 μ. 85).

Ὁ κ. Ἀντώνιος Κομοῦτος ἐχάραξε καὶ χάρτην τῆς κατόψεως καὶ τῶν κατακορύφων τομῶν καὶ τῆς προσόψεως τοῦ κυανοῦ σπηλαίου· ἐγένετο δὲ πρότασις ὅπως τὸ σπήλαιον τοῦτο ὀνομασθῇ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνακαλύψαντος καὶ ἐξερυνήσαντος αὐτὸ λογίου.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΠΡΟ ΤΙΝΩΝ ἡμερῶν ἔληξαν αἱ ἐξετάσεις τῶν υποψηφίων μαθητῶν τῆς Β. Δραματικῆς Σχολῆς, γινόμεναι ἐνώπιον ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κκ. Δ. Βικέλα ὡς προέδρου καὶ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου, τῶν καθηγητῶν τῆς σχολῆς κκ. Θ. Οἰκονόμου, Α. Π. Κουρτίδου καὶ τοῦ διευθυντοῦ κ. Στ. Στεφάνου, ὡς μελῶν. Ἐκ τῶν 110 ὑποβαλόντων αἰτήσεις ἔγιναν δεκτοὶ 10 γυναῖκες καὶ 18 ἄνδρες, ἧτοι· αἱ δεσποινίδες Ἀδριανὸς Κ., Ἀποστόλου Δ., Ἀρνωτάκη Ρ., Δημοπούλου Μ., Δρακοπούλου Θ., Μελά Θ., Πάλλη Ε., Πετρίδου Μ., Σικελιανοῦ Ε. καὶ Σταῖκου Α.· καὶ οἱ κκ. Ἀγγελάκης Δ., Ἀναστασιάδης Γ., Βαΐκης Α., Βρατσάνος Δ., Διαμαντῆς Ι., Θαλασσινὸς Θ., Καλογερίκος Π., Κυπαρίσσης Ν., Λίτσας Δ., Μηλιάδης Ε., Μουράτης Μ., Παπαγεωργίου Ν., Πουλόπουλος Κ., Ραφτόπουλος Ν., Ρένεσης Δ., Τασσόγλου Γ., Χρήστοβιτς Γ. καὶ Χρυσομάλλης Α. Τὰ μαθήματα τῆς σχολῆς θάρχισον μετὰ τὴν 7 Νοεμβρίου.

Ἡ ΑΓΓΗ Σόρμα, ἡ μεγάλη Γερμανὶς τραγωδία, θὰ φθάσῃ εἰς Ἀθήνας τὴν 7 Νοεμβρίου. Παραστάσεις θὰ δώσῃ τὰς ἐξῆς· α') Τὴν «Νόραν» τοῦ Ίψεν (τὴν 8^{ην}), β') Τῆς «Φωτιῆς τοῦ Ἀη-Γιάννη» τοῦ Σούδερμαν (τὴν 9^{ην}), γ') τὴν «Διβελάη» τοῦ Σνίτσερ καὶ τὴν «Κόρην τοῦ Ἰεφθά» τοῦ Καβαλλόττη (τὴν 10^{ην}), δ') τὴν «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε (τὴν 11^{ην}) καὶ ε') τὴν «Εὐάν» τοῦ Φὸς (τὴν 12^{ην}). Αἱ δηλώσεις δι' εἰσιτήρια ἤρχισαν ἤδη εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Βίλμπεργ.

ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗΝ, 26 Ὀκτωβρίου, ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου Ἀθηναίων αἱ «Νεφέλαι» τοῦ Ἀριστοφάνους, κατὰ τὴν ἔμμετρον παράφρασιν τοῦ κ. Γ. Σουρῆ. Τὸ θέατρον ἦτο πλήρες ἐξ ἀνδρῶν πάσης ἡλικίας, οὐδεμιᾶς κυρίας παρευρεθείσης. Ἡ παράστασις διεξήχθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας καὶ ἐπανελημμένης ὁ κ. Σουρῆς ἐκλήθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐπευφημούμενος.

ΟΘΙΑΣΟΣ τῆς κυρίας Βερώνη ἐγκαινίσας τὴν γειμερινὴν περίοδον ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν Ποικιλιῶν ἐδίδαξε τὴν «Ἀρτεμισίαν», τραγωδίαν τοῦ κ. Τιμολ. Ἀμπελά, ἧτις παρεστάθη ἤδη τετράκις, καὶ τὴν «Σαφῶ», τραγωδίαν ὡσαύτως τοῦ κ. Δ. Οἰκ. Καλαποθάκη, ἧτις καὶ ἄλλοτε εἶχε διδαχθῇ ἐν Ἀθήναις καὶ ἔγεινεν εὐμενῶς δεκτὴ. Προετοιμάζει δὲ τὴν «Ἐνοχον», δρᾶμα τοῦ Φὸς, ἔργον πολλῆς δυνάμεως, καὶ τὸ «Εἰκόνισμα», μονόπρακτον δρᾶμα τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Ἰω. Πολέμη, γραμμένον εἰς ἁρμονικωτάτους στίχους ὁμοιοκαταληκτοῦς τολμηρὸν κατὰ τὴν σύλληψιν καὶ πρωτότυπον κατὰ τὴν πλοκὴν.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΓΑΛΛΟΣ τεχνοκρίτης, συγγραφεὺς διαφόρων κριτικῶν μελετῶν περὶ καλλιτεχνίας, ἠρωτήθη ὑπὸ τινος τῶν γνωστοτέρων μουσικῶν περιοδικῶν, διατί εἰς τὸ τελευταῖον σύγγραμμά του τὸ «Θέατρον ἐν Ἰταλίᾳ» δὲν κάμνει διόλου λόγον περὶ τοῦ μελοδράματος.

Τὴν ἀπάντησιν τοῦ Γάλλου κριτικοῦ χαρακτηρίζει ἡ μεγαλειτέρα ἀπογοήτευσις διὰ τὴν κατὰπτωσιν, εἰς τὴν ὅποιαν εὐρίσκεται τελευταίως τὸ μελοδράμα ἐν Ἰταλίᾳ.

«Ἐπὶ τέσσαρας-πέντε μῆνας», γράφει, «δηλαδὴ ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ἕως τὸ Πάσχα, τὰ μελοδραματικά θέατρα εἶνε ἀνοικτά.

»Κάθε πόλις ἔχει καὶ τὸ θέατρόν της.

»Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν μιᾶς θεατρικῆς περιόδου ἀναβιβάζονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς 3 ἕως 4 τὸ πολὺ ἔργα, καθ' ἓν ἀπὸ τὰ ὅποια ὁ κόσμος εἶνε ὑποχρεωμένος ν' ἀκούσῃ 20-30 φορές.

»Πρὸ δύο ἐτῶν ἡ Σκάλα τοῦ Μιλάνου ἔδωκε 45 φορές τὴν «Βαλκυρίαν». Ἄλλοι πάλιν ἱκανοποιοῦνται μὲ μόνον τὸν «Μεφιστοφελή» τοῦ Μπόιτο ἢ τὴν «Μποέμ». Ἐνίοτε, δι' ἀλλαγὴν, δίδεται ὁ «Κουρεὺς τῆς Σεβίλλης» ἢ ἡ «Λουκία».

»Υπάρχουν καθηγηταὶ εἰδικοί, οἱ ὅποιοι παραλαμβάνουν ἕνα ξυλουργόν, ἕνα κτίστην, ἕνα ὑπηρετήν ξενοδοχείου καὶ τοῦ σφυρίζουν ἕνα-δύο μελοδράματα ἕως νὰ τὰ μάθῃ. Καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἐλαχίστην ιδέαν περὶ τέχνης, ἐνδύεται ὅπως-ὅπως καὶ εἶνε εἰτοιμος διὰ τὴν σκηνήν.

»Ἐβλεπα συχνὰ ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον τῶν αὐτοσχεδίων τενόρων καὶ μπάσων νὰ τριγυρίζῃ εἰς τὸν μεγάλον διάδρομον τῶν θεάτρων καὶ νὰ περιμένῃ.

»Ἀν τυχὸν κανένα βράδυ εἶχε συνάχι ἢ πονόλαιμον ὁ Φάουστ, εὐρίσκοντο ἀμέσως 15 τοῦλάχιστον τεनόροι ἐτοιμοὶ νὰ τὸν ἀναπληρώσουν καὶ νὰ ξεφωνήσουν εἰς τὴν θέσιν του· «Salve, dimora casta e pura».

»Ποῦ νὰ κρύπτεται ἄρα γε ἡ τέχνη;» ἐπιλέγει ἀπηλπισμένος ὁ Γάλλος κριτικὸς.

Ἦστερ' ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἴσως εἰμποροῦμεν κάπως νὰ καυχώμεθα διὰ τὸν ἰδικὸν μας μελοδραματικὸν θίασον.

Ἡ ΕΦΕΤΕΙΝΗ μουσικὴ περίοδος ἤρχισε μὲ μίαν συναυλίαν τῆς Μουσικῆς Ἑταιρείας. Εἰς τὴν πρώτην αὐτὴν συνάντησιν τῶν ἐσπευσαν νὰ προσέλθουν ὅλοι οἱ ἕως πρὸ ὀλίγου σχορπισμένοι Ἀθηναῖοι καὶ ἐπανεβλεπεν ὁ καθείς μὲ εὐχαρίστησιν ὅλα τὰ γνωστά του πρόσωπα. Καὶ ἤκούοντο πρὸ τῆς ἐνάρξεως

τῆς συναυλίας διαχύσεις καὶ ἀναγνωρίσεις καὶ λεπτομέρειαι περὶ τῆς ἐκθέσεως, καὶ εἰς τὰ πρόσωπα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχασαν τὸν καιρὸν τῶν, ἐξεδηλοῦτο ἐν ἐνδόμυχον συναίσθημα ὑπεροχῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Τόσα διὰ τὸ ἀκροατήριον. Τώρα καὶ μερικὰ διὰ τὸ δέσσοι, δηλαδὴ τὴν μουσικὴν, διότι αὐτὸν τὸν προσορισμὸν ἔχει δυστυχῶς ἀκόμη διὰ τὰς Ἀθήνας κάθε μουσικὴ συναυλία, ἡ ὅποια χρησιμεύει ὡς ἀφορμὴ συγκεντρώσεως.

Διὰ τὴν ὀρχήσραν δὲν εἰμποροῦμεν τίποτε νὰ εἰπώμεν, ἀφοῦ σύγκειται τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἐρασιτέχνων καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει ἀξιώσεις. Ἐπειτα ὅσῳ περισσotέρα μουσικὴ ἀκούεται, τόσον τὸ καλλίτερον. Ἄν ὑποθέσωμεν ὅμως ὅτι τὸν κόπον, τὸν ὅποιον κατέβαλεν ἡ ὀρχήστρα διὰ νὰ ἐκμάθῃ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ταγ-χόξερ, ἔδαπάνη εἰς τὰ «Δημοτικὰ τραγούδια τῶν Κάτω Χωρῶν», τὴν «Bergerette» τοῦ Προβιντσόλι καὶ ἄλλα παρόμοια ἐλαφρὰ ἀλλὰ χαριτωμένα τεμάχια, ὁ κόσμος θὰ ἤκουε κατὰ τι ἄρτιον καὶ θ' ἀπέδιδετο διὰ καταλλήλων χρωματισμῶν ἡ ἀκριβὴς ἔννοια ἐκάστου συνθέματος.

Ἡκούσθη καὶ ἡ γλυκυτάτη φωνὴ τοῦ κ. Χατζη-λουκά, ἡ τὸσον καταλλήλος δι' αἰθουσας, καὶ ἡ ὅποια καλλιεργούμενη διὰ σοβαρᾶς καὶ εὐμεθοδῶς διδασκαλίας δύναται ν' ἀναδείξῃ ἐπαρκῆς καὶ διὰ τὸ θέατρον.

Ὁ κ. Καίνιχ ἤρρεσεν αρκετὰ εἰς τὸ ἀκροατήριον.

ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟΝ τοῦ θανάτου τοῦ Σωπέν, 17 Ὀκτωβρίου, ἔγινε συγκινητικὴ τελετὴ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐν τῷ Λουξεμβούργῳ ἰδρύσεως στήλης φερουσῆς τὴν προτομὴν τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ.

Καὶ ἐνθ' οἱ συνελθόντες ἐκεῖ ἔνθερμοι θαυμασταὶ του, παλαιοὶ τοῦ μαθηταὶ καὶ ἄλλοι μουσικοὶ καὶ καλλιτέχναι ἀσκεπεῖς πρὸ τοῦ μνημείου ἐπλεον τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἀγαπητοῦ τῶν νεκρῶ, τοῦ τὸσον σκληρῶς δοκιμασθέντος κατὰ τὸν βραχύν του βίον, ἡ φθινοπωρινὴ βροχὴ ἐσχορποῦσεν ἐπὶ τῶν ξηρῶν κλάδων καὶ τῶν μαραμμένων φύλλων καὶ τῶν ταινιῶν τῶν στεφάνων ρυθμούς παραδόξους, ἀφυπνίζοντας εἰς τὰς καρδίας τῶν παρισταμένων γνωρίμους ἡχοὺς, τὰς ἡχοὺς τῶν θρηνηδῶν μελωδιῶν τοῦ νεκροῦ συνθέτου.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ παγκόσμιον ἐκθεσιν πολὺ ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μουσικοῦ κόσμου αἱ ἐξωτικά μουσικά. Τὰ τραγούδια τῆς Μαδαγασκάρης καὶ τῆς Ἰθάκης, ἡ αἰγυπτιακὴ, ἰαπωνικὴ καὶ κινεζικὴ μουσικὴ ἔδσαν ἀφορμὴν εἰς σπουδαίας μελέτας περὶ τῆς μουσικῆς ἀντιλήψεως τῶν διαφόρων αὐτῶν λαῶν. Ἐγιναν μάλιστα ἀπόπειραι πρὸς εἰσαγωγὴν τινῶν ἐκ τῶν ἀλλοκότων καὶ πρωτοτύπων αὐτῶν ρυθμῶν εἰς τὴν νεωτέραν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν. Δυστυχῶς μεγάλῃν δυσκολίαν παρουσιάζουν τὰ τρίτα καὶ τέταρτα τοῦ τόνου, τὰ ὅποια δίδουν τὸ ἰδιῶδες χρῶμα εἰς τὰ ἅσματα αὐτά, ὅτινα ὅμως οὔτε τὸ οὖς μας δύναται ν' ἀντιληφθῇ, οὔτε τὰ ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν μουσικὰ ὄργανα δύναται ν' ἀποδώσουν. Δ. Ο.

Ο ΠΕΡΙΩΝΥΜΟΣ βιολιστῆς Σαραζάτε ἐπεσκέφθη καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ὡς συνήθιζει νὰ πράττῃ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τὴν γενέθλιόν του ἰσπανικὴν πόλιν

Παμπελούνην κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Ἀγίου Φιρμίνου. Ἐκεῖ ὁ μέγας καλλιτέχνης λαμβάνει τὸ βιολιὸν του, ἐνώπιον τῶν λατρευόντων αὐτὸν συμπολιτῶν του, καὶ ἀναδεικνύεται ἀνώτερος ἑαυτοῦ ὅταν παίζῃ τὸ ζορτικὸ καὶ τὰς ἐγγυρίους μελωδίας· ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ ἀκροατηρίου του δὲν περιγράφεται· ἀληθὴς καλλιτεχνικὴ μέθη καταλαμβάνει τὸ πλῆθος ἀκούον μετὰ αὐτὴν ὑπεράνθρωπον μαγείαν ἐκτελουμένης τὰς μελωδίας, αἱ ὅποια εἶνε τόσον προσφιλεῖς εἰς τὴν ψυχὴν του.

Εἰς τὸ ΟΙΔΕΙΟΝ θὰ ἐγκαινισθῶσιν ἐφέτος καλλιτεχνικαὶ διαλέξεις, τὰς ὅποιας θὰ κάμουν τινὲς τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ καταστήματος ἐνώπιον ἀκροατηρίου καλουμένου δι' εἰδικῶν προσκλήσεων. Πρῶτοι θὰ κάμουν διαλέξεις οἱ κκ. Πάχ καὶ Σουαζί.

ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ τοῦ περιφήμου Stabat mater τοῦ Περγολέζε, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται ἐν τινὶ ἰταλικῷ μοναστηρίῳ, κατὰ διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας τῆς Ἰταλίας ἐξεδόθη πανομοιότυπον διὰ φωτοτυπίας, ὅπως δοθῇ ὡς δῶρον εἰς τὰ ἀξιολογώτερα μουσικὰ ἰδρύματα τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΜΕ ΜΕΓΙΣΤΗΝ χαρὰν ἔμαθον οἱ φίλοι τῆς τέχνης, ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἀποφασί-σας νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸν ὀργανισμὸν τῆς σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἀπηύθυνεν ἔγγραφον πρὸς τὸν ἐν Μονάχῳ διαπρεπῆ καλλιτέχνην κ. Ν. Γύζην παρακαλῶν αὐτὸν ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς σχολῆς. Ὁ κ. Γύζης ἀσθενῶν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαντήσῃ ἀκόμη. Ἐλπίζεται ὅμως, ὅτι θ' ἀποφασίσῃ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα συνδέων τὸ ἔξοχον αὐτοῦ ὄνομα μὲ τὴν καλλιτεχνικὴν μας σχολὴν καὶ ἐπιγύνων τὴν αἴγλην τῆς Δόξης του εἰς τὴν καλλιτεχνίαν μας.

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως τῆς «Ἑταιρείας τῶν Φιλοτέχνων» θὰ γείνουν τὴν 8 Νοεμβρίου. Ἐπιτροπὴ πρὸς παραδοχὴν τῶν ἔργων θὰ εἶνε οἱ κκ. Κ. Βολανάκης, Ι. Φιλιππόπουλος, Α. Φιλαδέλφειος, Δ. Ι. Καλογερόπουλος καὶ Ι. Δούκας. Ἐφοροὶ δὲ τῆς ἐκθέσεως οἱ κκ. Σ. Ι. Θεοδωρόπουλος καὶ Σ. Πασχάλης. Μέχρι τοῦδε ἐδήλωσαν συμμετοχὴν εἰκοσιπέντε Ἑλληνες καλλιτέχναι ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐγκατεστημένων, οἱ πλεῖστοι δὲ τοῦτων ἀπέστειλαν ἤδη ἔργα τῶν. Τὰ ἐκτεθησόμενα ἔργα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς ὑπολογίζονται περὶ τὰ 80. Μεταξὺ τῶν ἐκθετῶν ἀριθμοῦνται οἱ κκ. Βολανάκης, Γαλλινῆς, Δ'νις Φλωριᾶ, Τσιριγώτης, Γερα-νιώτης, Θωμόπουλος, Σκαρβέλης, Φιλιππόπουλος, Σω-χὸς, Μποκατσιαμπης, Δημητρίου, Ἀριστεύς, Κοντό-πουλος, Δ'νις Σκούφου καὶ ἄλλοι.

Ἡ «ΕΝΩΣΙΣ τῶν Καλλιτεχνῶν» εἰσιμαίνει καὶ αὐτὴ τὴν διαρκὴ ἐκθεσὶν τῆς, ἐνοικιάσασα ἐφέτος χάριν αὐτῆς εὐρύχωρον αἶθουσαν ἐν τῇ περιβολῇ τῆς Βουλῆς ὑπὸ τὴν οἰκίαν Χατζοπούλου. Εἰς τὴν ἐκθε-

σιν ταύτην θά εκτεθῶσιν ἔργα διαφόρων καλλιτεχνῶν. Δηλώσεις ἔχουν ἤδη ἀποσταλῆ ἀρκεταί. Ἡ ἐναρξίς θά γίνῃ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ προσεχοῦς μηνὸς Νοεμβρίου.

Η «ΕΤΑΙΡΕΙΑ τῶν Φιλοτέχνων» ἴδρυσε Καλλιτεχνικὴν σχολὴν Κυριῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ θά διδάξωσιν ἐφέτος οἱ κκ. Γ. Βροῦτος γλυπτικὴν, Δ. Γεραιώτης καὶ Ι. Δούκας ἐλαιογραφίαν, Β. Μποκατσιάμπης ὑδατογραφίαν, ἡ Δνὶς Ε. Βοζίκη πηλοπλαστικὴν. Θεωρητικὰ δὲ μαθήματα οἱ κκ. Ἀλ. Φιλαδελφεὺς καὶ Δ. Καλογερόπουλος. Ἦδη ἐνεγράφησαν πολλὰ μαθήτρια. Τὰ μαθήματα ἤρχισαν τὴν 30 Ὀκτωβρίου εἰς ἰδιαίτερον εὐρύχωρον οἶκημα, εὐγενῶς εἰς τὴν Ἑταιρείαν πρὸς τοῦτο παραχωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτῆς κ. Ἰω. Πεσματζόγλου καὶ κείμενον ἀντικρὺ τῆς Βαλλιανείου Βιβλιοθήκης.

Α ΠΕΦΑΣΙΣΘΗ ὁριστικῶς, ὡς ἐπιπροφορήθημεν, ἡ ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Παιδείας ἴδρυσις «τμήματος τῶν Καλῶν Τεχνῶν» αὐτοτελοῦς, εἰς τὸ ὁποῖον θά ὑπαχθῶσιν ἡ Πινακοθήκη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ μεταρρυθμιζομένη σχολὴ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἥτις ἔως τώρα ὑπῆγετο ἱεραρχικῶς εἰς τὸ τμήμα τῶν Δημοσίων Ἔργων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν.

Δ ΙΩΡΙΣΘΗ καθηγητῆς τῆς ὑδατογραφίας καὶ τῆς προοπτικῆς ἐν τῇ Καλλιτεχνικῇ σχολῇ ὁ κ. Βικέντιος Μποκατσιάμπης ἀντὶ τοῦ κ. Βικεντίου Λάντσα, ἀπαλλαγέντος.

ΕΙΣ ΤΟΝ ἐσχάτως ὑπὸ τῆς «Ἑταιρείας τῶν Φιλοτέχνων» προκηρυχθέντα διαγωνισμὸν πρὸς ὑποβολὴν προπλασμάτων διὰ τὸ ἐν Ζακύνθῳ ἀνεγερθησόμενον μνημεῖον Λομβάρδου ἔλαβον μέρος τρεῖς γλύπται. Προσεγὼς θά ὀρίσθῃ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἡ Ἑλλανόδικος ἐπιτροπὴ. Χορηγὸς τοῦ ἔργου εἶνε ὁ Δῆμος Ζακύνθου.

Ἀθηναϊκά.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ «Παρνασσός» ἤνοιξε προχθὲς τὰς πύλας τοῦ ἐγκαινίζον τὴν ἐφετεινὴν χειμερινὴν περίοδον μὲ ὠραιότατην ἔκθεσιν χρυσανθέμων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οἱ Ἀθηναῖοι ἐθαύμασαν τὰ ἄβρα ἄνθη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου πλούσια εἰς χρώματα καὶ ποικιλίας καὶ μεγέθη.

— Εἰς τὴν Σχολὴν τῶν ἀπύρων παιδῶν ἐνεγράφησαν ἐφέτος 1550 μαθηταί, ἐνῶ πέρυσιν εἶχον ἐγγραφῇ 1029, δι' ὃ καὶ διηρέθη ἡ Σχολὴ εἰς τρία τμήματα.

— Τὰ ἀναγνώσματα τοῦ «Παρνασσοῦ» ἀρχοῦνται τὴν 3 Νοεμβρίου.

— Ἐψηφίσθη ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ «Παρνασσοῦ». Κατὰ τοῦτον, τὰ μὲν ἔσοδα ἀνέρχονται εἰς δραχμὰς 45,694,59 τὰ δὲ ἔξοδα εἰς δραχ. 44,776,25, μένοντος περισσεύματος ἐκ δραχ. 918,70.

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ. Τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς ὕμνον God save the Queen ἡ Ἀγγλία παρέλαβεν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ ἰδοὺ πῶς. Ἡμερὰν τινὰ ἡ κ. Μαιντενὸν ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἔχῃ ἐν ὠραίῳ θρησκευτικῶν ἄσμα, τὸ ὁποῖον νὰ ψάλλωσιν αἱ τρόφιμοι τοῦ παρθενωγαγείου τῶν εὐγενῶν κορῶν καθ' ἣν στιγμὴν Λουδοβίκος ὁ ΙΔ' εἰσῆρχετο εἰς τὸ παρεκκλήσιον. Ἡ ἐπιθυμία τῆς κυρίας Μαιντενὸν ἐξεπληρώθη καὶ κατὰ τὴν προσεχῇ μετὰβασιν τοῦ βασιλέως εἰς Βερσαλλίας αἱ εὐγενεῖς νεάνιδες ἔψαλλον ἐν μελωδίᾳ ἐπιτήδης μελοποιηθείσῃ ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἐν μεταφράσει λέγει: «Ὑψίστε Θεέ, σῶσον τὸν βασιλέα, Ὑψίστε Θεὲ προστάτευσον τὸν βασιλέα. Ζήτω ὁ βασιλεὺς. Εἴθε πάντοτε ἔνδοξος καὶ νικητῆς νὰ βλέπῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ πάντοτε ὑποταγμένους. Μετὰ τινὰ καιρὸν ὁ περιώνυμος μελοποιὸς Χαϊνδελ εὐρίσκετο ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἤκουσεν ἐν Βερσαλλίαις νὰ ψάλληται τὸ ἀνωτέρω ἄσμα συνοδευόμενον ὑπὸ ἐξαιρετοῦ ὀρχήστρας. Καταμαγευθεὶς δὲ ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ ἐζήτησε παρὰ τῆς κυρίας Μαιντενὸν τὴν ἄδειαν ν' ἀντιγράψῃ τὸ μέλος καὶ τὸ κείμενον, ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν προσέφερεν αὐτὸ εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον τὸν Α'. Τὸ ἄσμα τοῦτο εἶχε μελοποιήσῃ ὁ Λούλλη. Τὸ δὲ θρησκευτικὸν ἄσμα τοῦ παρθενωγαγείου τῶν Βερσαλλιῶν μετεποιήθη ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς ἐθνικὸν ὕμνον, ἐξ αὐτῆς δὲ τὸ παρέλαβον καὶ οἱ Γερμανοί, οἵτινες χωρὶς νὰ τὸ φαντάζωνται ἴσως ἐξυμνοῦν μὲ τόνους Γάλλου τὸν αὐτοκράτορά των ὅταν ψάλλουν: Heil dir im Siegerkranz, Herrscher des Vaterlands, Heil, Kaiser dir!

ΤΑ ΖΩΙΑ ΩΣ ΙΑΤΡΟΙ. Εἰς τὰ βάθη τῶν δασῶν κτηνίατροι δὲν ὑπάρχουν διὰ τὰσθενούντα ζῶα, καὶ ἴσως δὲν θά ἦσαν ἀναγκαῖοι, διότι ἡ μήτηρ φύσις ἐπρονόησε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ τὸ ἐνστικτον, διὰ τοῦ ὁποῖου εὐρίσκουν κατὰ τὸ πλείστον τὸ μέσον τῆς ἰατρείας των. Ὅταν τὰ ζῶα ἔχουν πυρετόν, δὲν τρώγουν τίποτε, ζητοῦν ἀνάπαυσιν εἰς δροσερὰ καὶ σκιερὰ μέρη, πίνουν νερόν καὶ πηγαίνουν ἐνίοτε μακρὸν δρόμον διὰ νὰ εὕρουν ποταμὸν ἢ λίμνην, ὅπως ῥιφθοῦν εἰς τὸ νερόν καὶ δροσισθοῦν, διότι αἰσθάνονται ὅτι τὸ λουτρόν θά τὰ ὠφελήσῃ.

Ὁ πληγωμένος χιμπατζῆς ἐμποδίζει τὴν ροὴν τοῦ αἵματος σφίγγων μὲ τὴν χεῖρά του τὴν πληγὴν του ἢ ἐπιδένων αὐτὴν μὲ φύλλα ἢ μὲ γλῶσση. Εἰς φυσιοδίφης ἀναφέρει ὅτι ὁ κύων του, τὸν ὁποῖον ἐδάγκασεν εἰς τὸ τὸ ρύγχος ἔχιδνα, ὠρμησεν εἰς τὸ ρεῦμα παρακειμένου ποταμοῦ καὶ ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν ἐβύθισεν εἰς τὸ νερόν ἀκαταπαύστως τὴν κεφαλὴν του, ἕως ὅτου ἰατρεύθη. Εἰς κυνηγετικὸς κύων καταπλακωθεὶς ἀπὸ ἀμαξάν ἐσύρθη μέχρι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔμεινεν ἐντὸς αὐτοῦ, μολοντί ἦτο δριμύς χειμὼν, τρεῖς ἐβδομάδας, ἐνίοτε μόνον ἐξερχόμενος εἰς τὴν ὄχθην. Ἀπὸ οἶκτον χωρικοὶ τινες ἔρριπον εἰς αὐτὸν τεμάχιον ἄρτου. Μὲ ὅλην τὴν τραχείαν ταύτην διαίταν ἀνέκτησε τὴν ὑγείαν του. Ἐν κυνάριον βαρέως παθὼν εἰς τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν, ἀπεσύρθη εἰς ψυχρὰν καὶ σκοτεινὴν γωνίαν, ἀποφεύγον τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα, μολοντί εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἐξαπλῶνεται πλησίον τῆς θερμῆς τῆς ὀφθαλμοῦ του ἰατρεύθη διὰ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἄκρας ἐγκρατείας. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ δύο νύκτας ἀκαταπαύστως ἔλειχε τὸ πέλμα τοῦ δεξιοῦ

ποδός του, τὸ δὲ ὑγρανθὲν μέρος ἐπέθετεν ἐπὶ τοῦ πᾶσχοντος ὀφθαλμοῦ. εὐθὺς δὲ ὡς ὁ ὀφθαλμὸς του ἐξηραίνετο, ἐπανελάμβανε τὴν θεραπείαν.

Καὶ αἱ πληγωθεῖσαι γάται θεραπεύουν ἑαυτὰς λείχουσαι διὰ τῆς γλώσσης τὸ ἀσθενὲς μέρος τοῦ σώματός των.

Π ΘΗΝΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΘΕΝΤΑ. Ἀγγλος φυσιοδίφης ἀναγγέλλει εἰς τοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου τὸ ἐξῆς περιεργότατον φαινόμενον. Πρὸ τοῦ κυκλῶνος τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1898, ὅστις ἐπέφερε καταστροφὰς εἰς τὰς Ἀντίλλας, κοινότατον ἦτο εἰς τὴν νῆσον Ἀγιον Βικέντιον ἐν εἶδος τροχίλων μικρῶν γαλκοπρασίνου χρώματος· ἔκτοτε τὸ εἶδος τοῦτο τῶν τροχίλων ὁλοτελῶς ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς νήσου καὶ κανεὶς δὲν εἶδε πλέον οὐδ' ἓνα ἀπὸ τὰ χαριέστατα αὐτὰ πτηνά, ἐνῶ ἄλλα εἶδη τροχίλων ὀλιγώτερον κοινῶν διετηρήθησαν εἰς τὴν νῆσον, ἂν καὶ εἰς ἀριθμὸν ἐπαισθητῶς ἡλαττωμένον. Ἦτο δὲ τὸ ἐξαφανισθὲν εἶδος τὸ μικρότερον καὶ λεπτότερον ὄλων.

ΤΟ ΜΟΛΥΒΔΟΚΟΝΔΥΛΟΝ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΙΩΣΗΦ. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Ἰωσήφ δέχεται εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Βουερν ὅλους ὅσοι θέλουν ν' ἀποτείνουν εἰς αὐτὸν αἰτησίαν τινα προφορικῶς ἢ γραπτῶς.

Ἡ παρέλασις εἶνε μεγάλη. Ὁ Αὐτοκράτωρ μειδιᾷ μὲ εὐμένειαν εἰς ὅλους, ἀκούει τὰ παράπονα καὶ τὰς παρακλήσεις καὶ ἀπευθύνει εἰς ὅλους ἓνα ἐνθαρρυντικὸν λόγον.

Μίαν ἡμέραν τελευταίος ἐνεφανίσθη εἰς πτωχὸς χωρικός, ὁ ὁποῖος περιστρέφων τὸν σκούφον του μεταξὺ τῶν δακτύλων του ἐπροχώρει μὲ πεποίθησιν συγχρόνως καὶ ἀμηχανίαν.

— Τί θέλεις; τὸν ἠρώτησε μὲ γλυκεῖον φωνὴν ὁ Αὐτοκράτωρ.

— Μεγαλειότατε Αὐτοκράτωρ, . . . ἀγόρασα τὴν εἰκόνα Σου κ' ἦλθα νὰ παρακαλέσω τὴν Μεγαλειότη Σου νὰ γράψῃ τὸν ὀνόματί της ἐπάνω.

Καὶ ὁ χωρικός ἔτεινε πρὸς αὐτὸν μίαν συνηθεστάτην φωτογραφίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀγοράσῃ εἰς ἐν τῶν προαστείων τῆς Βιέννης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὴν εἰκόνα.

— Ἀλλὰ δὲν ἔχω μολύδι, εἶπεν.

— Ἐχω ἐγώ, Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός. Καὶ ἔτεινε τὸ χονδροειδὲς ξύλινον μολυβδοκόνδυλόν του εἰς τὴν Καισαρικὴν Μεγαλειότητα.

Ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ τὸ ἔλαβεν, ἐγάραιε τὴν ὑπογραφὴν του καὶ ἀπέδωκε τὴν φωτογραφίαν εἰς τὸν χωρικόν.

— Αἱ, εἶσαι εὐχαριστημένος τώρα; τῷ εἶπε. Μηχανικῶς δὲ ἔθεσε τὸ μολυβδοκόνδυλον εἰς τὸ μεταξὺ δύο κομβίων διάστημα τῆς στολῆς του ἐπὶ τοῦ στήθους του.

Ὁ χωρικός ἐξέφραζεν ἐνθέρμους εὐχαριστίας, ἀλλὰ δὲν ἀπῆρχετο.

— Τί τρέχει; θέλεις καὶ ἄλλο τίποτε; λέγε.

— Μεγαλειότατε, προσμένω νὰ μοῦ δώσῃς τὸ μολύδι μου.

— Ἀ, ἀλήθεια! . . .

Καὶ ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, ἐξακολουθῶν νὰ μειδιᾷ, ἀπέδωκε τὸ μολυβδοκόνδυλον.

Ἡ πατριαρχικὴ αὐτὴ σκηνὴ συνέβη πρὸ ἐνὸς μόλις μηνὸς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Αὐστρίας.

ΟΙ ΑΣΧΗΜΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ. Ἡ βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας ἔχει ἐν λεύκωμα περιέχον τὴν ἐρώτησιν: *Εἴθε δυνατὸν ν' ἀρέσουν οἱ ἄσχημοι ἄνδρες εἰς τὰς γυναῖκας;* Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας ἀπήντησε: «Ναί· νομίζω ὅτι ὑπάρχουν γυναῖκες, εἰς τὰς ὁποίας ἀρέσκουν οἱ ἄσχημοι ἄνδρες — ὅταν δὲν εὐρίσκονται ὠραῖοι πρόχειροι». Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας Μαργαρίτα ἔγραψεν: «Ἀπὸ τὸ δέκατον πέμπτον ἕως τὸ τριακοστὸν ἔτος ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ τὸν ὠραῖον ἄνδρα ἀπὸ τὸ τριακοστὸν ἕως τὸ πεντηκοστὸν θαυμάζει τὸν ὠραῖον ἄνδρα ἀπὸ τὸ πεντηκοστὸν καὶ ἐπάνω δέχεται αὐτὸν οἰονδήποτε ἐξωτερικὸν καὶ ἂν ἔχῃ». Ἡ πριγκίπισσα Βάτσεμπεργ παρατηρεῖ: «Πολλοὶ ἄσχημοι ἄνδρες εἶνε χωρὶς ἄλλο ἀξιαγάπητοι — ἀλλὰ πολλοὶ ὠραῖοι εἶνε ἐπίσης. Ἐν τούτοις «ὠραῖον εἶνε τὸ ἐκδηλούμενον ὡς ὠραῖον» καὶ εἰς ὠραῖος ἄνθρωπος, ὅστις δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο εἰμὴ ὠραῖος, εἶνε δύσκολον νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἀγάπην μιᾶς φρονίμου κόρης».

Θ ΗΛΕΙΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΙ. Εἰς τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐργάζονται 700 περίπου γυναῖκες φέρουσαι τὴν στρατιωτικὴν στολὴν τῆς ὑπηρεσίας. Οἱ θήλειοι οὗτοι ταχυδρομικοὶ ὑπάλληλοι ἔχουν ἐντελῶς τὰ αὐτὰ δικαιώματα πρὸς τοὺς ἄρρενας συναδέλφους των. Τὸ κατώτερον ὅριον τοῦ μισθοῦ εἶνε 1100 μάρκαι καὶ δωρεὰν κατοικία.

NEA BIBLIA

Ἑλληνικά.

Ἐξεδόθησαν: ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ ὑπὸ Γ. Ἀσπρέα. Τόμος Β'.

— ΖΑΪΡΑ ὑπὸ Χρήστου Βασιλέτη.

— ΠΡΟΫΛΑΙΑ, περιοδικὴ φιλολογικὴ ἐκδοσις ὑπὸ Ἰ. Βλαχογιάννη. Τεύχος Α'.

— Ο ΠΡΟΣΕΝΗΘΗΣ, κωμωδία ὑπὸ Ν. Σαζίνη.

Ἀγγέλλονται: ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ὑπὸ Ἀντωνίου Σπηλιωτοπούλου.

— ΔΕΛΤΙΟΝ τοῦ Φυσικογνωστικοῦ τμήματος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ.

— ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΑ, Ἑθνικὴ εἰκονογραφημένη ἐπετηρίς ὑπὸ Γ. Ἀρσένη. Ἔτος ΙΕ', 1901.

— ΤΑ ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΗΚΗΝ ΨΕΥΔΗ ὑπὸ Μὰξ Νορδᾶου, μεταφράσις Σ. Γ. Ζωγραφίδου.

— ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, ὑπὸ Μ. Γ. Θεοδοσιοπούλου. Ἔτος Β', 1901.

Ξένα.

ΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΟΡΦΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ, ὑπὸ Η. Ουυρέ.

— ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ, ὑπὸ Α. καὶ Μ. Croiset. Τόμοι Δ' καὶ Ε'.

— ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, ὑπὸ Ch. Diehl.

Ἀπὸ τὰ ξένα περιοδικά. — Ἀνάμνησις διπλωμάτων ἢ προσώπων τῆς Θεσσαλίας 1878 - 1882 ὑπὸ

τοῦ κόμητος Καρόλου δὲ Μονῦ. (Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων, 15 Αὐγούστου).

— Τὸ σύγχρονον Ἑλληνικὸν Θέατρον, ὑπὸ Ἰουλίου Ἑσίεν. (Das litterarische Echo, Μάρτιος 1900).

— Θέατρον Σοφοκλέους. — «Οἰδίπους Τύραννος» ὑπὸ Μανρικίου Κρουαζέ. (Revue des Cours, 21 καὶ 28 Ἰουνίου καὶ 12 Ἰουλίου).

— Ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ὑπὸ Διέλ. (Μεγάλη Ἐπιθεώρησις, 4 Ἰουλίου).

— Θέατρον Εὐριπίδου. — «Ἰππόλυτος στεφανηφόρος», ὑπὸ Μανρικίου Κρουαζέ. (Revue des Cours, 19 Ἰουλίου).

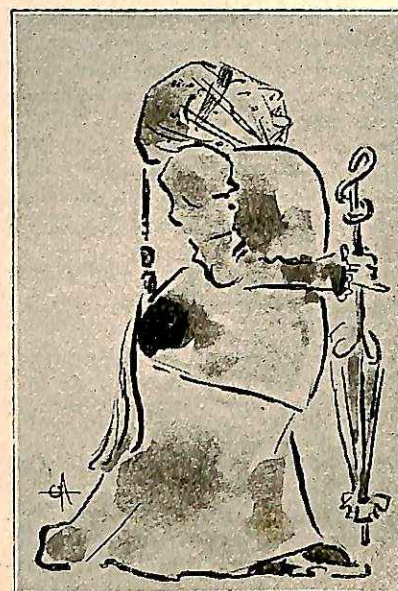
— Αἱ Ἑρινύες τοῦ Λεόντι δὲ Λιλ, ὑπὸ Γ. Λαγρουμέ. (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ 1 Φεβρουαρίου).

— Τὸ θέατρον τοῦ Εὐριπίδου ἢ «Ἀλκίσις», ὑπὸ Μ. Κρουαζέ. (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ 29 Μαρτίου).

— Τὸ θέατρον τοῦ Εὐριπίδου ἢ «Μήδεια», ὑπὸ Μ. Κρουαζέ. (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ 12 Ἀπριλίου 1900).

— Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία πρὸ τοῦ Σωκράτους, ὑπὸ Κ. Βάδδινγκτον. (Ἀκχιδήμια τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν (13—20 Ἰανουαρίου).

— Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη, ὑπὸ διαφόρων. (ὁλόκληρον τὸ φυλλάδιον τῆς 30 Μαρτίου 1900 τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν θεωρ. καὶ ἐφηρμ. ἐπιστημῶν).

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐνδύματος (ὑπὸ Θ. Ἀρνίνου).

ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟΝ

Κ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ

33—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—33

ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ

ΤΗΣ Α. Μ. ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

ΤΙΜΗΘΕΙΣ ΔΙ' ΟΚΤΩ ΒΡΑΒΕΙΩΝ

60—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—60

ΑΘΗΝΑΙ

ΔΗΜ. Π. ΠΟΥΡΗΣ

ΜΕΓΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΠΟΙΪΑΣ & ΚΟΝΙΑΚΟΠΟΙΪΑΣ

“ΗΡΕΑ”

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ Π. ΠΟΥΡΗ

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

Ἰδρυθὲν τῷ 1868, καὶ ἀνακαινισθὲν ἐκ βάθρων ἐσχάτως διὰ τῶν τελειοτέρων μηχανημάτων τῆς ἀποστακτικῆς. Παράγει αἰνόπνευμα βαθμῶν 96 % φυσικῆς θερμοκρασίας ἐξαιρετοῦ ποιοτήτος. Liqueurs εὐρωπαϊκὰ καὶ ἐγγώρια.

Ρούμια καὶ Μαστιχοράνα ἐξαίσια, καὶ τὸ χαῖρον παγκόσμιον φήμην

ΚΟΝΙΑΚ ΠΟΥΡΗ

ἔχει δὲ τιμηθῇ μὲ διάφορα βραβεῖα ἐν διαφόροις ἐκθέσεσι. Τηλεγραφικὴ διεύθυνσις. Πουρῆς. Πειραιᾶ. Τηλεφ Νῦ 108.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΤΟΥ ΑΕΡΙΟΦΩΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2,500,000.—

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΦΩΤΑΕΡΙΟΥ

ΚΑΙ

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΦΩΤΟΣ

ΓΚΑΖΟΜΗΧΑΝΑΙ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΑΙ

ΛΑΜΠΤΗΡΕΣ ΘΕΡΜΟΣΙΦΩΝΕΣ ΚΤΛ.

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ

ΔΙΑΣΤΙΤΗΣ ΚΑΙ ΣΑ

ΟΛΑ Τ' ΑΝΔΡΙΚΑ ΕΙΔΗ

ΑΘΗΝΑΙ

35—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—35

ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ

ΤΗΣ Α. Β. Υ. ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 18

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ: Ἀθηνῶν ἐνὸς μηνὸς δρ. 3, τριμηνίας δρ. 8, ἑξαμηνίας δρ. 15, ἐνὸς ἔτους δρ. 25. Ἐπαρχιῶν ἑξαμηνίας δρ. 25, ἐνὸς ἔτους δρ. 40.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΚΑΖΑΝΗ

ΑΘΗΝΑΙ—ΟΔΟΣ ΛΕΚΑ ΣΤΟΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΓΑ ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΕΙΟΝ

Ι. Δ. ΤΣΑΜΗ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΥ ΑΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΑΥΛΩΝ

Τετιμημένον διὰ τῶν πρώτων βραβείων ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων καὶ τῆς Κρήτης.

Πλουτιζόμενον καθ' ἐκάστην μὲ τὰς νεωτέρας Παρισινὰς φόδρας. Μὲ μεγάλην παρακαταθήκην τῶν καλλιτέρων δερμάτων ὅλου τοῦ κόσμου.

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 45 — ΟΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ 1

Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΗΣ

Ἐντὸς τοῦ μηνός:

Κ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ 1901 ΕΤΟΥΣ

ΤΟΜΟΣ ΙΣΤ

Συνορράται οἱ ἐκλεκτότεροι Ἑλληνικοὶ κάλαμοι.
Εἰκόνες καλλιτεχνικά. — Ἐκτύπωσης ἀπαράμιλλος.

Ἐκαστον χρονοδότητον ἀντιτύπον δρ. 5

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΣ ΛΩΤΟΣ

ΕΤΟΣ Β'—ΝΥΜΦΑΙΑ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΙ

ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. ΤΑΣΟΥ Π. ΚΑΖΩΤΗ

Τιμὴ ἐκάστου ἀντιτύπου διὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 5.

Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς Αἰγύπτου δίδεται ὡς δῶρον ἀντίτυπον τῆς θαυμασίας μεταφράσεως τοῦ Συρανοῦ δὲ Μπερζεράκ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σιρατήρη.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Ἐκδόσεις ἐπιταγῶν ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ. — Ἀγοραπωλησίαι συναλλαγματικῶν, ἐπιταγῶν, χρυσοῦ, ξένων τραπεζικῶν γραμματίων καὶ τίτλων.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ συναλλαγματικῶν, τίτλων καὶ τοκομεριδίων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΔΑΝΕΙΑ. Προκαταβολαὶ ἐπὶ τίτλων. Λογαριασμοὶ τρεχοῦμενοι.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ:

3 $\frac{1}{2}$	ἐτησίως,	ἀπόδοσις	εἰς	πρώτην	ἀναζήτησιν.
4	»	»	»	μετὰ	ἓνα μῆνα.
4 $\frac{1}{2}$	»	»	»	»	τρὶς μῆνας.
5	»	»	»	»	ἕξ μῆνας.
5 $\frac{1}{2}$	»	»	»	»	ἐν ἔτος καὶ πλέον.

ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

Πώλησις πάσης λαχειοφόρου ὁμολογίας εἰς μηνιαίας δόσεις, μὲ τὴν τύχην ὑπὲρ τοῦ αγοραστοῦ ἀπὸ τῆς καταβολῆς τῆς πρώτης δόσεως.

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Ἀγοραπωλησίαι τίτλων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπὶ ἀπλῇ μεσιτείᾳ.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ. Προμήθεια παντὸς εἶδους ἐμπορευμάτων, μηχανῶν κλπ. ὑπὸ συμφέροντας ὁρους, μετρητοῖς καὶ ἐπὶ προθεσμίᾳ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΟΙΚΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΣΙΔΝΕΥ ΝΟΕΛ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΙΔΗ

ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΣΚΕΥΗ ΕΠΑΡΓΥΡΩΜΕΝΑ

ΕΚΤΟΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΜΟΥ